

Evaluering av Tospråkttesten og Kurs i tolkens ansvarsområde

– Delrapport 1

Proba-rapport nr. 2025-4, Prosjekt nr. 23064

ISSN: 1891-8093

TB/GMV, IG, MCBS, TT, 1. mars 2025

--

Offentlig

--

Evaluering av Tospråktesten og Kurs i tolkens ansvarsområde

Delrapport 1

Utarbeidet for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Forord

På oppdrag for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har Proba samfunnsanalyse og Verian evaluert kvalitet og organisering av kvalifiseringstiltak for tolker. Evalueringen består til sammen av to del-prosjekter.

Denne rapporten presenterer delrapport 1 fra oppdraget, og er en evaluering av Tospråktesten og Kurs i tolkenes ansvarsområde (TAO). Proba har hatt hovedansvaret for delrapport 1.

Vi takker tolker som har besvart spørreundersøkelsen, alle informanter som har bidratt med verdifull informasjon og innsikt i løpet av prosjektet, og især OsloMet ved Kontor 4 for svært god hjelp med å legge til rette for intervjuer og observasjoner, og for all utveksling av informasjon.

Vi vil også takke referansegruppen bestående av Eva Thue Vold, Magnus Dahnberg, Eremias Negassi og Siri Fuglseth for faglige bidrag, gode diskusjoner og et godt samarbeid.

Vi vil også takk IMDi for et godt samarbeid og verdifulle innspill gjennom en lang prosjektfase.

Prosjektleder har vært Tonje Bentzen (Proba), og prosjektteamet har bestått av Gro Malene Vestøl (Proba), Ida Gram (Proba), Marie-Christine Boilard Sogge (Verian) og Kristin Pran (Verian). Anne May Melsom (Proba) og Trude Thorbjørnsrud (Proba) har kvalitetssikret.

Oslo, 1. mars 2025

Innhold:

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER	1
Resymé	1
Bakgrunn	1
Problemstillinger	1
Konklusjoner	2
Tospråktestens validitet	2
Tospråktestens reliabilitet	2
Tospråktestens rettferdighet	3
Ressursbruk	3
Tospråktestens egnethet til formålet	3
TAO-kurssets rettferdighet	3
TAO-kurssets egnethet til formålet	4
Konklusjoner og tilrådinger	4
Anbefalinger til nasjonale myndigheter	4
Anbefalinger til utdanningsinstitusjonene	5
1 INNLEDNING	6
1.1 Problemstillinger	6
1.2 Innhold i rapporten	7
2 METODE	8
2.1.1 Dokumentgjennomgang	8
2.1.2 Intervjuer	8
2.1.3 Observasjon	9
2.1.4 Spørreundersøkelse blant tolker i Nasjonalt tolkeregister	10
2.2 Referansegruppe	11
2.3 Analyse	12
2.4 Involvering av oppdragsgiver	12
3 TOSPRÅKTESTEN	13
3.1 Hva er Tospråktesten?	13
3.2 Hvordan gjennomføres Tospråktesten?	13
4 TAO-KURSET	15
4.1 Hva er TAO-kurset	15
4.2 Hvordan gjennomføres kurset?	15
Pedagogisk opplegg	16
4.3 Faglig innhold og læringsmål	16
Modul 1: Tolkeloven og rammer for profesjonen	16
Modul 2: Den institusjonelle samtalen og tolkens plass i kommunikasjonen	17
Modul 3: Tolkens verktøy: språk, kommunikasjon og oversettelse	18
Modul 4: Tolken som profesjonsutøver og veien videre	18
4.4 Praktisk gjennomføring	19
4.4.1 Krav til kursholdere og rollespillveileder	19
5 TOLKERS OPPFATNINGER OM TOSPRÅKTESTEN OG TAO-KURSET	20
5.1 Tolkers erfaringer med Tospråktesten	20
5.2 Kursdeltakeres vurdering av TAO-kurset	26
6 TOSPRÅKTESTENS VALIDITET	30
6.1 Prøvetekstenes oppbygning og innhold	30

6.1.1	Dagens testbatteri.....	31
6.1.2	Hva kjennetegner prøvetekstene på norsk?.....	31
	Variasjoner i vanskelighetsgrad	31
6.1.3	Prøvetekstene på tolkespråk	32
6.1.4	Prøvetekstenes relevans for tolking i offentlig sektor	34
6.2	Vurdering av prøvens validitet	35
	Substans	35
	Struktur.....	35
	Innhold.....	35
	Generaliserbarhet.....	38
	Det eksterne aspektet	38
	Konsekvenser for samfunn og individ	38
7	TOSPRÅKTESTENS RELIABILITET	40
7.1	Resultater på ulike språk	40
7.1.1	Resultater fra ulike teststeder	42
7.1.2	Sensurering av Tospråktesten – vurderes kandidatene likt?.....	43
	Hvordan foregår sensurering av Tospråktesten.....	43
7.1.3	Hvordan fungerer vurderingsskjemaet?	44
	Rekruttering av sensorer	47
	Opplæring av sensorer.....	47
7.1.4	Forskjeller mellom sensorer.....	49
7.1.5	Habilitet.....	49
7.2	Vurdering av reliabilitet	50
8	TOSPRÅKTESTENS OG TAO-KURSETS RETTFERDIGHET	53
8.1	Tospråktestens rettferdighet	53
8.1.1	Tilgang til informasjon om Tospråktesten	53
8.1.2	Er prøvegjennomføringen lagt opp på en rettferdig måte?.....	54
8.1.3	Opptak og prioritering – utdanning eller kvalifisering.....	55
8.2	TAO-kursets rettferdighet	56
8.2.1	Informasjon på nettside og i Canvas	56
8.2.2	Formidling av faglig innhold på kurset	56
8.2.3	Informasjon om rollespill og gruppeoppgaver.....	57
8.2.4	Gruppeoppgave og rollespill som pedagogisk øvelse	58
9	GJENNOMFØRBARHET OG KOSTNADSEFFEKTIVITET	59
9.1	Finansiering av Tospråktesten og TAO-kurset	59
9.1.1	Mål og resultater	60
9.1.2	Utvikling av Tospråktest ved Samisk høyskole.....	60
9.2	Resultater for OsloMet.....	60
9.2.1	Antall kandidater og språk	61
9.2.2	Testkapasiteten har økt, men er begrenset.....	62
9.2.3	Høyt frafall fra Tospråktesten	63
9.2.4	Høy strykprosent.....	63
9.2.5	Regional testing	64
9.2.6	TAO-kurset: økt kapasitet og kostnadsbesparelser.....	64
9.3	Kontors 4s vurderinger av ressursituasjonen og rammebetingelser.....	64
9.4	Vår vurdering av ressursituasjonen og drøfting av mulige effektiviseringstiltak.....	65
9.4.1	Mulige effektiviseringstiltak	66
10	TOSPRÅKTESTEN OG TAO-KURSETS EGNETHET TIL FORMÅLET OG GRUPPEN.....	70
10.1	Tospråktestens egnethet	70

10.1.1	Vurdering av egnethet	74
10.2	TAO-kursets egnethet.....	74
10.2.1	Vurdering av kursets oppbygning og innhold	75
10.2.2	Uklar sluttkompetanse	76
10.2.3	Uklart formål med TAO-kurset	77
10.2.4	Vurdering av TAO-kursets egnethet	77
11	ANBEFALINGER.....	79
11.1	Anbefalinger til nasjonale myndigheter.....	79
11.2	Anbefalinger til utdanningsinstitusjonene	80
12	LITTERATUR	85

Sammendrag og konklusjoner

Resymé

På oppdrag for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har Proba samfunnsanalyse og Verian evaluert Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde (TAO-kurs). Evalueringen har vurdert om Tospråktesten er valid og reliabel, om prøven og TAO-kurset er rettferdig og lagt opp på en hensiktsmessig måte med tanke på ressursbruk. Vi har også vurdert om prøven og kurset egner seg til formålet og for gruppen.

Bakgrunn

Tolking er et krevende yrke som forutsetter en rekke ferdigheter og kunnskaper. På oppdrag for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har Proba samfunnsanalyse og Verian evaluert kvalifisering og organisering av kvalifiseringstiltak for tolker. Bakgrunnen er tolkelovens krav om kvalitet i tolking og et økt behov for profesjonalisering av tolkefeltet. I delprosjekt 1 har vi evaluert Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde (TAO-kurs). Delprosjekt 2 gir en helhetlig oversikt og vurdering av kvalifiseringstilbudene for tolker i Norge i dag. Denne rapporten utgjør delprosjekt 1.

Problemstillinger

Tospråktesten er en muntlig prøve for potensielle tolker. Tospråktesten er ikke en test i tolkeferdigheter. Den skal avdekke om kandidaten har nødvendige språkferdigheter på norsk og tolkespråket. Testen skal vurdere kandidatens evne til å oppfatte og huske innholdet i sekvenser, og gjengi meningen i sekvensen fra et språk til et annet.

TAO-kurset er et innføringskurs i tolkeloven og tolkens plass i samtalen. Formålet med kurset er å kvalifisere tolker til Nasjonalt tolkeregister i laveste kategori (kategori E), og å sikre en felles minstestandard for tolking i offentlig sektor. En viktig målsetning med kurset er at deltakerne skal forstå og kjenne på det ansvaret de påtar seg i rollen som tolk.

Bestått Tospråktest og fullført TAO-kurs kvalifiserer til oppføring i Nasjonalt tolkeregister på laveste nivå (kategori E), og til å søke opptak til tolkeutdanningene.

Konkret har evalueringen undersøkt:

- Tospråktestens validitet (om testen måler det den skal, om resultatene gjenspeiler kandidatens faktiske tolkeferdigheter),
- Tospråktestens reliabilitet (om testresultatene er pålitelige og konsistente over tid) situasjoner),
- Om Tospråktesten og TAO-kurset er rettferdige og likt tilgjengelige for kandidatene,
- Om Tospråktesten og TAO-kurset er hensiktsmessig gjennomført med tanke på gjennomførbarhet og kostnader,
- Om Tospråktesten og TAO-kurset egner seg for sitt formål og for målgruppen.

I evalueringen har vi gjennomgått dokumenter knyttet til Tospråktesten og TAO-kurset. Vi har gjennomført intervjuer med sentrale aktører, blant annet ansvarlige fagpersoner ved OsloMet, prøveledere, sensorer, kursholdere og et utvalg brukere av tolketjenester.

Videre har vi gjennomført en spørreundersøkelse blant tolker i Nasjonalt tolkeregister. Vi har også observert gjennomføringen av Tospråktesten, TAO-kurset og sensorseminar.

Konklusjoner

Tospråktestens validitet

Vi har vurdert prøvens validitet. Vi finner at Tospråktesten har høy validitet ved at den tester muntlige, tospråklige ferdigheter og evnen til å oversette mening fra et språk til et annet.

Vi finner at prøvetekstene har noe ulik vanskelighetsgrad, noen av tekstene blir lite autentiske på tolkespråkene, og noen bærer preg av å være skriftlige tekster som i mindre grad egner seg til muntlig gjengivelse. En del oppleves også å være mindre relevante når det gjelder hva tolker vanligvis tolker i møter med det offentlige.

Sensorene får vurdert grunnleggende språklige ferdigheter, men vi er usikre på om prøven i tilstrekkelig grad avdekker om kandidatens generelle nivå er på B2. Sensorene får kun til en viss grad testet ordforråd, fordi prøven er kort og avgrenset til 13 forhåndsbestemte sekvenser. Vi mener et krav om norskprøvens B2 i større grad hadde sikret tilstrekkelige norskerferdigheter hos kandidatene enn Tospråktesten gjør i dag. Tospråktesten tester imidlertid også oversettelsesferdigheter mellom to språk, og potensiale for tolking, noe rene språkprøver som Norskprøven ikke gjør.

Vi mener prøven er valid som opptak til tolkeutdanning ved at den skal vurdere kandidatens potensial til tolkeyrket. Som en prøve som skal kvalifisere til kategori E er vi mer i tvil. Som kvalifisering til å bli oppført i Nasjonalt tolkeregister, mener vi det er relevant å stille spørsmål om den burde teste kandidatene for mer enn kun det tospråklige. Dagens prøve tester ikke kandidatens evne til å oversette mening i dialoger og *veksle* mellom språk. Videre tester den ikke om kandidaten har ferdigheter i tolketeknikk eller kunnskap om tolkeetikk, tolkens rolle eller ansvarsoppgave. Tilbud om TAO-kurset gis først etter bestått Tospråktest. Den største utfordringen med Tospråktesten slik vi vurderer det, er at den i praksis fungerer som en ferdighetsprøve i tolking uten å være det. Den tester ikke hvorvidt kandidaten er i stand til å veksle mellom to språk, noe som er en forutsetning for å kunne tolke dialoger mellom to tolkebrukere.

Tospråktestens reliabilitet

Vi har vurdert prøvens reliabilitet. Det ser ikke ut til å ha betydning hvor kandidatene avlegger prøven. Inntrykket er også at selve prøvegjennomføringene og prosedyrene gjennomføres nokså likt. Det er en fordel at sensurskjemaet består av en analytisk vurderingsskala. Det gir sensorer verktøy når de skal vurdere kandidatens prestasjoner, og tydeliggjør hva som skal vektlegges i prestasjonene. Samtidig er dagens sensurskjema utformet slik at det blir noe uklart hvordan sekvensgjengivelse og språkføring skal vektlegges. Vi mener sensurskjemaet kan bidra til at sensorer vurderer og vektlegger prestasjonene ulikt. Det er også ulikt hvor mye de oversatte tekstene er kvalitetssikret av flere språkkyndige. Den som oversetter teksten, er ofte den som samtidig skal sensurere. Dette øker faren for ulik forståelse og praksis, ikke minst blant sensorer med lite erfaring og mengdetrening.

Det som er vanskelig å vurdere, er hvordan sensorene vurderer kvaliteten på oversettelsen til og fra tolkespråket, da det som oftest kun er tolkespråksensor som forstår tolkespråket. Inntrykket fra intervjuene er at det er forskjeller mellom sensorene, både mellom tolkespråksensorer og norsksensorer. Noen er strengere enn andre når det gjelder hva som vurderes som god nok sekvensgjengivelse, og de har ulik aksept for dialekter og aksent. Det er derfor grunn til å tro at det er forhold i dag som svekker

reliabiliteten både mellom sensorer, mellom språk og også mellom sensorer innenfor samme språk.

Tospråktestens rettferdighet

Inntrykket er at kandidatene får den samme informasjonen om prøven, og at gjennomføringen i hovedsak skjer på samme måte før, under og etter prøven. Svakheter ved prøvens reliabilitet utfordrer prøvens rettferdighet.

Når det gjelder hvordan prøveresultatene blir brukt i etterkant, kan oppnådd poengsum ha stor betydning for videre utdanningsmuligheter. Ved søknad om opptak rangeres søkerne ut fra skår på prøven, og de med best resultat på testen prioriteres. Vi er usikre på om den fungerer godt nok til å rangere kandidater. Dette er fordi det er grunn til å tro at sensoreffekter, noe ulik vanskelighetsgrad mellom prøvetekster, og sensorskjemaet kan ha betydning for totalskåren kandidaten får. Små marginer kan dermed gi store utslag ved at kandidater ikke får blir tatt opp til tolkeutdanning. Vi mener dette utfordrer prøvens rettferdighet.

Ressursbruk

Vår vurdering er at prøven er egnet til å kvalifisere mange kandidater på kort tid, men krever en del menneskelige ressurser. Dagens innretning av Tospråktesten er fleksibel, slik at det er lett å skalere antall kandidater på ulike språk. Det er en effektiv metode for å kvalifisere et stort antall tolker, i en tid der tolkeloven skal implementeres, og det er stor mangel på kvalifiserte tolker. Mange kan kvalifiseres på kort tid når det oppstår plutselige tolkebehov, som ved endringer i flykningestrømmer og politiske beslutninger.

Det er en svært høy strykprosent på prøven, og den er økende. Videre har prøven et høyt frafall. Dette mener vi er en uhensiktsmessig bruk av ressurser, og vi ser behov for tiltak som kan redusere strykprosenten og frafall blant de som har meldt seg til prøven.

Tospråktestens egnethet til formålet

Som opptakskrav til tolkeutdanning, mener vi prøven egner seg ganske godt. Testen siler ut kandidater som ikke har gode nok språkferdigheter i norsk og tolkespråket. Testen er samtidig begrenset i omfang, noe som kan føre til at den ikke tester kandidatene grundig nok.

Som kvalifisering til Nasjonalt tolkeregister, mener vi testen kun delvis egner seg. Kandidatene testes i norsk og tolkespråket, noe som er bra og sørger for et minimum språklig nivå blant tolkene. Kandidatene testes imidlertid ikke i tolking. Vi mener det ikke kan forventes at tolkebrukere skal vurdere tolkenes kompetanse og kvalifikasjoner. Vi mener det er tolkemyndighetene, og de som kvalifiserer tolker på oppdrag for tolkemyndighetene, som må sørge for at de tolkene som blir oppført i Nasjonalt tolkeregister har de nødvendige kvalifikasjonene for å jobbe som tolk.

I lys av at prøven har store implikasjoner for tolkebrukeres rettssikkerhet, mener vi kvalitetssikringen enten bør styrkes, eller at tilbud om videre kvalifisering for tolker i kategori E bør styrkes og utvides.

TAO-kurssets rettferdighet

Vi mener i all hovedsak at TAO-kurset gir deltakere lik mulighet til å delta, men at det er viktig å være bevisst på at deltakere har ulike forkunnskaper og ulike forutsetninger for å tilegne seg informasjon.

TAO-kursets egnethet til formålet

Vår vurdering er at TAO-kurset er godt egnet til å gi en innføring i tolkens rolle og ansvarsområde, og at det stort sett er lagt opp på en hensiktsmessig måte med tanke på å styrke deltakernes forståelse av tolkens rolle og ansvar. Læringsmålene er tydelig formulert og fremstår hensiktsmessige. Videre er det god sammenheng mellom læringsmålene og temaer i dialogsamling og selvstudium.

Vi mener også det er positivt at kurset kombinerer dialogsamling og selvstudium. Det er positivt at innleveringsoppgavene trekkes inn i dialogsamlingen. Quizen er den eneste oppgaven hvor det er angitt et resultatkrav for å få kurset godkjent, og bør etter vår vurdering innrettes på en slik måte at den gir innsikt i hvorvidt deltakerne har forstått informasjon som er formidlet gjennom dialogsamling og selvstudiet. Vi mener quizen i dag kun delvis er lagt opp på en slik måte. Vårt inntrykk er at rollepillene som pedagogisk øvelse fungerte svært godt, og det virker å være en viktig øvelse for læring og refleksjon. Vi vil også trekke frem at rollepillene er utformet på en god måte og fremstår relevant for tolking i offentlig sektor. Tolkesituasjonene fremstår realistiske, og rollepillene dekker til sammen flere ulike offentlige tjenester og sektorer. En utfordring med rollepillene, slik vi ser det, er imidlertid at tidsrammen er stram.

Et sentralt mål med digitaliseringen av TAO-kurset, var å øke kapasiteten og gjøre kurset mer skalerbart. Det digitale TAO-kurset fremstår som godt egnet til dette formålet, og det fremstår som et effektivt tiltak for å gi et stort antall deltakere en innføring i tolkens ansvarsområde.

Imidlertid mener vi at kurset, slik det er innrettet i dag, ikke er lagt opp på en slik måte at det sikrer at de som blir oppført i Nasjonalt tolkeregister har oppnådd en felles minstestandard. Vi mener det er grunn til å stille spørsmål ved om alle som tar TAO-kurset faktisk oppnår et felles minimumsnivå, som tross alt er formålet med kurset. Dette samsvarer også godt med funn fra intervjuene med oppdragsgivere, som blir omtalt i delrapport 2, nemlig at det er stor variasjon blant tolker i kategori E, og at det er en god del tolker i denne kategorien som ikke utviser god (nok) rolleforståelse.

En annen utfordring med kurset er at det ikke gir spesielt god innsikt i læringsutbyttet og deltakernes kunnskapsnivå ved endt kurs. I praksis betyr dette at man ikke vet om de som får kurset godkjent, og blir oppført i kategori E i Nasjonalt tolkeregister, har tilstrekkelig forståelse for tolkens rolle og ansvarsområde til å jobbe som tolk for offentlig sektor. Dette mener vi er en vesentlig svakhet med kurset, ettersom formålet med kurset, slik det er beskrevet, er å sikre en felles minstestandard. Vi mener det er behov for at tolkemyndighetene tydeliggjør hva som skal være formålet med TAO-kurset, slik at involverte aktører, altså myndighetene, kurstilbydere, kursdeltakere og tolkebrukere, har en felles forståelse av hva formålet med kurset er og hva kurset gir, og/eller ikke gir, av kvalifikasjoner.

Konklusjoner og tilrådinger

Anbefalinger til nasjonale myndigheter

- Tilpasse Tospråktesten og avklare og tydeliggjøre formålet med TAO-kurset.
- Hvis formen på prøven beholdes, bør dette tydeliggjøres i Nasjonalt tolkeregister
- Vurdere å gjennomføre færre Tospråktester i språk det allerede er mange kvalifiserte i kategori E
- Vurdere finansieringsordningen, post 72
- Opprettholde ansvaret for gjennomføring av Tospråkprøven hos OsloMet og Samisk høyskole

Anbefalinger til utdanningsinstitusjonene

- Vurdere å pilotere ny Tospråkprøve
- Utarbeide nytt testbatteri
- Vurdere å tillate bruk av notater under prøven
- La primært andre enn tolkespråksensor oversette prøveteksten
- Vurdere innføring av lydopptak med stikkprøver og annen tolkespråklig sensor ved neste prøve
- Pilotere utprøving med å avholde Tospråktesten i tolkekabiner
- Informere om prøvens vanskelighetsgrad og tilgjengeliggjøre flere eksempelttekster
- Kartlegge hvem som stryker og vurdere innføring av endrede krav til norskferdigheter
- Vurdere innføring av en maksimumsgrense for hvor mange ganger en kandidat kan avlegge prøven i et språk
- Alternativt vurdere innføring av karenstid for de som stryker flere ganger
- Vurdere økning av egenandelen for å avlegge prøven eller for å ta TAO-kurset
- Vurdere å endre utforming av dagens sensurskjema
- Vurdere å gjøre små forbedringer på sensorseminaret
- Vurdere å innføre en samling til med øvelser i tolking på TAO-kurset
- Innføre en flervalgsprøve i etterkant til TAO-kurset

1 Innledning

Tolking er et krevende yrke som forutsetter en rekke ferdigheter og kunnskaper (NOU 2014). Tolken må besitte gode språkferdigheter i to språk, og kunne oversette mellom disse språkene i en tolkemediert samtale. For å jobbe som tolk i offentlig sektor må tolkene ha et ordforråd som dekker et vidt spekter av samfunnsområder, fra helsevesen og rettsvesen til sosial- og velferdsforvaltning. De skal kunne opptre profesjonelt og praktisere tolkegjerningen i tråd med yrkesetiske retningslinjer for tolker. I sin hverdag som tolker kan oppdragsgivere forvente at tolken behersker ulike tolkemåter som konsekutiv tolking (etterfølgende), simultantolking (samtidig) og prima vista tolking (fra tekst til tale). I tillegg må tolkene beherske det å forholde seg til et mangfold av mennesker som befinner seg i svært ulike kontekster, og i mange tilfeller vanskelige livssituasjoner. Det er derfor viktig at utdanninger og kvalifiseringsordninger samlet møter behovene tolkene har for å utvikle sine ferdigheter, og som ivaretar samfunnets behov for kvalitativt gode tolketjenester. På bakgrunn av kompleksiteten i tolkerollen anbefalte Tolkeutvalget (NOU 2014) at alle som tolker i offentlig sektor ideelt sett bør ha tolkeutdanning og statsautorisasjon for å mestre oppgaven, og det ble derfor anbefalt en profesjonalisering av tolkeutdanningen.

Proba samfunnsanalyse og Verian har på oppdrag for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) evaluert kvalifisering og organisering av kvalifiseringstiltak for tolker.

Et formål med prosjektet har vært å undersøke om dagens kvalifiseringstiltak for tolker bidrar til at tolker får ferdigheter og kompetanse i tråd med tolkelovens krav til kvalitet i tolking. Vurdering av ressursbruken ved tilbudene inngår også i evalueringen.

Evalueringen består til sammen av to del-prosjekter. I delprosjekt 1 har vi evaluert Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde (heretter omtalt som TAO-kurs). Delprosjekt 2 gir en helhetlig oversikt og vurdering av kvalifiseringstilbudene for tolker i Norge i dag.

Denne rapporten utgjør delprosjekt 1.

1.1 Problemstillinger

Denne rapporten (delprosjekt 1) omhandler Tospråktesten og TAO-kurset som kvalifiserer til oppføring i kategori E i Nasjonalt tolkeregister. Rapporten omhandler vurderinger av Tospråktestens og TAO-kursets validitet, reliabilitet, rettferdighet, egnethet og gjennomførbarhet og kostnadseffektivitet. Vi forklarer spørsmålene nærmere nedenfor:

Er Tospråktesten reliabel?

Reliabilitet handler om hvor pålitelige og stabile testresultatene er over tid og i ulike situasjoner.

Er Tospråktesten valid?

Validitet handler om hvor godt resultatene fra en test gjenspeiler en kandidats faglige evner på en troverdig måte. Med andre ord, handler det om hvor nøyaktig testen måler det den faktisk skal måle.

Er Tospråktesten og TAO-kurset rettferdig?

Rettferdighet handler her om å sørge for like muligheter til å vise hva man kan.

Er Tospråktesten og TAO-kurset lagt opp på en hensiktsmessig måte med tanke på gjennomførbarhet og kostnadseffektivitet?

Denne problemstillingen handler om å vurdere hvorvidt Tospråktesten og TAO-kurset gjennomføres på en kostnadseffektiv måte.

Egner Tospråktesten og TAO-kurset seg til formålet og gruppen?

Egenhet handler her om hvor godt tilpasset Tospråktesten og TAO-kurset er for det spesifikke formålet de tjener. Herunder om Tospråktesten og TAO-kurset er egnet for å gi potensielle tolker den kunnskap og ferdigheter de som et minimum bør ha for å kunne operere som tolk på en forsvarlig måte.

Vi gir en mer detaljert beskrivelse av hvordan problemstillingene forstås i kapitlene som følger.

1.2 Innhold i rapporten

I Kapittel 2 beskriver vi den metodiske tilnærmingen for evalueringen, og datamaterialet som er gjennomgått. I Kapittel 3 beskriver vi Tospråktesten, hvordan den gjennomføres og utviklingen i antall språk og kandidater som tar prøven. Kapittel 4 beskriver TAO-kurset, hvordan kurset gjennomføres, læringsmål og faglig innhold. I Kapittel fem omtaler vi tolkers og kursdeltakeres erfaringer med Tospråktesten og TAO-kurset. I Kapittel 6 presenterer vi vår analyse og vurdering av Tospråktestens validitet. Vi beskriver hva som kjennetegner dagens prøvebatteri på norsk og tolkespråket. I Kapittel 7 beskriver vi vår analyse og vurdering av Tospråktestens reliabilitet. Vi gjennomgår strykprosenten, beskriver hvordan prøven sensureres og hvordan rekruttering og opplæring av sensorer foregår. Kapittel 8 handler om vår vurdering av prøvens og TAO-kursets rettferdighet. Dette omhandler tilgang på informasjon, prøvegjennomføring, opptak og prioritering mellom kandidater til utdanning. For TAO-kurset handler det om informasjon, formidling av faglig innhold, inndeling av grupper og rollespill. I kapittel 9 drøfter vi hvorvidt Tospråktesten og TAO-kurset er lagt opp på en hensiktsmessig måte med tanke på gjennomførbarhet og kostnadseffektivitet. I kapittel 10 drøfter vi hvorvidt Tospråktesten og TAO-kurset egner seg til formålet og til gruppen. Kapittel 11 presenterer våre anbefalinger.

2 Metode

For å besvare problemstillingene har vi intervjuet aktører tilknyttet fagfeltet, gjennomført en spørreundersøkelse til tolker oppført i Nasjonalt tolkeregister, observert gjennomføringen av Tospråktesten og TAO-kurset, og gjennomgått relevante dokumenter og statistikk. Vi har også sett på informasjon på OsloMets nettsider om prøven og kurset. De ulike datakildene redegjøres nærmere for nedenfor.

2.1.1 Dokumentgjennomgang

Vi har gjennomgått relevante dokumenter knyttet til Tospråktesten og TAO-kurset. Dette omfatter blant annet bakgrunnsdokumenter for dagens ordninger, tilsagnsbrev, korrespondanse mellom IMDi og OsloMet, resultat-, regnskaps- og årsrapporter, språkplan, og evalueringer av Tospråktesten og TAO-kurset. Vi har også gjennomgått sensorveiledning, vurderingskriterier, instruksjoner knyttet til gjennomføringen med sensur av Tospråktesten og TAO-kurset, instruksjoner til oversettelse av nye tekster og føringer for arbeid med nye oppgavesett.

Videre har vi sett på selve prøvetekstene til Tospråktesten. I rapporten beskriver vi i liten grad konkret innhold i prøvetekstene fordi det er tekster som brukes på prøvene.

2.1.2 Intervjuer

I evalueringen har vi intervjuet ansatte og aktører tilknyttet Tospråktesten og TAO-kurset, og et utvalg tolkebrukere. Disse har ulike roller og ansvarsområder, og følgelig ulike erfaringer med Tospråktesten og TAO.

Intervjuene er gjennomført som personlige intervjuer eller digitalt på Teams, og med utgangspunkt i en semistrukturert intervjuguide. Vi har gjennomført både individuelle intervjuer og gruppeintervjuer. Enkelte nøkkelinformanter er intervjuet flere ganger. Intervjuene ble gjennomført i perioden desember 2023 – juni 2024.

Innledende intervjuer

Innledningsvis gjennomførte vi intervjuer med tre eksperter på tale- og tegnspråktolkning. Vi innhentet også informasjon fra fagavdelingen i IMDi. Formålet med disse intervjuene var å få overordnet kunnskap om utformingen av tolke kvalifiseringstilbudet, forventninger til kompetanse og ferdigheter på de ulike kvalifiseringsnivåene, samt hvilke styrker og utfordringer de opplever at dagens organisering har.

Intervjuer med administrativt ansatte ved OsloMet

Vi har intervjuet ansatte ved studieadministrativt Kontor 4 ved OsloMet (heretter omtalt som OsloMet), som administrerer Tospråktesten og TAO-kurset. Formålet med disse intervjuene var å få kjennskap til organisering og gjennomføringen av Tospråktesten og TAO-kurset, hvordan de jobber med faglig utvikling og med å sikre validitet, reliabilitet, rettferdighet og egnethet. I tillegg var disse intervjuene viktig for å belyse ressursbruk knyttet til Tospråktesten og TAO-kurset. Vi i etterkant av intervjuene har hatt ytterligere e-postkorrespondanse for å avklare spørsmål ved behov.

Intervjuer med prøveledere, sensorer og kursholdere

Vi har gjennomført tre gruppeintervjuer med hhv. prøveledere, tolkespråksensorer og norsksensorer. I hvert av intervjuene var det to eller tre deltakere. Vi intervjuet til sammen fire tolkespråksensorer, fordelt på fire ulike språk. Tolkespråksensorene ble valgt ut fra at de skulle dekke språk med ulik grad av standardisering.

Intervjuene med prøveledere og sensorer var blant annet viktige for å innhente erfaringer med gjennomføring og sensurering av Tospråktesten, erfaringer med hvordan opplæringen av sensorer fungerer, og for å innhente sensorenes og prøveledernes synspunkt på validitet, reliabilitet, rettferdighet og kostnadseffektivitet.

Videre har vi intervjuet kursholder og to rollespillveiledere på TAO-kurset. Intervjuene ble gjennomført etter at vi observerte TAO-kurset. I intervjuene fikk vi utdypende informasjon knyttet til de faglige- og pedagogiske opplegget, og aktørenes vurdering av TAO-kurset.

2.1.3 Observasjon

Vi har observert gjennomføring av åtte Tospråktester, ett sensorseminar for sensorer til Tospråktesten, og ett TAO-kurs.

Formålet med å observere var først og fremst å få innsikt i hvordan Tospråktesten, sensorseminar og TAO-kurset gjennomføres. Herunder hva slags informasjon og instruksjoner deltakerne får, og på hvilken måte, og hvordan ordningen gjennomføres.

Observasjon av Tospråkprøver

Vi har observert til sammen åtte gjennomføringer av Tospråktesten, på språkene arabisk (to observasjoner), russisk (to observasjoner), somali (to observasjoner) og tyrkisk (to observasjoner). Vi har observert både fysisk (seks ganger) og digital (to ganger) gjennomføring av testene. I forkant av observasjonene ble det, med bistand fra prøveadministrasjonen ved OsloMet, innhentet (skriftlig) samtykke fra kandidatene.

I ett tilfelle trakk kandidaten seg før prøven var ferdig.

Samtlige observasjoner ble gjennomført med utgangspunkt i egenutviklet observasjonsskjema.

Vi valgte språk både ut fra hva som var praktisk og tilgjengelig, og ut fra ønsket om å observere gjennomføring av testen på språk med ulik grad av standardisering.

Observasjon av sensorseminar

Vi har observert ett seminar for sensorer til Tospråktesten. Observasjonen fokuserte på hvordan seminaret bidro til å sikre validitet, reliabilitet og rettferdighet i vurderingsprosessen.

Sensorseminaret vi observerte, kombinerte både fysisk og digital deltakelse, med totalt tolv sensorer, hvorav fire deltok via Zoom og åtte deltok fysisk. Deltakerne representerte et bredt spekter av språk, med to sensorer for hvert av språkene russisk, fulani, norsk, arabisk og ukrainsk, samt én sensor for hvert av språkene tigrinja og oromo. Hovedtemaet for seminaret var vurdering av lydfiler.

Observasjon av TAO-kurset

Vi har observert gjennomføringen av et TAO-kurs. Formålet med å observere kurset var å få innsikt i hvordan kurset ble gjennomført, innhold, diskusjoner og pedagogisk opplegg.

Ansatte ved OsloMet bisto med å informere deltakerne om prosjektet og innhente samtykke fra deltakerne til at vi kunne observere. OsloMet sendte samtykkeskjema til alle som hadde meldt seg på til kurset. De som ikke samtykket til observasjon, fikk tilbud om å delta på kurset andre datoer.

Vi var to forskere som observerte kursgjennomføringen. I tillegg til å observere de digitale samlingene, har vi også gjennomgått kursmaterieell som oppgaver til selvstudium og kursholders vurdering av innleveringsoppgavene. Vi hadde ikke innhentet samtykke fra deltakerne til å bruke oppgavebesvarelsene i evalueringen, og har derfor ikke inkludert disse i vårt datamateriale.

Før observasjon av de digitale samlingene utarbeidet vi en observasjonsguide med punkter som var viktig å observere underveis. Vi så blant annet på hva slags informasjon deltakerne fikk om kurset og hvordan oppgaver og krav ble forklart. Vi så på innhold og hvordan faglig informasjon ble formidlet av kursholder, hvilke spørsmål som ble stilt og hva som ble diskutert underveis. Vi så også på gjennomføringen av gruppeoppgaver og rollespill, m.m. Vi skrev observasjonsnotater underveis. I etterkant av hver observasjon diskuterte vi våre observasjoner av kurset i lys av evalueringsspørsmålene

2.1.4 Spørreundersøkelse blant tolker i Nasjonalt tolkeregister

Til delprosjekt 1 og 2 gjennomførte vi en omfattende spørreundersøkelse blant tolker om tolkeutdanning og andre kvalifiseringstilbud for tolker. Spørreundersøkelsen ble gjennomført mellom 27.mai 2024 og 10. juni 2024. Undersøkelsen ble sendt ut via e-post til totalt 2449 tolker. De som ikke besvarte undersøkelsen mottok påminnelser via e-post opptil to ganger. Totalt besvarte 514 tolker undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på 21 prosent.

Utvalget

Populasjonsgrunnet for undersøkelsen er tolker registrert i Nasjonalt tolkeregister, med unntatt av de som kun er registrert som norsk skriveolk, fordi dette utdanningstilbudet er nedlagt. 20 personer er også fjernet fra utvalget av ulike grunner, blant annet på grunn av inaktivitet, manglende epostadresse eller manglende personlig epostadresse. Utvalget ble trukket av IMDi fra Nasjonalt tolkeregister 21. mai 2024.

Representativiteten for ulike talespråkgrupper i undersøkelsen varierer. For å sikre at analysen tar høyde for disse forskjellene, har vi gjennomført separate analyser for de ulike språkgruppene og sammenlignet resultatene på tvers av grupper. Dette har gjort det mulig å identifisere forskjeller som kan skyldes ulik representativitet. Imidlertid representerer den lave respondentmassen for de fleste språkgrupper en begrensning i analysen.

Spørreskjemaet

Spørreskjemaet ble utviklet gjennom en grundig prosess med utvikling og revidering, i samarbeid mellom Verian og Proba, og med innspill fra oppdragsgiver og referansegruppen. I tillegg ble det gjennomført fire kognitive piloteringer, to med tegnspråktolker og to med talespråktolker, for å avdekke uklarheter og mangler. Spørsmålene og svaralternativene ble justert før undersøkelsen ble sendt ut.

Det ble samlet inn bakgrunnsinformasjon om tolkenes kjønn, alder, høyeste fullførte utdanning, og bostedsfylke.

Respondentene ble spurt om de hadde tatt Tospråktesten etter 1. januar 2017. De som svarte bekreftende ble stilt ytterligere spørsmål om testen de tok på det aktuelle tolkespråket, basert på deres siste erfaring med den. Dette betyr at dersom de hadde tatt testen flere ganger i ett av tolkespråkene de er registrert med, skulle de vurdere sin

siste testopplevelse. Spørsmålene fokuserte på hvorvidt deltakerne mottok tilstrekkelig informasjon i forkant av testen, både når det gjelder testens innhold og hvordan de ville bli vurdert. Videre ble det spurt om de opplevde bedømmelsen som rettferdig og om resultatene fra Tospråktesten reflekterte deres faktiske ferdigheter i både norsk og tolkespråket. Deltakerne ble også bedt om å vurdere relevansen av oversettelsesoppgavene i forhold til deres arbeidshverdag som tolk. Svarene på disse spørsmålene gir innsikt i deltakernes oppfatninger om testens informasjonsflyt, rettferdighet, og relevans.

Deltakerne ble også spurt om de hadde deltatt på TAO-kurset. Da TAO-kurset tidligere var fysisk og nå er digitalt, har vi derfor spurt om de deltok fysisk eller digitalt. De som deltok fysisk på kurset, ble bedt om å vurdere ulike aspekter av kurset, som relevansen av innholdet, hvor lærerikt det var, samt kursholders bruk av forståelige ord og begreper. De ble også spurt om muligheten til å stille spørsmål, kvaliteten på forklaringer i rollespill, og nytten av diskusjonene. For de som deltok digitalt, ble lignende spørsmål stilt, med noen tillegg som fokuserte på digital gjennomføring. Disse inkluderte evaluering av informasjonen som ble gitt om obligatoriske innleveringsoppgaver, og om tilbakemeldingene på disse oppgavene var nyttige. Videre ble deltakerne bedt om å vurdere nytten av spesifikke moduler i kurset, som omhandlet tolkeloven, den institusjonelle samtalen, tolkens verktøy, og tolkens profesjonelle rolle. Til slutt ble deltakerne oppfordret til å gi tilbakemelding på hva de mente eventuelt manglet i kurset for at de skulle kunne utføre sitt arbeid som tolk på best mulig måte.

Analyse av resultatene

I analysen av resultatene om Tospråktesten og TAO, har vi gjennomført separate analyser og undersøkt eventuelle forskjeller mellom de ulike kategoriene og mellom de ulike språkgruppene. Kategoriene er basert på den høyeste kategorien tolken er oppført i registeret, da en tolk registrert med flere språk kan være oppført i mer enn én kategori.

Vi har også inkludert resultatene for spørsmålet om minstekrav for tolker, som ble stilt til alle deltakerne. I analysen av disse resultatene har vi sett nærmere på eventuelle forskjeller mellom tolker basert på ulike bakgrunnsvariabler, inkludert kategori, antall års erfaring og tilknytning til tolkeyrket.

Når det gjelder analyser og tolkninger i rapporten, kommenterer vi kun forskjeller som er statistisk signifikante med en sikkerhet på 95 prosent. Dette betyr at de observerte forskjellene er reelle i 95 av 100 tilfeller. Derimot, når vi bruker begrepet «tendenser», refererer dette til forskjeller som ikke nødvendigvis er statistisk signifikante, men likevel kan være av interesse for forståelse av dataene.

2.2 Referansegruppe

Vi har hatt en referansegruppe for prosjektet. Referansegruppen består av personer med kompetanse på tolking, fremmedspråkdidaktikk, tolkekvalifisering, hvordan studenter lærer best i utdanning, rammeverk for vurdering av språkvurdering og kalibrering av sensurering. IMDi presenterte flere mulige kandidater med ulike og utfyllende kompetanseområder for prosjektgruppen. Prosjektgruppen definerte noen kompetanseområder vi mente det var viktig at referansegruppen dekket, og ga tilbakemelding om hvem vi gjerne ønsket oss. IMDi holdt dialogen med potensielle deltakere og inngikk avtale med fire. Det er valgt personer som ikke har tilknytning til noen av tolkeutdanningene/-kvalifiseringene.

I løpet av prosjektperioden har vi hatt fem referansegruppemøter. Vi har også fått innspill fra deltakerne underveis i prosjektet, og vi har involvert dem i drøftinger av ulike problemstillinger og vurderinger.

Referansegruppen har blitt involvert i utforming av intervjuguider og spørreundersøkelse til tolker, og har vært involvert i drøftinger rundt innhold i Tospråktesten, prøvens utforming, TAO-kurset, og anbefalinger. Videre har de deltatt i vurderinger av prøver og sensorskjema. De har fått tilbud om å lese utkast til rapport og har fått tekstutdrag til gjennomlesing og for kommentarer.

2.3 Analyse

Evalueringen baserer seg på et stort og sammensatt datamateriale med mange datakilder.

Vi har vekslet mellom å samle inn og analysere data. Etter at en datainnsamlingsaktivitet var gjennomført, analyserte vi disse dataene i lys av andre datakilder, hvilken betydning det har for videre datainnsamling, og om det var interessante funn eller uklarheter vi ønsket å følge opp. Til slutt har vi analysert datakildene i sammenheng. Referansegruppen har bidratt i analysen gjennom drøfting av funn og med sine faglige vurderinger.

Denne fremgangsmåten har gitt oss et rikt datamateriale og det har bidratt til å belyse problemstillingene fra ulike sider. Det har gjort det mulig å utforske og nyansere observasjoner, inntrykk og funn vi har gjort underveis.

2.4 Involvering av oppdragsgiver

Oppdragsgiver (IMDi) har primært vært involvert i oppstarten av prosjektet. Vi hadde et oppstartsmøte, et innledende intervju med fagpersoner på tolkefeltet i IMDi og har presentert prosjektet for tolkeavdelingen. IMDi bidro også med kontaktinformasjon til tolker i Nasjonalt tolkeregister i forbindelse med utsending av spørreundersøkelse.

3 Tospråktesten

I dette kapitlet beskriver vi innholdet i Tospråktesten og hvordan den administreres og gjennomføres. Beskrivelsene er basert på informasjon som finnes på OsloMets nettsider, intervjuer med ansatte ved OsloMet og gjennomgang av prøvetekster, rutinebeskrivelser og instruksjer.

3.1 Hva er Tospråktesten?

Tospråktesten er en muntlig prøve for potensielle tolker. Testen skal vurdere kandidatens evne til å oppfatte og huske innholdet i en sekvens (én til to setninger), og gjengi meningen i sekvensen fra et språk til et annet. Ordforråd, uttale, grammatikk og språkføring blir også vurdert. Tospråktesten er ikke en test i tolkeferdigheter. Den skal avdekke om kandidaten har nødvendige språkferdigheter på norsk og tolkespråket. Bestått Tospråktest og fullført TAO-kurs kvalifiserer til oppføring i Nasjonalt tolkeregister på laveste nivå (kategori E), og til å søke opptak til tolkeutdanningene.

Tospråktesten tilbys to ganger i året. Språkene som lyses ut til hver prøverunde, bestemmes i samråd med IMDi og øvrige kvalifiseringstilbud, med utgangspunkt i samfunnets tolkebehov. Jamfør språkplanen vurderes samfunnets tolkebehov ut fra tre hovedkilder, henholdsvis IMDis årlige kartlegging av tolkebruk i offentlig sektor (faktisk tolkebruk), Nasjonalt tolkeregister og antall tolker per språk (tilgang på kvalifiserte tolker) og årlig uttak av overføringsflyktninger (kommende tolkebehov). I noen språk er det stort behov for tolker, noe som gjør at OsloMet tilbyr hyppigere prøver i noen språk enn i andre. Tospråktesten har et særlig ansvar for å kvalifisere tolker på nye og små språk der det er få eller ingen tolker i tolkeregisteret, og ved nyoppståtte behov

3.2 Hvordan gjennomføres Tospråktesten?

Under hver prøvegjennomføring er det en prøveleder, en norsksensor og en tolkespråksensor til stede. Prøveleder har et overordnet administrative og koordinerende ansvaret i forkant og under gjennomføringen av prøven, og skal påse at alt går riktig for seg i forkant, under gjennomføringen, og under sensurering. Norsksensor har hovedansvar for å lese opp sekvensene som skal oversettes fra norsk til tolkespråket, og å sensurere sekvensene som leses opp fra tolkespråket til norsk. Tolkespråksensor skal lese opp sekvensene som skal oversettes fra tolkespråket til norsk, og skal sensurere sekvensene som leses opp fra norsk til tolkespråket. Det skjer også at tolkespråksensor også får i oppgave å oversette prøvetekster til og fra tolkespråket som skal brukes under Tospråktesten.

Selve prøven tar en halv time. Det benyttes to ulike prøvetekster til hver prøve. De første 15 minuttene er satt av til oversettelse fra norsk til tolkespråket. Da leser norsksensor opp én og én sekvens på norsk (en til to setninger om gangen), og kandidaten skal gjengi sekvensene så nøyaktig som mulig på tolkespråket. De neste 15 minuttene skal kandidaten oversette en tekst fra tolkespråket til norsk. Da leser tolkespråksensor opp én og én sekvens på tolkespråket, og så skal kandidaten gjengi disse til norsk. Hver del består av 13 sekvenser. Kandidaten kan be om gjentakelse av hver sekvens én gang uten at det skal påvirke vurdering. Det er ikke lov å notere eller bruke noen form for hjelpemidler under prøven.

Tospråktesten tilbys både fysisk ved OsloMet og digitalt via zoom i utvalgte byer.¹ Når det gjennomføres digitalt er det en prøvevert i den respektive byen som har ansvar i forkant og under prøven.

Etter at kandidaten har oversatt sekvensene beregner sensorene sine skår og foretar en vurdering av kandidatens uttale og språkføring, og prøveleder regner ut kandidatens totalskår. Dette skal føres inn i en protokoll. Resultatet på Tospråktesten bedømmes som enten "Tilfredsstillende" eller "Ikke tilfredsstillende". For å få tilfredsstillende resultat må kandidaten oppnå minst 80 prosent på begge deler av prøven. Resultater skal sendes ut innen en til to uker. Kandidatene har ikke mulighet til å klage på resultatet av Tospråktesten, men de kan be om en begrunnelse. Skriftlig ønske om begrunnelse må være sendt til OsloMet innen en uke etter at resultatet er sendt ut.

Dersom man ikke består prøven, må man vente i to semestre før man kan ta den på nytt. Egenandelen for å ta Tospråktesten er 500 kroner.

¹ Prøven tilbys digitalt i Alta, Bergen, Bodø, Kristiansand, Stavanger, Trondheim, Tromsø og Ålesund.

4 TAO-kurset

I dette kapittelet ser vi nærmere på TAO-kurset. Vi vil gi en beskrivelse av hva kurset er, hvordan kurset gjennomføres, læringsmål og faglig innhold. Kapittelet baseres på forliggende dokumentasjon om kurset, observasjon vi har gjort av kurset og intervjuer med kursleder, rollespillveiledere og ansatte ved OsloMet.

4.1 Hva er TAO-kurset

TAO-kurset er et innføringskurs i tolkeloven og tolkens plass i samtalen. Formålet med kurset er å kvalifisere tolker til Nasjonalt tolkeregister i laveste kategori (kategori E), og å sikre en felles minstestandard for tolking i offentlig sektor. En viktig målsetning med kurset er at deltakerne skal forstå og kjenne på det ansvaret de påtar seg i rollen som tolk.

Kurset skal gi deltakerne

- en innføring i tolking som profesjon og innsikt i hvorfor profesjonalisering er viktig
- god kjennskap til innholdet i tolkeloven og til krav til tolken
- bevissthet om tolkens rolle og hva som er tolkens ansvarsområde og plass i samtalen
- kunnskap om hva språk er og hvordan tolken kan jobbe med språk og oversettelse
- øvelse i tolking

Målgruppen for kurset er personer som ønsker å arbeide som tolk, eller som allerede arbeider som tolk, men som mangler formelle kvalifikasjoner i form av tolkeutdanning eller statsautorisasjon i tolking. Det kreves tilfredsstillende resultat på Tospråktesten for å delta på TAO-kurset. Kurset må gjennomføres innen fem år fra bestått Tospråktest. Kurset er språkuavhengig.

4.2 Hvordan gjennomføres kurset?

Kurset går over to og en halv uke, og består av til sammen fire digitale samlinger på zoom. Hver samling varer 2.5 timer. Samlingene består av en kombinasjon av dialogforelesning og diskusjonsoppgaver i plenum, og diskusjonsoppgaver og rollespill i grupper. Kurset har også et selvstudium, med oppgaver som deltakerne skal gjøre i forkant av hver samling. Selvstudiet består av en kombinasjon av lytteoppgaver, filmer, leseoppgaver, quiz og innleveringsoppgaver.

Hver samling, med tilhørende selvstudium, utgjør én modul. Kurset består av til sammen fire moduler.

For å få godkjent kurset må kursdeltakerne delta på alle fire kurstreff, delta aktivt i diskusjoner og rollespill, og gjennomføre/fullføre selvstudiet. For å bestå quizen må deltakerne få 80 prosent riktig, men denne kan tas så mange ganger en har behov. Såfremt deltakerne deltar i samlingene og fullfører alle selvstudiums-oppgavene, får deltakerne kurset godkjent. Kursholder går igjennom alle innleveringsoppgavene, og bruker disse inn i undervisningen. Kursholder gir også deltakerne en tilbakemelding på innleveringsoppgaven. Formålet med tilbakemeldingen er ikke å vurdere kvaliteten på innleveringen, men å fremme motivasjon til læring.

Pedagogisk opplegg

Et viktig pedagogisk prinsipp i TAO-kurset er at kurset skal være en trygg arena der deltakerne kan prøve, feile, reflektere, dele erfaringer og stille spørsmål uten å oppleve at de blir vurdert eller at det de sier eller gjør vil få konsekvenser for gjennomføringen av kurset eller oppfølging i Nasjonalt tolkeregister (IMDi 2018). Ifølge kursholder er det pedagogiske opplegget basert på «erfaringsbasert læring», der hovedressursen er deltakerne selv. Kursholderne har en viktig rolle når det gjelder å etablere et trygt rom, og kursholder har ansvar for å involvere deltakerne i undervisningen ved å aktivt stille spørsmål og oppmuntre til diskusjon.

4.3 Faglig innhold og læringsmål

I dette delkapitlet gir vi en nærmere beskrivelse av læringsmål og det faglige innholdet i kurset – modul for modul. Beskrivelsen er basert på informasjon fra OsloMets nettsider og den digitale læringsplattformen Canvas, observasjon av TAO-kurset og intervjuer. Hovedtemaene som beskrives er like i alle TAO-kurs. Deler av innholdet og diskusjonsoppgavene vil imidlertid kunne variere noe mellom kurs, fordi kurset tilpasses deltakerne.

På kurset vi observerte var det 16 deltakere. Deltakerne hadde varierende erfaring med tolking. Noen hadde jobbet som tolk i mange år, noen i kortere tid og andre hadde ikke jobbet som tolk tidligere. Deltakerne tolket på ulike språk, og hadde ulik bakgrunn med hensyn til alder, utdanningsnivå og om de har vokst opp i Norge eller ikke.

Modul 1: Tolkeloven og rammer for profesjonen

Læringsmål modul 1:

- Kjenne til de formelle rammene for tolkeprofesjonen i Norge og kunne gjengi de viktigste aktørene og tiltakene på feltet
- Kunne gjengi hovedinnholdet i tolkeloven og i krav til tolken
- Være i stand til å diskutere hva som er – og ikke er – tolkens ansvarsområde, herunder hva som ligger i begrepene god tolkeskikk, taushetsplikt og habilitet

Før første dialogsamling fikk deltakerne i oppgave å sette seg inn i tolkeloven og forskrift til loven, samt gjennomgå kursmaterieell om rammene for tolkeprofesjonen i Norge (filmsnutter og tekster). Deltakerne skulle også levere et kort notat om egen tolkeerfaring, forventninger til kurset og hva man tenker er de største utfordringene for en tolk.

Dialogsamling

Dialogsamlingen innledes med en kort introduksjon til utviklingen av tolkekvalifiserings-tilbudet i Norge, og tolking som profesjon. Videre handler dialogsamlingen om hva som kjennetegner tolkeoppdrag, og tolkeloven, tolkens ansvar og rolle og utfordringer tolker kan møte.

To ganger i løpet av dialogsamlingen ble deltakerne delt inn i grupper, der de fikk refleksjonsoppgaver som de skulle diskutere.

Modul 2: Den institusjonelle samtalen og tolkens plass i kommunikasjonen

Læringsmål modul 2:

- Kunne redegjøre for hva som kjennetegner en institusjonell samtale og kjenne til enkelte eksempler på metoder som benyttes i slike samtaler
- Kunne redegjøre for hva som er tolkens plass i kommunikasjonen og kunne presentere tolkens rolle på en selvstendig og troverdig måte
- Ha kjennskap til hvordan en tolket samtale foregår og kunne anvende og diskutere ulike strategier for å koordinere samtalen

Selvstudiet i modul 2 skal gi et innblikk i den institusjonelle samtalen og tolkens rolle i slike samtaler. Før dialogsamlingen skal deltakerne lese en tekst om kommunikasjon, lytte til en podkast og se en film. Til hver aktivitet følger en kort veiledning om hva deltakerne skal legge merke til eller hvordan de tenker at det de ser eller hører er relevant for tolken. Videre skal de svare på quizen, og formulere og spille inn en orientering om tolkens rolle og funksjon i samtalen.

Dialogsamling

Tema for den andre dialogsamlingen er den institusjonelle samtalen og tolkens plass i samtalen. Samlingen innledes med en forklaring på hva som kjennetegner den institusjonelle samtalen, og hvordan tolken kan bidra til å lage en god ramme for den tolkemediert samtale.

Videre blir det vist en film av en fiktiv tolket psykologtime. Her skal deltakerne legge merke til hvilke valg tolken tar underveis, blant annet når det gjelder turtaking, plassering av blikk og oppklarings spørsmål som tolken stiller underveis. Etter filmvisningen er det diskusjon og refleksjon i plenum.

Rollespill

Den siste delen av dialogsamlingen er rollespill. Her deles deltakerne i to grupper med kursholder og en rollespillveileder som gruppeledere. Formålet med øvelsen er at deltakerne skal kjenne på hvordan det er å ta valg som tolk underveis i en tolkesamtale. Øvelsen skal også bevisstgjøre deltakerne på ansvaret man har som tolk og hvilken kompetanse de trenger for å tolke.

I kurset vi observerte var det åtte deltakere i hver gruppe. Rollespillene tok utgangspunkt i fiktive samtaler mellom fagpersoner og brukere/pasienter i ulike offentlige tjenester, som hos NAV, politiet, fastlegen, osv.

I tilfeller der det var flere deltakere med samme tolkespråk, tolket deltakerne mellom norsk og sitt tolkespråk. I tilfeller der det ikke var flere med samme tolkespråk, tolket kursdeltakeren fra norsk til norsk.

Etter hver tolkeøvelse stilte rollespillveileder spørsmål om valgene som ble tatt. Det var i utgangspunktet også åpent for at andre deltakerne kunne kommentere eller stille spørsmål, men i noen tilfeller ble det begrenset med tid til spørsmål og refleksjoner.

Modul 3: Tolkens verktøy: språk, kommunikasjon og oversettelse

Læringsmål modul 3:

- Ha kjennskap til grunnleggende teori om hva språk er, hvordan mening skapes og hva som kjennetegner flerspråklig kommunikasjon
- Kunne reflektere rundt ulike utfordringer ved oversettelse mellom språk og hva slags strategier man kan benytte for å løse disse.

Hjemmeoppgavene til dialogsamlingen tre skal gi deltakerne en forståelse for hva språk er, ordbokens begrensning, og utfordringer og strategier i oversettelser. Deltakerne skal lese tekster om språk, lytte til radioopptak og se en forelesning om språk og oversettelse. Innleveringsoppgaven er en tolkeoppgave, der deltakerne skal oversette en tekst på norsk til tale på sitt tolkespråk (omtalt som prima vista tolking).

Dialogsamling

Dialogsamlingen starter med en gruppeoppgave der deltakerne skal diskutere den siste innleveringsoppgaven, herunder snakke om hvordan de valgte å oversette teksten og utvalgte begreper. Videre var det en plenumssesjon, der kursholder først snakket om kommunikasjon, oversettelse og hvordan skape mening, og deretter ble det vist en film fra en tolket rettsak.

Etter filmvisningen er det en kort diskusjon om hva kursdeltakerne observerte under filmvisningen, og hvilke tanker de gjorde seg om tolkens valg.

Rollespill

Den siste delen av dialogsamling tre er rollespill. Denne sesjonen foregår stort sett likt som i modul 2. Noen deltakere får ferdigskrevne manus for fagperson og bruker/pasient, mens andre får et sammendrag og skal improvisere dialogen utfra sammendraget.

Modul 4: Tolken som profesjonsutøver og veien videre

Læringsmål modul 4:

- Kunne reflektere rundt vanskelige tolkesituasjoner, etiske utfordringer og egne grenser
- Være i stand til å reflektere rundt egen egnethet og hva som kreves for å utføre faglig forsvarlig tolking
- Vite hvordan du kan forberede deg til et tolkeoppdrag
- Ha kjennskap til hvordan du kan kvalifisere deg videre som tolk

I selvstudiet til modul 4 skal deltakerne se film, besvare quiz og gjøre en innleveringsoppgave. I innleveringsoppgaven skal deltakerne skrive et kort refleksjonsnotat der de svarer på hva de har lært i løpet av kurset, og hvilken tolkefaglig kompetanse de må jobbe ekstra mye med.

Dialogsamling

Dialogsamlingen starter med at kursholder forteller om den faglige utviklingen som har skjedd på tolkefeltet, og betydningen av de etiske retningslinjene. Videre blir det vist en film som illustrerer tolkens rolle, og ulike sider ved tolkens rolle diskuteres i plenum.

Kursholder snakker også om viktigheten å forberede seg til tolkeoppdrag, og gir eksempler på hvordan deltakerne kan gjøre det. Mot slutten av dialogsamlingen deles deltakerne inn i grupper, der de skal diskutere hvordan man som tolk kan håndtere krevende tolkeoppdrag. Deretter følger en diskusjon i plenum.

Kursholder avslutter dialogsamlingen med å påpeke at det er viktig at deltakerne fortsetter å lære, tenke, lese, lytte, skrive og øve, og viser til kilder for videre læring, samt strategier for å fortsette å utvikle seg som tolk.

4.4 Praktisk gjennomføring

På OsloMets nettsider er det informasjon om hvordan kurset gjennomføres og hva som kreves for å bestå kurset. Alle som har oppnådd tilfredsstillende resultat på Tospråktesten får også tilsendt informasjon om TAO-kurset og hvordan de kan melde seg på kurset.

De digitale dialogsamlingene foregår via zoom. I dialogsamlingene er det en kursadministrator tilstede, i tillegg til kursholder og rollespilleveiledere. Kursadministrator er tilgjengelig for å bistå deltakerne med teknisk støtte og veiledning.

Canvas er den digitale læringsplattformen som benyttes på TAO-kurset. Canvas inneholder alt av kursmaterieell, oppgaver til selvstudium, informasjon om læringsmål, m.m. Canvas inneholder også beskrivelser av hver modul, hva som er det overordnede formålet med selvstudiet og veiledning til enkelte av oppgavene. Det siste kan være informasjon hva deltakerne skal være spesielt oppmerksomme på når de leser en tekst eller ser en videofilm. Det er også estimert tidsbruk for hjemmeoppgavene.

4.4.1 Krav til kursholdere og rollespillveileder

Dialogsamlingene ledes av en kursholder og rollespillene ledes av kursholder og rollespillveileder. Det stilles ifølge OsloMet krav om at kursholdere og rollespillveiledere har tolkefaglig kompetanse og erfaring som tolk. For rollespillveiledere kan erfaring som rollespillveileder erstatte erfaring som tolk. Alle får individuell opplæring. Nye kursholdere observerer alltid et kurs og/eller er med som rollespillveileder før de leder et kurs.

Det er utarbeidet instruks eller «Råd og vink» til rollespillveilederne. Denne sier noe om krav til deltakelse, hvordan rollespillet skal gjennomføres og hvordan rollespillveilederne kan legge til rette for å involvere alle deltakerne. Det er også angitt fokuspunkter til hver av de to sesjonene med rollespill (hhv. rollespill i modul 2 og rollespill i modul 3), med eksempler på hva rollespillveilederen kan spørre om etter tolkeøvelsen.

5 Tolkers oppfatninger om Tospråktesten og TAO-kurset

I dette kapitlet ser vi nærmere på tolkers oppfatninger om Tospråktesten og TAO-kurset. Vi vil gi en beskrivelse av hvordan tolkene oppfatter informasjon om prøven, hvordan de ble vurdert, prøvens rettferdighet, hvorvidt prøven reflekterer deres språkferdigheter og prøvens relevans ut fra en hverdag som tolk.

Vi har også stilt spørsmål om TAO-kurset. Vi har blant annet spurt om oppfatningen om informasjon om kurset, tilbakemeldingene på innleveringsoppgaver og nytten av kurset.

Kapitlet baseres på spørreundersøkelsen til tolker i Nasjonalt tolkeregister, og gjennomgang av OsloMets evalueringsskjemaer til kursdeltakere på TAO-kurset.

5.1 Tolkers erfaringer med Tospråktesten

OsloMet sender ut et evalueringsskjema til kandidater som har avlagt prøven. I 2023 oppga over 90 prosent at de var fornøyde med hvordan de ble møtt og hvordan sensorene fremførte tekstene. Tallene er de samme for kandidater som har gjennomført fysisk prøve og over Zoom (Resultatrapport 2023). I kommentarfeltet trekker en del av tolkene frem hva de mener var svakheter. Blant annet trekker flere frem at det burde være tillatt å notere. Flere opplevde at sensorene snakket utydelig eller for raskt, hadde problemer med støy og teknologi, dårlige oversettelser til tolkespråket, lite relevante tekster til tolking i praksis og mangelfull informasjon om oppmøtested.

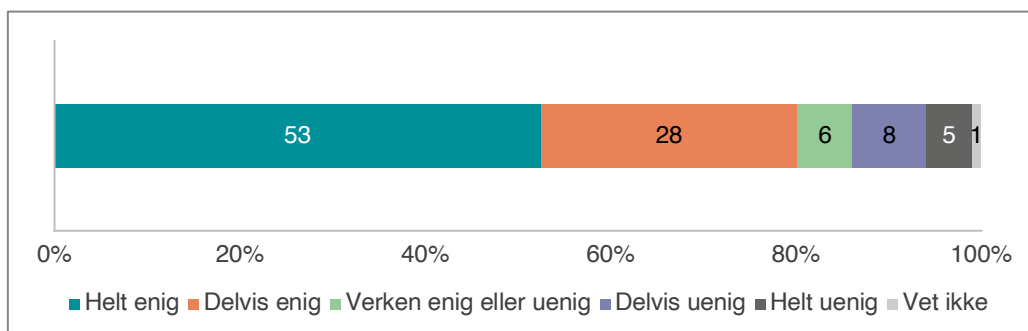
Vi sendte tolker oppført i Nasjonalt tolkeregister en spørreundersøkelse der vi blant annet spurte om deres oppfatning om Tospråktesten. Det er viktig å fremheve at kandidater som har strøket på prøven og derfor ikke er oppført i Nasjonalt tolkeregister ikke har hatt mulighet til å besvare undersøkelsen. Vi mener det er stor sannsynlighet for at disse ville svart annerledes enn de som har bestått prøven.

Totalt ble 460 deltakerne spurt om Tospråktesten. Respondentene ble først spurt om de hadde tatt Tospråktesten, og om de hadde bestått den eller ikke, for hvert språk som de er oppført med i Nasjonalt tolkeregister. Omtrent halvparten av respondentene oppga at de har tatt Tospråktesten etter 1. januar 2017 for ett eller flere av språkene de er registrert med, og at de har bestått testen. En liten andel, cirka to prosent, oppga at de ikke bestod Tospråktesten ved første forsøk, men senere har bestått den. Ytterligere tre prosent av respondentene har tatt testen uten å bestå.²

Kun de som svarte bekreftende på spørsmålet om de hadde tatt Tospråktesten etter 1. januar 2017, ble stilt ytterligere spørsmål om testen de tok på det aktuelle tolkespråket, basert på deres siste erfaring med den. Dette betyr at dersom de hadde tatt testen flere ganger i ett av tolkespråkene de er registrert med, skulle de vurdere sin siste testopplevelse.

² Av de resterende deltakerne oppga 32 prosent at de ikke har tatt Tospråktesten etter 1. januar 2017, men at de tidligere har gjennomført ToSpot. I tillegg oppga 19 prosent at de verken har tatt Tospråktesten eller ToSpot for noen av språkene de er registrert med i Nasjonalt tolkeregister. Disse respondentene kan for eksempel ha bestått autorisasjonsprøven i tolking, eller blitt registrert i tolkeregisteret ved å være statsautorisert translatør/fagoversetter og ha gjennomført TAO-kurset. Det kan også være tolker som har tolkeutdanning fra utlandet, eller fra utdanningsinstitusjoner eller år hvor verken ToSpot eller Tospråktesten ble benyttet som opptaksprøve eller-krav.

Figur 1. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om Tospråktesten: Jeg mottok tilstrekkelig informasjon i forkant av testen (n=238)



Figur 1 viser svarfordelingen på spørsmålet om hvor enig eller uenig deltakerne er i påstanden «Jeg mottok tilstrekkelig informasjon i forkant av Tospråktesten». I 53 prosent av tilfellene var respondenter helt enige og i 28 prosent av tilfellene var de delvis enige i at de mottok tilstrekkelig informasjon før testen. Videre var de i seks prosent verken enige eller uenige, mens i åtte prosent delvis uenige, og fem prosent helt uenige. Resultatene viser at et stort flertall følte at de fikk nok informasjon før testen.

De som besto testen på første forsøk, var i stor grad fornøyde med informasjonen, mens misnøyen var betydelig høyere blant de som besto senere eller ikke besto, spesielt blant sistnevnte hvor to av tre var uenige. Det er viktig å merke seg at resultatene for gruppen som først ikke besto, men senere har bestått, og gruppen som ikke besto, må tolkes med forsiktighet på grunn av lavt antall svar i disse gruppene.

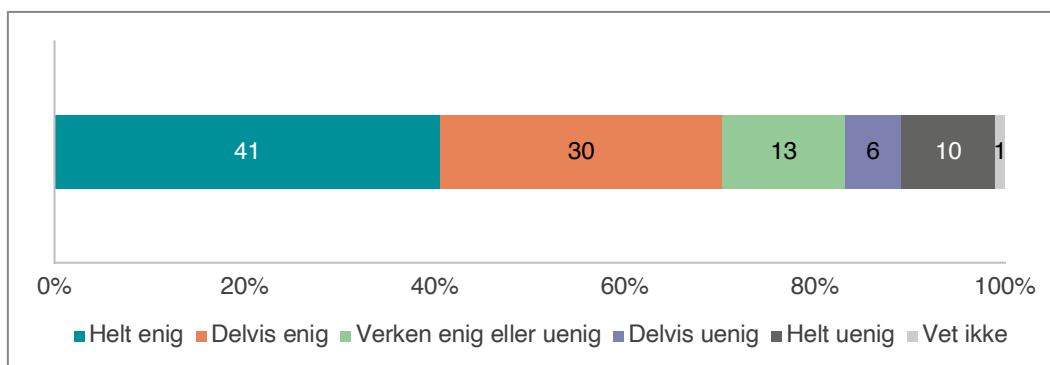
I åpne svarfelt er det flere som trekker frem at de ikke fikk informasjon om at det ikke var lov å notere under prøven.

Jeg er kun delvis enig i at jeg mottok tilstrekkelig informasjon før testen, fordi det var en stor overraskelse å ikke kunne ta notater under tolkinga, og veldig uvant.

Det er veldig rart at man får ikke bruke penn og papir for denne testen, men i andre tester som er høyre nivå for man lov til det. jeg har bestått første gang, men synes det er en rar regel når Oslomet sin Tolkeutdanning gi lov til penn og papir

Det nevnes også at det ikke var tilstrekkelig informasjon om når man kunne registrere seg enn en bestemt dato. En annen hadde gjennomført digitalt med dårlige lydforhold og hadde ikke fått informasjon om at de kunne klage på dette. Respondenten ønsker at sensorene har mikrofoner og at det stilles krav til utstyret som brukes.

Figur 2. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om Tospråktesten: Jeg ble tilstrekkelig informert om hvordan jeg ble vurdert (n=239)



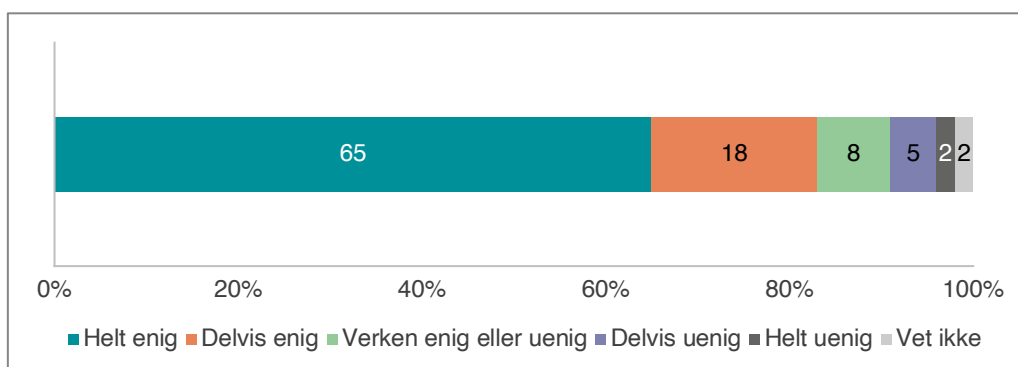
I Figur 2 presenteres svarfordelingen på påstanden «Jeg ble tilstrekkelig informert om hvordan jeg ble vurdert.» Blant de 239 svarene var 41 prosent helt enige og 30 prosent delvis enige i at de ble tilstrekkelig informert om vurderingsprosessen. Videre var 13 prosent verken enige eller uenige, mens seks prosent var delvis uenige og 10 prosent helt uenige. Flertallet følte altså at de fikk tilstrekkelig informasjon om vurderingen, selv om 1 av 10 var helt uenige. Språk ser ikke ut til å påvirke dette, men vi har dessverre kun få antall respondenter fra de fleste språkgruppene for å kunne si noe definitivt om dette.

Blant de som besto på første forsøk, var tre av fire helt eller delvis enige i at de ble tilstrekkelig informert. Andelen var betydelig lavere for de som først ikke besto, men senere har bestått, og de som ikke besto. Et par skrev i åpne svarfelt:

Resultatet mitt lå på grense og jeg har aldri fått vite konkret hva gjorde at jeg ikke fikk positivt resultat.

En respondent mener alle bør få tilsendt begrunnelse uansett om man har bestått eller ikke. Disse funnene indikerer en tendens til at oppfatningen av å ha mottatt tilstrekkelig informasjon om vurderingen varierer betydelig med testresultatet.

Figur 3. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om Tospråktesten: Jeg opplevde at bedømmelse var rettferdig (n=238)



Figur 3 viser hvordan deltakerne opplevde rettferdigheten i bedømmelsen. Av de 238 svarene som ble registrert, var 65 prosent helt enige og 18 prosent delvis enige i at bedømmelsen var rettferdig:

Jeg har tatt den til sammen tre ganger og er veldig fornøyd med ordningen. En rettferdig og effektiv måte å vurdere kandidater på.

Åtte prosent oppga at de verken var enige eller uenige, fem prosent var delvis uenige og to prosent helt uenige:

Bestått men fikk ikke plass på tolkutdanning, hva er vitsen med det? det var urettferdig.

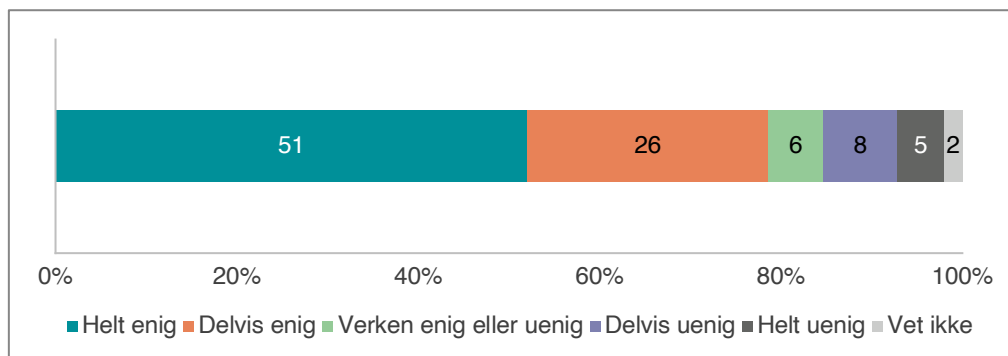
Flere synes også det burde vært lov å ta notater da dette er noe som brukes under tolkeoppdrag, og kan bidra til at man ikke glipper på detaljer.

Oppfatningen av rettferdighet ser ut til å variere noe mellom ulike språkgrupper. Resultatene indikerer at det kan være forskjeller i hvordan ulike språkgrupper oppfatter

rettferdighet, men på grunn av den lave respondentmassen for de fleste språkgrupper, må disse funnene tolkes med forsiktighet.³

Blant de som har bestått testen ved første forsøk, var nesten 9 av 10 helt eller delvis enige i at bedømmelsen var rettferdig. Det er færre som mener det samme blant de som først ikke besto, men senere har bestått og de som ikke besto. Disse funnene antyder at oppfatningen av rettferdigheten i bedømmelsen i noen grad påvirkes av testresultatet, spesielt blant de som ikke besto testen.

Figur 4. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om Tospråktesten: Resultatene av Tospråktesten reflekterer mine ferdigheter i norsk (n=239)



Figur 4 viser deltakernes oppfatning av om Tospråktesten reflekterte deres ferdigheter i norsk. Totalt ble det registrert 239 svar, hvorav 51 prosent var helt enige og 26 prosent delvis. Åtte prosent var delvis uenige og fem prosent helt uenige. Disse resultatene indikerer at respondentene mener at testen reflekterte deres norskerferdigheter på en riktig måte i de fleste tilfellene.

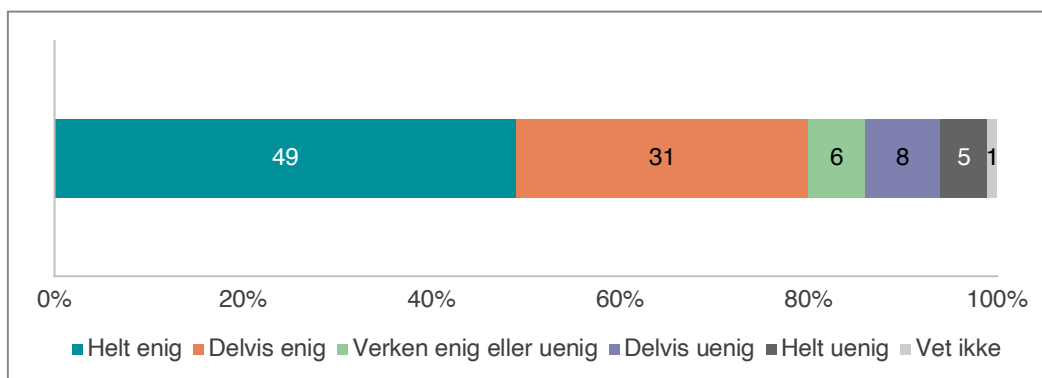
Blant de som har bestått på første forsøk, er 8 av 10 enige i at testen reflekterer deres ferdigheter, mens 1 av 10 er uenige. Meningene er mer delte blant de som først ikke besto, men senere har bestått. Halvparten er enige, mens 4 av 10 er uenige. Blant de som ikke har bestått testen, er i overkant av 6 av 10 helt eller delvis enige i at testen reflekterer deres ferdigheter, mens i underkant av 3 av 10 er helt eller delvis uenige.

Vi ser variasjon mellom språkgruppene, men tallene for de fleste språkgruppene er basert på svært få respondenter, noe som gjør det vanskelig å generalisere funnene.

Totalt sett indikerer disse resultatene at det er en generell enighet om at Tospråktesten reflekterer ferdighetene i norsk. Selv om flertallet mener testen reflekterer deres ferdigheter godt, ser vi en tendens om at graden av enighet varierer avhengig av respondentens erfaring med å bestå testen. Resultatene antyder også at det er noen forskjeller mellom språkgrupper når det gjelder vurdering av norskerferdighetene, men vi har dessverre kun få antall respondenter fra de fleste språkgruppene for å kunne si noe definitivt om dette.

³ Til tross for disse variasjonene, er det viktig å merke seg at tallene for de fleste språkgruppene er basert på svært få respondenter (ofte kun mellom 3 og 5 personer), noe som gjør det vanskelig å generalisere funnene. For å få et mer pålitelig bilde, ville det være nødvendig med en større og mer representativ respondentgruppe for hver språkgruppe.

Figur 5. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om Tospråktesten: Resultatene av Tospråktesten reflekterer mine ferdigheter i tolkespråket (n=239)



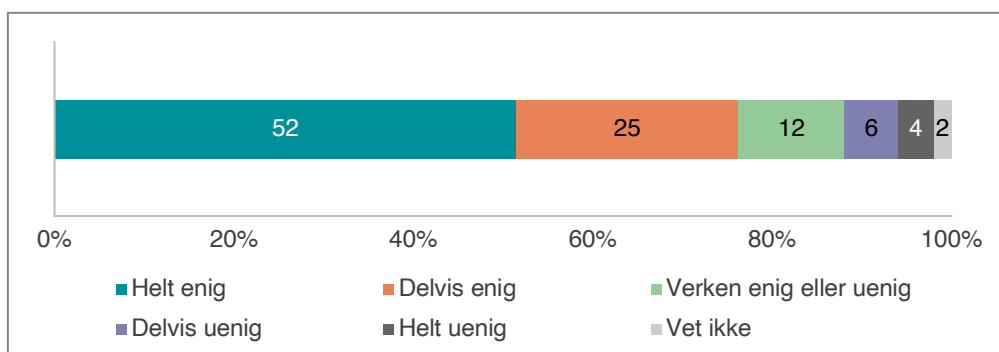
I Figur 5 er svarene på påstanden «Resultatene av Tospråktesten reflekterer mine ferdigheter i tolkespråket» presentert. Av de 239 svarene var 49 prosent helt enige og 31 prosent delvis enige i at resultatene reflekterer deres ferdigheter i tolkespråket. Åtte prosent var delvis uenige og fem prosent helt uenige. Disse resultatene viser at majoriteten følte at testen reflekterte deres ferdigheter i tolkespråket.

Av de som har bestått testen på første forsøk, er 8 av 10 helt eller delvis enige i at resultatene reflekterer deres ferdigheter i tolkespråket, mens 1 av 10 er enten helt eller delvis uenige. For de som først ikke besto, men senere har bestått, er kun 4 av 10 helt eller delvis enige i påstanden, mens omtrent 4 av 10 er helt eller delvis uenige. Blant de som ikke har bestått Tospråktesten, er 6 av 10 enten helt eller delvis enige i at testen reflekterer deres ferdigheter, mens omtrent 3 av 10 er enten helt eller delvis uenige.

Når vi ser på svarene fordelt på språkgrupper, finner vi interessante variasjoner. I noen språk er det full enighet om at testen reflekterer deres ferdigheter i tolkespråket, i andre betydelig lavere.

Samlet sett indikerer disse resultatene at flertallet av respondentene, uavhengig av deres testresultater, opplever at Tospråktesten reflekterer deres ferdigheter i tolkespråket. Imidlertid viser de som har hatt vanskeligheter med å bestå testen en større grad av uenighet. Videre kan variasjoner mellom språkgruppene peke på behov for tilpasninger eller ytterligere undersøkelser for å sikre at testen er rettferdig og nøyaktig for alle grupper.

Figur 6. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om Tospråktesten: Det jeg skulle oversette var relevant for min arbeidsdag som tolk (n=236)



Figur 6 viser svarfordelingen på spørsmålet om hvor enig eller uenig deltakerne er i påstanden «Det jeg skulle oversette var relevant for min arbeidsdag som tolk.» Totalt ble det registrert 236 svar på spørsmålet, med 52 prosent helt enige og 25 prosent delvis.

Videre var seks prosent delvis uenige og fire prosent helt uenige. Disse resultatene indikerer at et flertall av respondentene følte at oversettelsesoppgavene i Tospråktesten var relevante for deres arbeid som tolk.

Resultatene viser at det er en generell enighet om at oversettelsesoppgavene i Tospråktesten er relevante for tolkers arbeidsdag. Variasjoner mellom språkgruppene kan tyde på at noen grupper finner oppgavene mer relevante enn andre.

Til slutt ble deltakerne spurt om de hadde andre synspunkter om Tospråktesten. Mange av de som har tatt testen, peker på utfordringer som høy stressfaktor, at de ikke kunne ta notater under prøven og ubehagelige testforhold, som dårlig lyd kvalitet og tekniske problemer under digitale tester. Flere nevner at testen ikke gjenspeiler reelle tolkesituasjoner, med kritikk rettet mot at teksten som tolkes, ofte er kunstig eller urettferdig vanskelig. Det er også nevnt at testen har for høye krav på noen språk og for lave på andre, noe som skaper ulikheter. Mange mener at testen bør endres for å bedre reflektere tolkens hverdag, inkludert muligheten til å bruke notater. Noen har hatt positive erfaringer og mener at testen er et rettferdig verktøy for å vurdere tospråklige ferdigheter, men andre mener at testen er for enkel eller utdatert, og ikke gir en riktig vurdering av tolkens kompetanse. Det er også foreslått at testen bør tilbys hyppigere og på flere språk, inkludert engelsk, og at vurderingskriteriene bør være tydeligere.

Oppsummering og diskusjon

Samlet sett viser funnene at Tospråktesten oppfattes positivt av de fleste respondentene. Flertallet opplever at testen som rettferdig og at de fikk tilstrekkelig informasjon om prosessen, og flertallet opplever og relevant for deres arbeid som tolk. Samtidig er det tydelige forskjeller i opplevelser mellom de som besto og ikke besto Tospråktesten. De som besto på første forsøk, uttrykker generelt større tilfredshet med både informasjonen de mottok i forkant og rettferdigheten i bedømmelsen. I kontrast uttrykker de som enten ikke besto, eller besto på senere forsøk, en høyere grad av misnøye, spesielt knyttet til informasjon og rettferdighet. Dette kan indikere at det varierer hvor god informasjon kandidatene får om Tospråktesten og/eller at prøvens rettferdighet varierer. Imidlertid kan også andre forhold påvirke kandidatenes vurdering. For eksempel kan man tenke seg at testresultatet kan påvirke hvordan kandidaten opplever og vurderer testen og at disse kandidatene er mer kritiske.

Ettersom kandidatene kun har forutsetninger til å svare utfra sin egen test eller tester, og ikke på tvers av kandidater og språk, er det nødvendig å supplere med flere datakilder for å kunne vurdere testens validitet, reliabilitet og rettferdighet. Dette gjør vi i de neste kapitlene.

Det er viktig å påpeke at kandidater som har strøket på prøven og ikke er oppført i Nasjonalt tolkeregister, ikke har hatt mulighet til å besvare undersøkelsen. Dette har betydning for hvordan vi skal forstå svarene. De som ikke er oppført i Nasjonalt tolkeregister, kan ha en annen opplevelse og mer kritisk holdning til Tospråktesten. Videre kan de som er oppført i Nasjonalt tolkeregister og har tatt flere tolke kvalifiseringer i tillegg til Tospråktesten ha andre oppfatninger, sammenlignet med de som kun har Tospråktesten. Gruppene har sannsynligvis forskjellige erfaringer og perspektiver. For en mer representativ forståelse av synspunktene til alle som har strøket på Tospråktesten, ville det være nødvendig å supplere OsloMets evalueringsskjema med en undersøkelse blant dem som ikke er oppført i Nasjonalt tolkeregister.

5.2 Kursdeltakeres vurdering av TAO-kurset

Kursevalueringer

I forbindelse med piloteringen av digitalt TAO-kurs, sendte OsloMet ut evalueringsskjemaer til kursdeltakerne. De ble blant annet bedt om å vurdere informasjonen om kurset, struktur og organisering av kurset, fordelingen av selvstudium og dialogsamlinger, hvordan arbeidsformen fungerte på skjerm og hvor fornøyde de var med kurset som helhet. Resultatene viser at nesten alle opplevde at det var en god balanse mellom selvstudium og det digitale kurstreffet. På spørsmål om hvor fornøyde de var med kurset som helhet, på en skala fra 1-10, svarte nesten alle kursdeltakerne de tre høyeste kategoriene mellom 8 og 10. Halvparten ga full skår, og ingen ga under syv. Videre svarte nesten alle at de fikk den informasjonen de hadde behov for i forkant og underveis i kurset, og at strukturen i Canvas var oversiktlig og lett forståelig.

Etter at piloteringen av kurset var ferdig, har OsloMet fortsatt å sende ut evalueringsskjemaer til kursdeltakere. Vi har sett på evalueringsskjemaer for perioden for 2022 - 2023. Disse viser den samme tendensen som evalueringene fra piloten, altså høy tilfredshet med kurset. Det varierer hva kursdeltakerne trekker frem som spesielt bra, men både rollespill, selvstudium og filmsnutter går igjen. Kursdeltakerne opplyser også at det var en god balanse mellom selvstudium og dialogsamling.

De fleste oppgir at det var greit å bruke Canvas, men noen peker på tekniske utfordringer i forbindelse med samlingene. Enkelte opplevde at tekniske utfordringer medførte en del stress og uro for deltakerne. Enkelte opplevde også at det var endel usikkerhet rundt bruk av kamera, om det kan være av eller ikke.

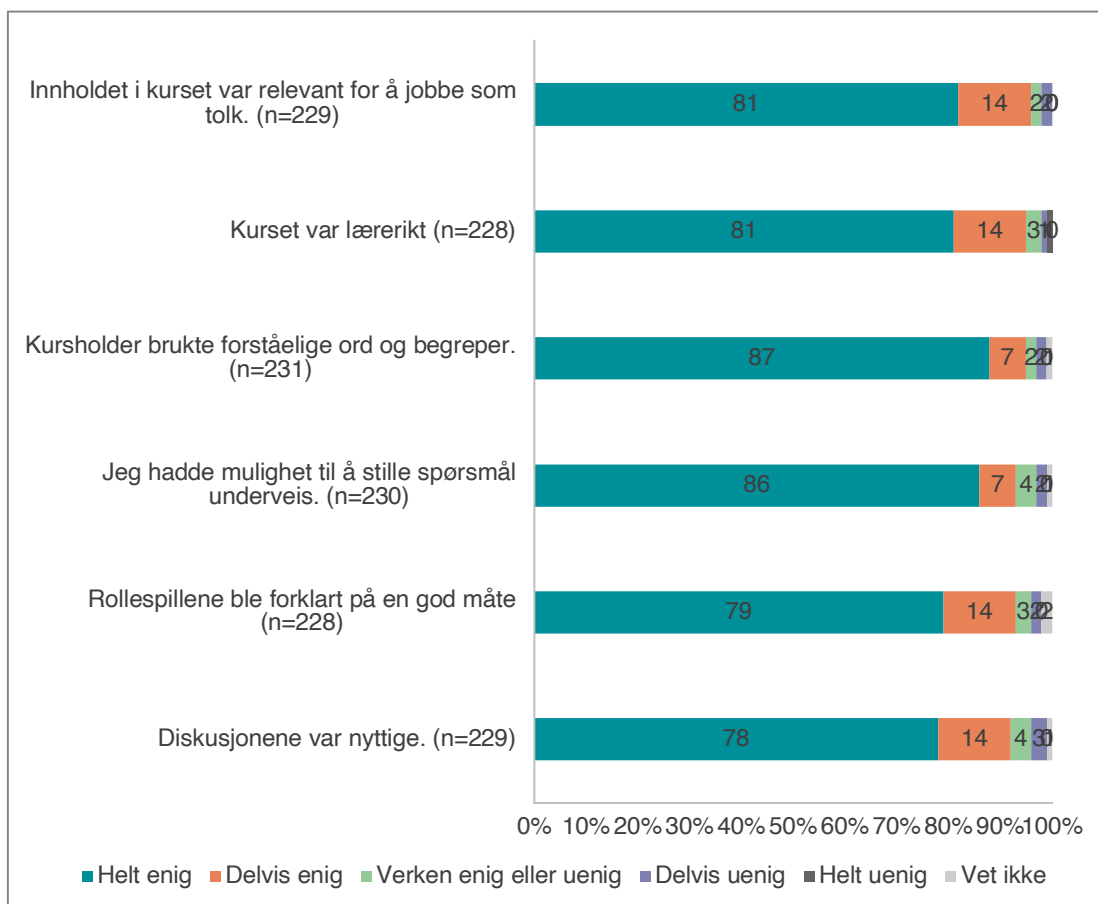
I forhold til forbedringspunkter er det enkelte som peker på at det var litt «rotete» når gruppene skulle deles inn, og at det var dårlig informasjon om hvordan gruppeoppgavene skulle løses og hvordan manus til rollespill skulle brukes. En av deltakerne mener det kunne vært mer produktivt om det var instruktører til stede når gruppeoppgavene skulle diskuteres. Vi antar at dette gjelder digitale «breakoutroom», og ikke rollespill, da det er en veileder til stede under rollespillene.

Spørreundersøkelse til tolker i Nasjonalt tolkeregister

Vi stilte tolker oppført i Nasjonalt tolkeregister spørsmål om deres oppfatninger og erfaringer med TAO-kurset.⁴ Deltakerne ble først spurt om de hadde fullført kurset etter 1. januar 2017, samt i hvilket format de deltok på kurset. Av de 231 som oppga at de deltok på kurset, har to av tre deltatt fysisk og en av tre deltatt digitalt.

⁴ Siden TAO-kurset ikke tilbys til tegnspråktolker, ble spørsmålet om kurset ikke stilt til tolkene som er oppført kun med tegnspråk i Nasjonalt tolkeregister.

Figur 7. Svarfordeling på påstandene om TAO-kurset blant de som fullførte kurset etter 1. januar 2017, enten fysisk eller digitalt.



Figur 7 viser svarfordeling på påstandene om TAO-kurset blant de som fullførte kurset etter 1. januar 2017, enten fysisk eller digitalt. De fleste respondentene var svært positive til kurset. 81 prosent var helt enige i at innholdet i kurset var relevant for å jobbe som tolk, og at kurset var lærerikt. Videre mente 87 prosent at kursholderen brukte forståelige ord og begreper, mens 86 prosent var helt enige i at de hadde mulighet til å stille spørsmål underveis. Når det gjelder rollespillene, var 79 prosent helt enige i at de ble forklart på en god måte, og 78 prosent var helt enige i at diskusjonene var nyttige. Andelen som var delvis enige i de ulike påstandene, var også betydelig, noe som samlet sett indikerer høy tilfredshet blant deltakerne. Kun en liten andel var uenige eller hadde en nøytral oppfatning.

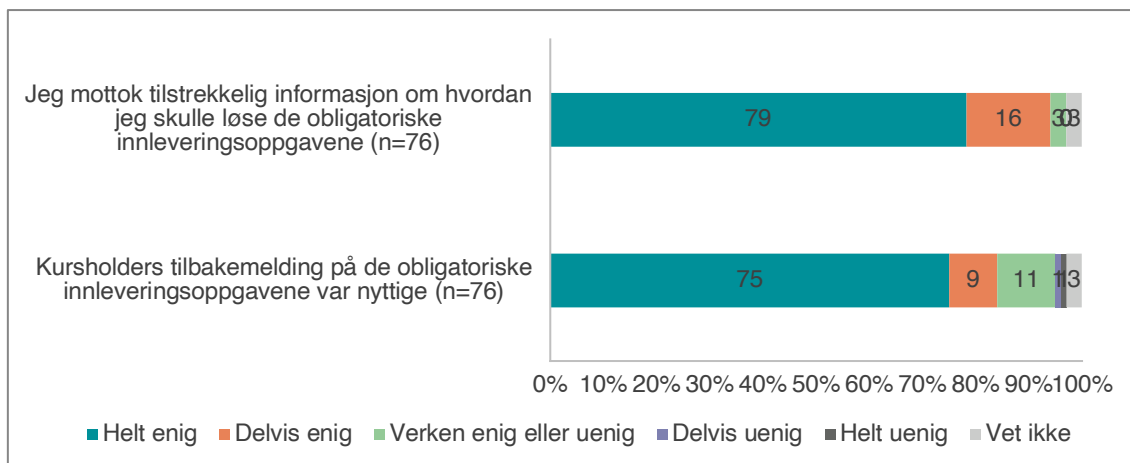
Vi har sett på svarfordelingen blant deltakerne som gjennomførte TAO-kurset i fysisk format, sammenlignet med de som deltok i digitalt format.

Undersøkelsen viser at en overveldende majoritet av deltakerne, hele 95 prosent, anser innholdet i TAO-kurset som relevant for å jobbe som tolk. Denne oppfatningen er jevnt fordelt mellom de som deltok på kurset fysisk (94,1 prosent) og de som deltok digitalt (97,4 prosent). Svært få respondenter uttrykker nøytralitet eller uenighet i påstanden om kursets relevans. Disse resultatene indikerer en gjennomgående positiv vurdering av kursets relevans, uavhengig av formatet på deltakelsen.

Som nevnt innledningsvis, fikk de som deltok på kurset i et digitalt format to spørsmål i tillegg til de seks påstandene diskutert ovenfor. Disse spørsmålene fokuserte på hvorvidt deltakerne mottok tilstrekkelig informasjon om hvordan de skulle løse de obligatoriske

innleveringsoppgavene, samt om tilbakemeldingene fra kursholder på disse oppgavene var nyttige.

Figur 8. Svarfordeling på påstandene om informasjon og tilbakemeldinger på obligatoriske innleveringsoppgaver i det digitale TAO-kurset

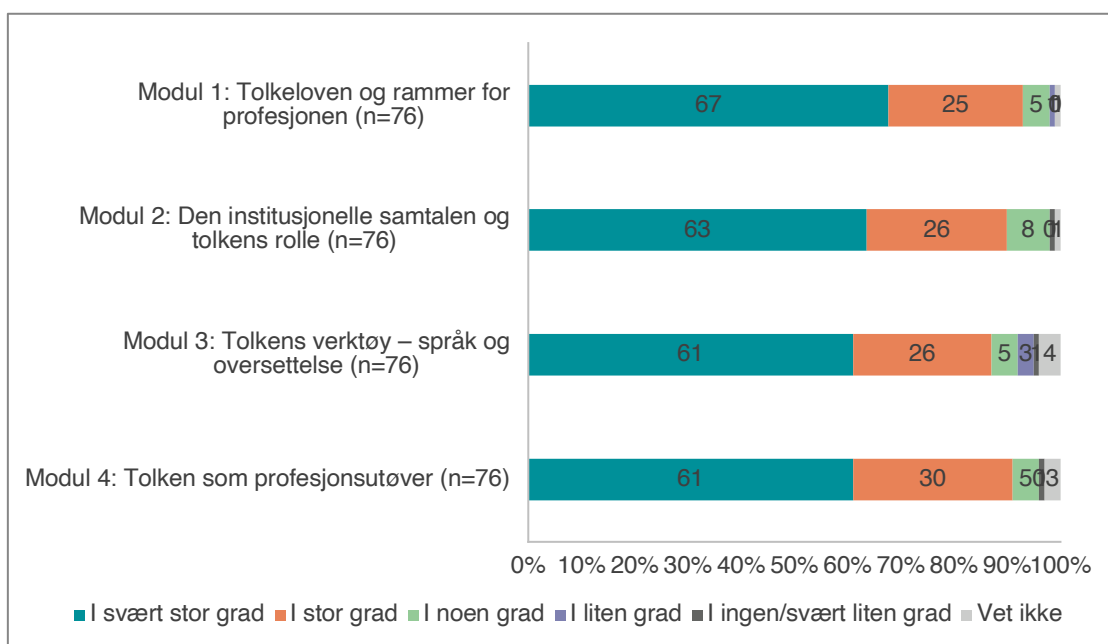


Figur 8 viser at en overveldende majoritet av de digitale deltakerne var fornøyde med både informasjonen de mottok om oppgavene og tilbakemeldingene de fikk fra kursholderne. For spørsmålet om informasjonen de fikk i forkant av oppgavene, var hele 95 prosent enten helt eller delvis enige.

75 prosent var helt enige i at tilbakemeldingene på de obligatoriske innleveringsoppgavene var nyttige, mens ni prosent var delvis enige. Dette betyr at hele 84 prosent av deltakerne hadde en positiv oppfatning av tilbakemeldingene.

De som deltok på kurset i et digitalt format fikk også spørsmål om i hvilken grad de ulike modulene i kurset var nyttige for deres arbeid som tolk. Resultatene fra Figur 9 viser at de fleste deltakerne vurderte modulene som svært nyttige.

Figur 9. I hvilken grad var følgende deler av kurset nyttige for ditt arbeid som tolk?



Mellom 87 prosent og 92 prosent av respondentene opplever at samtlige moduler i stor og svært stor grad er nyttige i deres arbeid som tolk. En større prosentandel oppgir Modul 1 som nyttig i svært stor grad sammenlignet med de andre modulene, og en noe større andel oppgir Modul 2 som i noen grad relevant.

Samlet sett viser resultatene at deltakerne i det digitale formatet har hatt stor nytte av de ulike modulene i kurset, med overveiende positive vurderinger.

I de åpne svarene på spørsmålet om hva som eventuelt mangler på TAO-kurset for at tolker skal mestre jobben sin best mulig, nevner flere respondenter mer praktisk øvelse og obligatoriske rollespill. Noen ønsket mer omfattende og detaljerte kurs og hyppigere samlinger. Det var også et ønske om flere moduler eller samlinger for å dekke ulike tolkesituasjoner grundigere, inkludert skjermtolking og telefontolking. Noen ønsket mer informasjon om hvordan man kan få arbeid som tolk og samarbeid med tolkebyråer. Noen deltakere følte at kurset burde ha inkludert temaer som IMDIs rolle og tolkeregiesterets funksjon. Det ble også påpekt at det er behov for mer spesifikk trening i terminologi, etiske problemstillinger, og teknikker som notattaking.

Enkelte deltakere opplevde utfordringer knyttet til kulturelle forskjeller i diskusjoner og etterlyste mer målrettede diskusjoner basert på språk- eller kulturgrupper. Det ble også nevnt at teknisk kvalitet, som lyd under rollespill, bør forbedres.

Flere respondenter mente kursene burde ledes av statsautoriserte tolker med praktisk erfaring. I tillegg var det flere som etterlyste mer oppfølging etter kurset, for eksempel gjennom spørreundersøkelser eller systematisk vurdering for å sikre at deltakerne oppnår de nødvendige ferdighetene.

Flere trekker frem mangler vi oppfatter retter seg mer mot tolkeutdanning generelt og ikke TAO-kurset, som simultantolking, prima vista tolking og rettstolking. En tilbakemelding var behovet for kurs i språk hvor det ikke tilbys kvalifiseringsmuligheter.

Noen mente at kurset var tilfredsstillende slik det er, men mange andre mente at kurset burde gjøres mer omfattende og praktisk orientert for å forberede deltakerne i større grad på de virkelige utfordringene i tolkeyrket. Tilbakemeldingene viser at ønskene både rettet seg mot innholdet i TAO-kurset og tolkeutdanningstilbudene.

Oppsummering

Resultatene fra undersøkelsen viser generelt en positiv oppfatning av TAO-kurset blant respondentene, både for de som deltok fysisk og digitalt. Flertallet av deltakerne vurderte kursinnholdet som relevant og lærerikt, og de mente at kursholderne brukte forståelige begreper. De fleste deltakerne følte også at de hadde mulighet til å stille spørsmål, og at rollespillene og diskusjonene var nyttige.

Blant forbedringsforslagene for TAO-kurset ble det etterlyst mer praktisk trening, og et ønske om mer omfattende og detaljert kurs, ledet av erfarne tolker. Flere deltakere foreslo også bedre teknisk kvalitet og mer oppfølging etter kurset, samt spesifikke kurs for språk med få kvalifiseringsmuligheter. Samlet sett opplever deltakerne kurset som nyttig, men med rom for forbedringer i både innhold og gjennomføring.

6 Tospråktestens validitet

I dette kapitlet vil vi gi en analyse og vurdering av Tospråktestens validitet. Validitet handler om hvor godt resultatene fra en test gjenspeiler en kandidats faglige evner. Med andre ord, handler det om hvor nøyaktig testen måler det den faktisk skal måle («konstruktet»). For at en test skal være valid, må oppgavene i testen være i samsvar med den beskrevne kunnskapen og ferdighetene som testen skal måle.

Tospråktestens validitet handler dermed i stor grad om hvor godt prøvetekstene fungerer med tanke på å teste språkferdighetene som den er ment å måle, både på norsk og på tolkespråket, og om prøvetekstene holder lik vanskelighetsgrad i tråd med prøvens konstrukt.

I analysen nedenfor skiller vi mellom prøvetekster på norsk (originaltekstene) og prøvetekster på tolkespråk. Ettersom de oversatte tekstene ikke nødvendigvis blir helt identiske med de originale tekstene, kan det tenkes at validiteten er ulik for tekstene på norsk og tekstene på tolkespråk, og mellom ulike tolkespråk. En risiko ved oversetting av prøvetekstene er at oversettelsen påvirker tekstenes vanskelighetsgrad og at kandidater på ulike språk dermed får ulike prøveforhold.

Analysen av de norske tekstene er basert på gjennomgang av alle prøvetekstene på norsk og intervjuer med sensorer, prøveledere og andre ansatte ved OsloMet. Vi har ikke kunnet gjennomgå tekstene på tolkespråkene ettersom det forutsetter språkferdigheter på tolkespråkene. Analysen av tekstene på tolkespråksensorer er derfor basert på intervjuer med tolkespråksensorene, norsksensorer, prøveledere og ansatte ved OsloMet. Før vi kommer inn på analysen av tekstene, vil vi beskrive nærmere hva som kjennetegner tekstene.

6.1 Prøvetekstenes oppbygning og innhold

OsloMet har utarbeidet en testspesifikasjon som omtaler hva Tospråktesten skal teste, og hva som skal inkluderes og ekskluderes i utarbeidelsen av nye tekster. Den skal blant annet teste «grunnleggende språklige ferdigheter på to språk og dermed potensial for tolkeyrket». Testen skal vurdere evnen til å oppfatte og huske innholdet i en sekvens og gjengi meningen fra et språk til et annet. I testspesifikasjonen for Tospråktesten står det at prøven skal avdekke om kandidatene har vesentlige mangler i de nødvendige språkferdighetene. Disse nødvendige språkferdighetene er ordforråd, uttale, evne til språkføring og syntaks, til å formidle sekvensene med flyt og sammenheng, gjengi sekvensene grammatisk riktig, og ha grunnleggende språklige ferdigheter på to språk og dermed ha potensiale for tolkeyrket. Videre skal testen avdekke om kandidaten evner å «gripe» informasjonen og deretter gjengi den på det andre språket, spesifisert som evnen til å oppfatte informasjonen i en sekvens og deretter formidle budskapet i sekvensen på tolkespråket eller norsk.

Tekstene skal hente temaer fra områder som har med offentlig sektor og organisering av samfunnet, som helsevesen, sosial sektor, utdanningssektor, rettsvesen og arbeidsliv.

Testspesifikasjonen beskriver også hva prøvene språklig sett skal inneholde, og vanskelighetsgraden. Blant annet skal tekstene ha et gitt antall ord, en mest mulig muntlig stil, og inneholde elementer som én relativsetning, oppramsing, og faguttrykk fra dagligtale. Den skal inneholde både korte og lengre sekvenser. Man skal unngå kulturspesifikke norske begreper som «bostøtte», fordi det kan være vanskelig å tilpasse tolkespråket. Følelsesmessige belastende temaer skal også unngås. Det skal heller ikke brukes tekster som er vage, mangler framdrift eller som ikke fører noe sted.

6.1.1 Dagens testbatteri

OsloMet har utviklet et batteri av prøvetekster, som til sammen består av om lag 30 tekster på norsk. Det er OsloMet som har ansvaret for å utvikle tekstene på norsk. Tekstene skal utvikles i tråd med testspesifikasjonen til prøven. Testbatteriet går noen år tilbake, og flere ansatte ved OsloMet formidler at de ser behov for revisjon av tekstene. De oppgir at de ikke har hatt mye kapasitet til å utarbeide nye tekster, men de har hatt to oppgaveseminarer i 2023/2024 der de har laget noen nye tekster i samarbeid med noen norsk- og tolkespråksensorer.

At det er såpass få tester som gjenbrukes, og som gjenbrukes på tvers av språk over så lang tid, kan bidra til at tekstene blir kjent blant kandidater som ønsker å ta testen, noe som er problematisk både av hensyn til kvalitetssikring og rettferdighet.

6.1.2 Hva kjennetegner prøvetekstene på norsk?

Tekstene har ulike temaer. Noen er knyttet til offentlig tjenesteyting og omhandler teamer fra helsevesen, arbeidsliv, integrering, skolesektoren og justissektoren. Det kan for eksempel være en tekst der en offentlig ansatt skal forklare noe for en forelder, en arbeidssøker, en pasient, eller fornærmet i en straffesak. Andre handler om aspekter ved Norge som ikke relaterer seg til offentlig sektor.

Noen tekster har en muntlig form, og er skrevet i jeg-form. Et eksempel er at noen forteller fra sitt eget liv. Andre tekster illustrerer informasjonsskriv fra helsestasjon eller barnevernet, eller er hentet fra forsknings- og nyhetsartikler om fenomener i Norge. Disse har en mer skriftlig form. Tekstene inneholder ikke dialoger.

Variasjoner i vanskelighetsgrad

Blant ansatte ved OsloMet og tolkespråksensorer mener flere at det er noe ulik vanskelighetsgrad mellom prøvetekstene.

Noen kommer ... litt heldigere ut enn andre. Det er jo stor forskjell på å tolke 'en fotografs liv' og 'barnemat.' ... Noe er veldig tungt, noe er veldig lett og alminnelig. Der er det forbedringspotensial. Sensor

Det handler både om at temaene og begrepene som benyttes har noe ulik vanskelighetsgrad, at noen av tekstene i mindre grad har en muntlig form som gjør dem mer krevende å gjengi muntlig, og at de er hentet fra språk som ikke er i daglig bruk.

Til tross for at det er et pågående forbedringsarbeid, og noen tekster av den grunn har blitt fjernet fra prøvebatteriet, mener flere det fremdeles er tekster som i mindre grad egner seg. En sensor mener blant annet det er viktig at kandidatene opplever at det er en progresjon i teksten, eller en konsistent stemme. Uten dette kan det bli vanskeligere å oversette riktig, og nyanser kan bli borte. Sensoren mener dette kan være utfordrende både for sterke og svake kandidater. Videre trekker flere frem at noen tekster egner seg mindre til muntlig oversettelse. Når tekster er mindre egnet, blir de også vanskeligere å oversette.

De fleste tekstene på norsk er relevante. Men oversatt til [tolkespråket] blir det av og til litt corny. Det er liksom særnorske forhold som oversettes og det kan bli litt rart av og til.

Tekstene skal blant annet bruke faguttrykk i hverdagstale, men her siktes det til at noe i større grad blir kulturspesifikt norsk.

Vi har sett på prøvetekstene, og det overordnede inntrykket er at de generelt sett har et vanskelighetsnivå som passer for kandidater med norskferdigheter på B2 nivå. HK-direktorater beskriver nivået B2 som at

Du kan forstå hovedinnholdet i komplekse eller akademiske tekster, også faglige drøftinger innenfor ditt eget fagområde. Du kan delta i samtaler med et relativt spontant og flytende språk, og du kan skrive klare, detaljerte og argumenterende tekster om et vidt spekter av emner.⁵

Prøvetekstene har ikke spesielt avanserte setningskonstruksjoner, og stort sett brukes et generelt vokabular. Samtidig er det en del spesialisert og avansert vokabular knyttet til yrker, offentlige instanser, kroppsdeler og sykdommer, som gjør at det kan være vanskelig for kandidater med f.eks. B1-nivå å forstå alt. Idiomer er et annet aspekt som kan gjøre tekster vanskelige. Det er det enkelte eksempler på innimellom, men det er nokså vanlige idiomer, og dermed noe man forvente at folk med B2 kjenner til. Vi er likevel enige med informantene over i at noen tekster vil være mer krevende å oversette muntlig enn andre. Dette skyldes både at en del tekster har et skriftlig preg som krever mer når de skal oversettes muntlig. Videre er vår vurdering at innholdet og ordene i noen tekster er vanskeligere enn andre. Noen av tekstene (for eksempel «En nyutdannet sykepleier forteller...») fremstår som lite relevante. Andre tekster (for eksempel «Kløe i huden...») har sekvenser som er ganske lange sammenlignet med andre tekster. Noen tekster er det nesten bare hverdagslig vokabular, mens andre har flere eksempler på mer lavfrekvente ord.

6.1.3 Prøvetekstene på tolkespråk

OsloMet har ansvar for å oversette tekstene til nye tolkespråk. Når prøvetekster skal oversettes til nye språk, brukes gjerne tolkespråksensoren i tillegg til at en annen tolkespråklig som kvalitetssikrer oversettelsen. OsloMet har utarbeidet en beskrivelse for hvordan prøvetekstene skal oversettes til tolkespråket. Den tydeliggjør at det er fullt mulig og ofte nødvendig å gjøre endringer i oversettelsen for at teksten skal lyde naturlig på tolkespråket. Blant annet skal tekstene som oversettes fremføres muntlig. Andre føringer er blant annet at begreper skal være i alminnelig bruk i språket i dag, og stilen skal ikke endres fra dagligspråk til høyspråk. Videre skal man finne gode erstatninger for begreper som ikke finnes på tolkespråket, og det skal ikke være flere svaralternativer.

Teksten som blir oversatt skal deretter oversettes tilbake til norsk akkurat slik det blir sagt på tolkespråket. Dette blir gjort for at norsksensor skal ha riktig grunnlag for å vurdere hvor nøyaktig kandidaten oversetter. De oversatte sekvensene skrives inn, og omformuleringer der det ikke er mulig å oversette direkte markeres i rødt. Nedenfor følger et eksempel på overføring fra norsk til tolkespråket og oversettelse tilbake til norsk.

Norsk tekst	Oversettelse	Tilbakeoversettelse
4. Han må ha stått på lur, for han kom ut i det samme han hørte at jeg åpnet døra.	He must have stood waiting; for he came out in the moment, he heard that I opened the door.	Han må ha stått og ventet , for han kom ut i det øyeblikket han hørte at jeg åpnet døra.

Når det gjelder språk som sjelden har prøver, blir det i praksis slik at oversettelsen av prøveteksten først prøves ut under selve gjennomføringen. En tolkespråksensor vi intervjuet opplevde at det var utfordrende å være sensor med tekster som sensoren selv ikke hadde oversatt, og at det oppsto mange diskusjoner med kandidatene under

⁵ Hentet 24.2.2025 fra <https://prove.hkdir.no/spraknivaer#Les%20om%20de%20ulike%20nivåene>

prøven. Samtidig trakk en norsksensor frem at en tolkespråksensor som selv har oversatt teksten kan bli opptatt av å «forsvare» egen oversettelse og mindre åpen for flere svaralternativer. Begge informantene viser til utfordringer når det ikke er ett riktig svaralternativ, og man ikke er omforente om hva som er riktig.

Det kan være vanskelig å ivareta samme vanskelighetsgrad på tvers av språk. Det skyldes blant annet at det er ulik standardiseringsgrad mellom språk. I noen språk, blant annet arabisk (Proba 2021), er det store variasjoner mellom ulike dialekter. Dette er noe som kan være utfordrende både når tekstene skal oversettes, og under sensuren.

Videre er det forskjeller når det gjelder kultur og måter å organisere samfunnet. Det kan innebære at noen språk og dialekter mangler begreper som brukes på norsk. Dette kan handle om alt fra medisinske begreper til beskrivelser av systemer og samfunnsorganisering (eksempelvis «prevensjon», «NAV», «velferd» og «vedtak»).

Ansatte ved OsloMet og sensorer peker på at noen av tekstene er vanskeligere og mindre egnet å oversette til, og særlig fra, enkelte tolkespråk, spesielt språk med stor kulturell og språklig avstand fra det norske. Som et eksempel er det tekster som inneholder begreper og fenomener det ikke finnes tilsvarende ord for på andre språk. Flere mener noen av disse tekstene i mindre grad egner seg til å brukes fra tolkespråket til norsk:

Vi har en del som ikke er så godt egnet fra tolkespråket. Nå blir alle tekstene brukt begge veier og det synes jeg ikke er så veldig heldig ... En lege som skal snakke kinesisk ... I en vanlig tolkesituasjon vil myndighetspersonene alltid være den norske og du vil være pasient, tiltalt osv. Å ha en advokat som skal snakke [tolkespråk] er ikke så vanlig. Prøveleder

Ved å ta utgangspunkt i særnorske forhold med norsk vokabular og kulturelle fenomener som ikke finnes på tolkespråket (for eksempel psykisk helse og levekår) vil ikke tekstene være autentiske illustrasjoner av realistiske tolkesituasjoner fra tolkespråket til norsk.

... innholdet i tekstene. Veldig mye handler om norske forhold. Det er ikke så rart, og det må kanskje være slik. Men samtidig må jeg passe på at teksten er gyldig på tvers. En del begreper om NAV og helse og slikt går greit på enkelte språk. [på andre språk] finnes [de] ikke, rett og slett. Og da blir teksten veldig komplisert. Men i den grad det skal være om norsk kontekst, så må det være så 'plaint' at du kan bruke det på tolkespråket. Sensor

Informanter ved OsloMet og sensorer oppgir at en indikasjon på at en tekst har vært ekstra utfordrende å oversette, er der hvor oversetteren har brukt mange omformuleringer og rettelser/markeringer i rødt i den tilbakeoversatte versjonen. Slike endringer indikerer at det ikke foreligger tilsvarende ord, begreper og formuleringer på tolkespråket. Den som oversetter må dermed forsøke å finne en tilnærmet lik formulering på tolkespråket som kandidaten kan oversette til norsk. Det igjen innebærer at kandidatene må oversette sekvenser som oversetterne selv har strevd med å tilpasse. En informant beskriver at noen tekster gjennom denne prosessen kan bli formelle i formen.

Hvis den kulturelle og språklige avstanden blir veldig stor, blir det vanskelig å oversette også. Nederlandsk og fransk er enklere enn burmesisk eller somali. [Det er] Alltid masse mer spørsmål og masse i rødt og masse diskusjon når det gjelder språkene som er veldig forskjellige fra norsk og blir snakket langt unna. Prøveleder

Når en tekst er mindre egnet til oversettelse innebærer det et stort ansvar på den som skal oversette teksten. Det fører også til utfordringer under sensureringen, og øker

risikoen for såkalte sensoreffekter som vi kommer nærmere inn på i kapittel syv. I tillegg er skal kandidatene i språk med store dialektvariasjoner få aksept for å bruke sine dialekter.

At det er såpass utfordrende å oversette noen av tekstene fra tolkespråk til norsk når noen begreper er kulturspesifikke, bidrar til at vi stiller spørsmål ved om kandidaten faktisk blir testet i dagligtale på tolkespråket.

I spørreundersøkelsen vi sendte til tolker i Nasjonalt tolkeregister spurte vi respondentene om hvor enige eller uenig de var i at resultatene reflekterte deres ferdigheter på norsk og tolkespråket. 53,6 prosent var helt enig og 27,6 prosent delvis enig i dette når det gjaldt ferdighetene på norsk. 50,6 prosent var helt enig og 31,8 prosent delvis enig når det gjaldt tolkespråket. En høy andel oppgir altså at prøven tester språkferdighetene deres, men kun halvparten er helt enige i påstanden. Det var noe variasjon mellom respondenter som besto prøven første gang og de som måtte ta prøven to ganger. Det var også variasjon mellom språkgrupper. Vi vet imidlertid ikke om dette skyldes at tekstene ikke er like valide på alle språk, eller om det skyldes faktorer som forskjeller mellom kandidatene i ulike språk, mellom sensorene eller prøvetekstene.

Vi finner den samme tendensen som i vår spørreundersøkelse i OsloMets egen spørreundersøkelse til kandidater som har tatt Tospråktesten. I årene 2020-2023 oppgir fra 61 til 70 prosent at de var enig eller helt enig i at prøven testet deres språkferdigheter på en god måte (OsloMet resultatrapporter 2020-2023). Det er en høy andel som er enige i påstanden. Samtidig er det slik at minst 30 prosent over samtlige år *ikke* er enig i at prøven tester språkferdigheter på en god måte. Vi vet ikke hvordan resultatene hadde vært hvis de hadde besvart undersøkelsen etter å ha fått sensuren.

6.1.4 Prøvetekstenes relevans for tolking i offentlig sektor

Bestått prøve og gjennomført TAO-kurs kvalifiserer til å oppføring i laveste kategori i Nasjonalt tolkeregister og til at kandidaten kan tolke for offentlig sektor. Vi mener vurdering av prøvens validitet også må ses i lys av om prøvens innhold er relevant for offentlig sektor. I testspesifikasjon for å lage nye oppgavetekster står det at

Temaer for oppgavene kan være hentet fra alle områder som har med offentlig sektor og organisering av samfunnet å gjøre, for eksempel helse, sosial, utdanning, rettsvesen og arbeidsliv. Temaene kan også være hentet fra forhold i andre land. Geografisk variasjon kontekst gjør det lettere å oversette til alle språk. Vi bør ikke bare bruke temaer som er typisk norske.

Mange av tekstene i dagens prøvebatteri henter temaer fra helsesektor, barnevern, justissektor og arbeidsliv. På spørsmål om hvorvidt tekstene er relevante for tolking i offentlig sektor, mener informantene vi har intervjuet at det varierer:

Noen er ikke så veldig godt egnet synes jeg, blant annet «en fotograf forteller fra sitt liv». ... Mange er godt egnet for offentlig sektor. Prøveleder

En sensor mener det er stor variasjon i tekstens relevans, og at det er viktig at tekstene settes inn i en sammenheng eller situasjon hvor de passer og er relatert til hva man vil møte i offentlig sektor. Sensoren mener en må kunne forvente at kandidatene har en grunnleggende samfunnsinnsikt, for eksempel kjennskap til skoleverket. En tolk må kunne forklare hva som menes dersom et begrep ikke eksisterer på tolkespråket, og vite at samfunn og språk henger sammen.

Også ansatte ved OsloMet uttrykker at noen tekster er mindre egnet både på norsk og tolkespråket, og at det er et pågående arbeid med å revidere tekstene. Sensorene har merket seg dette:

Det har blitt bedre. Det var mye mer kaos før. Sensor

Jeg syns nok tekstene har blitt litt forbedret og at kriteriene har blitt oppfylt. Tekstene settes inn i en situasjon og er ikke bare en løsrevet del. Jeg syns det har blitt jobbet godt med de nye tekstene, og de gamle som er litt mer løsrevne, har blitt byttet ut. Sensor

6.2 Vurdering av prøvens validitet

For å vurdere en prøves validitet, støtter vi oss på Carlsen og Moe (2019) som tar i bruk Messick (1995) og vurderer flere sider ved validiteten fordi en prøve kan være valid på noen områder og mindre valid på andre.

Substans

En side ved validitet handler om *prøvens substans*, altså om det kandidaten må bruke for å svare på prøven gjenspeiler konstruktet i prøven. Tospråktesten har som formål å teste muntlige tospråklige ferdigheter og erstattet den skriftlige forgjengeren Tospråklig Sjekk for Potensielle Tolker (ToSPoT). En prøve som skal teste muntlig kommunikative ferdigheter vil i utgangspunktet innebære fri muntlig produksjon. Med en slik prøve vil det imidlertid være utfordrende å skape pålitelighet i skåring og redusere subjektivitet/reliabilitet. Med dagens prøve er det ikke mulig for kandidatene å gjennomføre oppgaven uten å inneha muntlige språkferdigheter, og evnen til å formidle meningen mellom to språk.

Slik sett er vår vurdering at Tospråktesten har høy substansvaliditet. Videre inneholder Tospråkprøven også elementet av å oversette mening fra et språk til et annet, noe en fri språkprøve ikke ville hatt.

Struktur

Det neste perspektivet handler om *strukturaspektet* ved prøven. Dette handler om prøvens oppbygning når det gjelder oppgaver og vurderingsskala. Hvis disse gjenspeiler konstruktet på en dekkende måte, vil prøven ha høy strukturvaliditet. I testspesifikasjonen står det at prøven skal teste kandidatens evne til å oppfatte innholdet i en sekvens på et språk og formidle budskapet til et annet språk. Videre skal det teste ordforråd, uttale, språkføring og syntaks, flyt og sammenheng, grammatikk og grunnleggende språklige ferdigheter. I sensorskjemaet skal sensorene vurdere prestasjonen når det gjelder gjengivelse, uttale, språkføring og grammatikk og grunnleggende ferdigheter. Med vår forståelse av strukturaspektet mener vi at sensorene får vurdert grunnleggende språklige ferdigheter. De får til en viss grad testet ordforråd, fordi prøven er kort og avgrenset til 13 forhåndsbestemte sekvenser. Når det gjelder flyt og sammenheng er ikke disse variablene lagt inn i dagens sensorskjema.

Innhold

Det neste perspektivet handler om *prøvens innhold*. Som ferdighetsprøve bør testen omfatte ferdighetene den skal måle. For Tospråktesten innebærer det blant annet å formidle innhold fra et språk til et annet, og grunnleggende språklige ferdigheter på to språk, og dermed potensial for tolkeyrket. I testspesifikasjonen står det blant annet at det skal være allment dagligspråk og at man skal unngå fagspesifikke uttrykk, uvanlige ord og fagterminologi. Basert på intervjuer, kandidaters egen vurdering og vår egen

gjennomgang av prøvetekstene er det åpenbart at prøven tester tospråklige ferdigheter. Til tross for at det er noe uenighet blant tolkene i spørreundersøkelsen om hvorvidt prøven er for lett eller for vanskelig, mener vi testspesifikasjonen legger opp til et nivå som både skal innlemme dagligtale, og kan trekke på begreper fra offentlig sektor og samfunnsliv. Vår vurdering er at innholdsaspektet er valid og ivaretatt når det gjelder som opptak til utdanning ved at den skal vurdere potensial til tolkeyrket.

Som en språkprøve som kvalifiserer til kategori E er vi mer i tvil. En tolk vil møte langt mer avansert språk enn det som prøven skal teste for, selv om vi anerkjenner at kandidaten plasseres i tolkeregisterets laveste kategori. Et par av tolkespråksensorene uttrykker at det kan være uklart hva sensorene egentlig skal evaluere hos kandidatene når det gjelder språkferdigheter og hva som er formålet med testen.

Vi skal ikke evaluere begreper! Men sikre at kandidaten har et grunnlag for å bli en god tolk slik at de kan komme seg videre. Sensor.

Vi mener prøvens validitet også bør vurderes i lys av den kvalifiserer til å tolke for offentlig sektor. I testspesifikasjon for å lage nye oppgavetekster står det at

Temaer for oppgavene kan være hentet fra alle områder som har med offentlig sektor og organisering av samfunnet å gjøre, for eksempel helse, sosial, utdanning, rettsvesen og arbeidsliv. Temaene kan også være hentet fra forhold i andre land. Geografisk variasjon kontekst gjør det lettere å oversette til alle språk. Vi bør ikke bare bruke temaer som er typisk norske.

Mange av tekstene i dagens prøvebatteri henter temaer fra helsesektor, barnevern, justissektor og arbeidsliv. På spørsmål om hvorvidt tekstene er relevante (les: autentiske) for tolking i offentlig sektor, mener informantene vi har intervjuet at det varierer:

Noen er ikke så veldig godt egnet synes jeg, blant annet «en fotograf forteller fra sitt liv». ... Mange er godt egnet for offentlig sektor. Prøveleder

En av sensorene mener det er stor variasjon i hvor relevante tekstene er, og at det er viktig at tekstene settes inn i en sammenheng eller situasjon hvor de passer og er relatert til hva man vil møte i offentlig sektor. Sensoren mener en må kunne forvente at kandidatene har en grunnleggende samfunnsinnsikt, for eksempel kjennskap til skoleverket. En tolk må kunne forklare hva som menes dersom et begrep ikke eksisterer på tolkespråket, og vite at samfunn og språk henger sammen.

Også ansatte ved OsloMet er klar over at noen av tekstene er mindre egnet, og har et pågående arbeid med å revidere tekstene. Sensorene har merket seg revisjonsarbeidet:

... det har blitt bedre. Det var mye mer kaos før. Sensor

Jeg syns nok tekstene har blitt litt forbedret, og at kriteriene har blitt oppfylt. Tekstene settes inn i en situasjon og er ikke bare en løsrevet del. Jeg syns det har blitt jobbet godt med de nye tekstene, og de gamle som er litt mer løsrevne, har blitt byttet ut. Sensor

Hvilket forventningsnivå bør man ha til kandidatenes språkferdigheter i lys av hva prøven skal kvalifisere til? Dagens prøve innebærer at den kvalifiserer til laveste nivå i Nasjonalt tolkeregister, og vanskelighetsgraden burde reflektere oppføring til kategori E. Samtidig blir tolkene kvalifisert til å tolke i situasjoner med det offentlige som kan ha stor betydning for enkeltmennesker. Møter kan handle om liv og helse, og bruk av tolk skal bidra til å ivareta rettigheter og rettsikkerhet. Dette krever at tolkene må beherske et visst vokabular og ha en viss innsikt i norske samfunnsforhold. Den kan derfor ikke være for enkel.

Vi finner at vanskelighetsnivået på prøvene i praksis varierer noe. Mens noen prøvetekster har et hverdagsspråk, er andre prøvetekster vanskeligere. Noen blir vanskeligere når de oversettes til og fra tolkespråket fordi det krever oversettelse av begreper som ikke finnes på tolkespråket. Dette gjelder spesielt der det er stor avstand mellom norsk og tolkespråket. Inntrykket er at det er forskjeller i hvordan sekvensene lar seg oversette til ulike språk. På noen språk blir det mange omformuleringer og endringer i oversettelsen fra norsk til tolkespråk, og i oversettelsen til norsk sammenlignet med andre språk. Når en kandidat skal oversette ord og uttrykk fra tolkespråket som ikke finnes, blir det ikke autentisk eller relevant. Etter vår vurdering reduseres validiteten når det gjelder prøve til potensiell tolking når tekstsekvensene ikke er autentiske om hvordan en tolkebruker på et gitt språk ville uttrykket seg. Dette igjen kan bidra til å skape ulike prøveforhold for kandidater i ulike språk og innvirke på reliabiliteten, noe vi vil komme nærmere inn på i kapittel syv. Tilsvarende mener vi validiteten reduseres når noen av tekstene preg av å være skriftlige tekster som skal leses opp, fremfor å ha en muntlig form. Noe lignende mener vi skjer i tekster som er lengre monologer inndelt i sekvenser, fremfor dialoger.

Det er andre elementer ved prøvens innhold vi mener bør omtales. Ansatte ved OsloMet er tydelige på at Tospråktesten ikke er en prøve i tolkeferdigheter, men en prøve i tospråklige ferdigheter. Dette går også frem av nettsidene:

Tospråktesten er ikke en test i tolkeferdigheter. Den avdekker om du har de nødvendige språkferdighetene på begge språk til å kunne kvalifisere deg videre som tolk. (OsloMets nettside under Hva er Tospråktesten?⁶)

Imidlertid må en tolk ha kunnskaper og ferdigheter *utover* tospråklige ferdigheter, som ikke testes i dagens prøve. Skal man vurdere prøvens validitet ut fra om den kvalifiserer til å tolke for offentlig sektor er det relevant å stille spørsmål om den da burde teste kandidatene for noe mer enn kun det tospråklige. I dagens prøve skal kandidaten først konsentrere seg om norsk til tolkespråket, og deretter motsatt. Det tester ikke kandidatens evne til å oversette mening i dialoger og *veksle* mellom språk, noe som er vesentlig i tolkemedierte samtaler mellom for eksempel en bruker/pasient og offentlig sektor. Å tolke en dialog ville speilet en mer autentisk tolkemediert situasjon.

Videre tester den ikke om kandidaten har ferdigheter i tolketeknikk eller kunnskap om tolkeetikk. Notatteknikk er en tolkeferdighet som ikke er en del av konstruktet som skal testes, og noe studentene skal lære på tolkeutdanningen. Begrunnelsen ansatte ved OsloMet oppgir for dette, er at prøven skal teste tospråklig potensial, og ikke tolkeferdigheter. Ifølge flere informanter ved OsloMet, ville det å tillate notater medført konstruktirrelevant varians⁷, og gitt en fordel til kandidater som har lært seg notatteknikk. Det er av denne grunn ikke lov å notere eller bruke noen form for hjelpemidler under prøven. Prøven blir dermed til en viss grad en hukommelsesprøve, selv om kandidaten kan få gjentatt sekvensene, når notater ikke er tillatt. Ifølge en av prøvelederne blir prøven for en god del vanskelig å bestå når de ikke kan notere underveis.⁸ Både hukommelse og notater er nødvendig i tolkeyrket. I dag vil det være kandidater som består prøven, og som av ulike årsaker, ikke utdanner seg videre som tolk der de vil lære notatteknikk. Det er likevel grunn til å tro at selv om kandidater ikke har lært notatteknikk, kan de lese og skrive, og dermed bruke penn og papir.

⁶ <https://www.oslomet.no/om/loi/tospraktesten>

⁷ At prøven måler noe annet enn det den er ment å måle

Dagens prøve tester heller ikke kandidatens ferdigheter eller kunnskaper om tolkens rolle eller ansvarsoppgave. Tilbud om TAO-kurset gis først etter bestått Tospråktest.

I praksis er det dermed slik at prøven brukes til et annet formål enn den er laget for, altså som et kvalitetsbevis, og ikke en test i potensiale for tolkeyrket, noe som etter vårt syn reduserer validiteten.

Generaliserbarhet

En annen dimensjon er prøvens *generaliserbarhet*, altså om ferdighetene som avdekkes er overførbare. Dette handler om stabilitet og viser til reliabilitet, som vi vil omtale i neste kapittel. Hvis prøveresultatene ikke er stabile og pålitelige, vil de være mindre egnet som grunnlag for å trekke slutninger om hvordan kandidaten vil prestere utenfor.

Som vi vil omtale mer detalj i neste kapittel, er vi usikre på om ferdighetene som avdekkes er tilstrekkelig overførbare både når det gjelder det språklige ferdighetsnivået som behøves på utdanningene, og til å tolke for offentlig sektor. og usikkert om hvorvidt

Det eksterne aspektet

Det eksterne aspektet ved prøven viser til om det er slik at de som skårer høyt på prøven har færre språkrelaterte utfordringer i løpet av tolkeutdanningene, sammenlignet med de som skårer lavt. Dette har vi ikke forutsetninger for å uttale oss om, og det kan også ha sammenheng med prøvens reliabilitet på tvers av språk som vi vil beskrive i neste kapittel. Tilsvarende vet vi ikke om kandidater som består denne prøven vil ha den samme språkbeherskelsen i norsk som kandidater som har avlagt norskprøven B2. Dette mener vi bør kartlegges.

Hvis vår forståelse er riktig, kan det eksterne aspektet også handle om hvordan testen fungerer med tanke på å sammenligne kandidater, eksempelvis som opptak til utdanning. Enkelte informanter på tolkeutdanningene erfarer at en del studenter har for dårlig norskferdigheter når de starter på studiet (delrapport 2). Dette kan indikere at Tospråktesten enten ikke er lagt på et riktig nok nivå, eller ikke siler kandidatene godt nok. Både våre og informantenes vurderinger tilsier at nivået på Tospråktesten er på rundt B2 nivå, eller litt i underkant, men at vanskelighetsgraden kan variere noe mellom ulike tekster, og at den øker når teksten oversettes til enkelte språk. En forklaring på at ansatte ved utdanningene opplever mangelfulle språkferdigheter, kan derfor være at testen ikke siler kandidatene godt nok, hvis det eksempelvis er svakheter ved sensureringen, eller at testen ikke er omfattende nok. For eksempel har Tospråktesten og norskprøven ganske ulikt omfang, ettersom Tospråktesten kun tar 15 minutter, mens norskprøven med delprøvene muntlig og lytteprøve anslås til å ta omtrent 1.5 timer.

Med noe justering og bedre kalibrering og kvalitetssikring mellom tekstene skulle det tilsi at nivået på testen er lagt på et ganske riktig nivå, ettersom studentene ifølge Utdanningsinstitusjonene bør ha B2 for å følge studiet.⁹ Prøven vil likevel fremdeles være kort.

Konsekvenser for samfunn og individ

Det siste perspektivet handler om *konsekvensen* ved prøven for samfunn og individet. Her vil det være relevant å vurdere om noen kandidatgrupper forskjellsbehandles ved at de systematisk får dårligere resultater som ikke skyldes lavere språklig nivå. Dette vil vi også belyse nærmere i kapittel syv om reliabilitet og kapittel åtte om prøvens

⁹ [Tolking i offentlig sektor - OsloMet](#)

rettferdighet. Ut fra intervjuene som beskrevet i dette kapitlet er det ikke usannsynlig at noen språkgrupper utilsiktet blir forskjellsbehandlet, gitt utfordringene med dagens prøvebatteri og oversettelser.

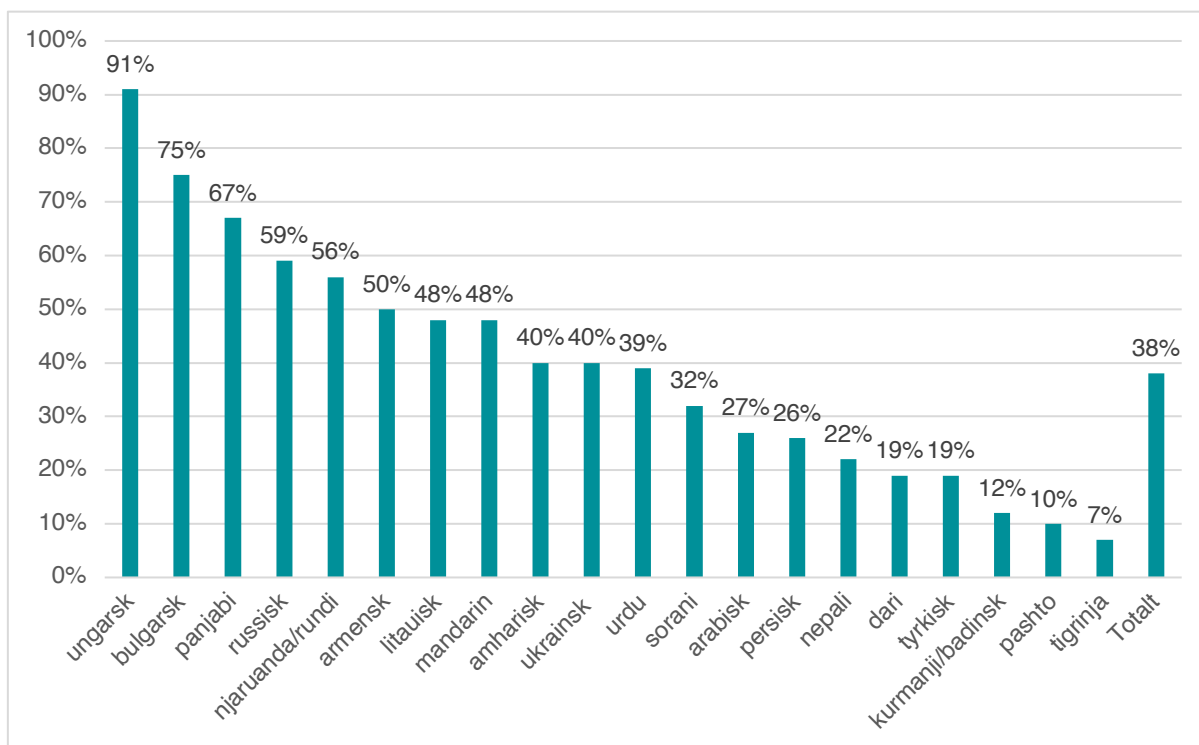
7 Tospråktestens reliabilitet

I dette kapitlet vil vi gi en analyse og vurdering av Tospråktestens reliabilitet. Reliabilitet handler om hvor pålitelige og stabile testresultatene er over tid og i ulike situasjoner. Når det gjelder Tospråktesten, handler reliabilitet særlig om vanskelighetsgraden er lik på tvers av prøvetekster, prøvested og språk, og om sensorene vurderer prestasjonene likt hver gang og på tvers av sensorer.

7.1 Resultater på ulike språk

For å undersøke prøvens reliabilitet har vi sett på andelen som består prøven på ulike språk. I *Figur 11* har vi tatt utgangspunkt i andelen som besto prøven i ulike språk i 2023. Hvis det er store forskjeller mellom språkene, kan en forklaring være at kandidatene har ulike prøveforhold. Det kan være at prøvene har ulik vanskelighetsgrad eller vurderes ulikt av sensorer på ulike språk.

Figur 10 Andel tilfredsstillende fordelt på språk (resultater hentet fra Nøkkeltall for 2023, OsloMet)



Som figuren viser, er det svært stor variasjon i andelen som oppnår et tilfredsstillende resultat mellom ulike språk et gitt år. I 2023 besto 91 prosent av ungarske kandidater og kun syv prosent av kandidatene i tigrinja. Vi ser at europeiske språk som ungarsk, bulgarsk og russisk ligger høyt, mens tigrinja, pashto og kurmanji ligger lavt. De tre siste er språk med stor variasjon og lite standardisering. Samtidig ser vi at også panjabi har en høy andel som besto testen, til tross for at også dette språket har mange dialekter. Vi kan derfor ikke entydig forklare resultatene etter språkets grad av standardisering.

Vi har undersøkt hvordan andelen tilfredsstillende er på et utvalg språk over flere år. Når prøven avholdes i et språk over flere år, kan vi anta at kandidatene både møter ulike prøvetekster og sensorer, samtidig som den interne variasjonen mellom kandidatene i

et språk forblir den samme. Tabellen under viser prosentandelen som har bestått i ulike språk i perioden 2019-2023. I parentes står antallet kandidater.

Tabell 1 Resultatene for noen utvalgte språk i årene 2019-2023¹⁰:

Kilde	Årsrapport	Årsrapport	Resultat- rapport	Resultat- rapport	Vedlegg Nøkkeltall
Språk/år	2019	2020	2021	2022	2023
Amharisk	30% (10)			41% (17)	40% (5)
Arabisk	24% (87)	33% (139)	45% (44)	28% (130)	27% (125)
BKSM				69% (13)	
Bulgarsk					75% (12)
Dari		31% (39)	20% (10)	16% (25)	19% (27)
Fransk	41% (39)				
Gresk	60% (10)		18% (11)		
Hasaragi		70% (20)			
Italiensk	61% (23)				
Japansk			20% (10)		
Kurmanji/badinsk		29% (14)	30% (27)	38% (8)	12% (17)
Latvisk		70% (10)			
Litauisk			42% (45)		48% (31)
Mandarin				50% (12)	22% (9)
Ki-/Njaruanda/rundi	55% (11)			86% (7)	56% (16)
Pashto	29%(7)			10% (10)	10% (19)
Persisk			35% (40)		26% (27)
Polsk		62% (92)		53% (92)	
Rumensk	76% (29)			53 (17)	
Russisk					59% (124)
Somali	59% (22)	47% (15)	52% (23)	17% (12)	
Sorani			50% (26)		32% (22)
Swahili	9% (33)			14% (7)	
Thai			41% (38)	20% (10)	
Tigrinja		26% (27)	33% (12)		7% (30)*
Tyrkisk	50% (44)		34% (29)	7% (14)	19% (31)
Tysk			40% (15)		
Ukrainsk	53% (19)			42% (218)	40% (100)
Ungarsk		92% (13)			91% (11)
Urdu	37% (38)		24% (17)		39% (28)
Vietnamesisk	42% (12)		57% (14)	29% (7)	

* Nøkkeltall og resultatrapport oppgir ulik prosentandel som har bestått (7% vs 1%).

¹⁰ Tabellen viser kun et utvalg av språk det er avlagt prøve i og er ikke en fullstendig oversikt over alle språk som er avholdt. Blant annet har vi tatt ut resultater med språk med færre enn fem kandidater av personvern hensyn. Det er valgt ut språk det er avlagt prøve i flere ganger. Tomme ruter betyr at ingen tok testen i det språket det året (enten fordi det ikke var kandidater eller at prøven ikke ble avholdt i det språket).

Tabellen over viser andel kandidater som har bestått oppgitt i prosent. Antallet som avla prøven, står i parentes (N).

Det er stor variasjon når det gjelder hvor mange som består prøven, både fra år til år og mellom språk. I en god del språk ser strykprosenten ut til å være relativt konstant over år, som i ukrainsk (53, 42, 40). Et slikt resultat kan indikere både at det er samme vanskelighetsgrad fra prøverunde til prøverunde, samt reliabilitet mellom sensorene. I andre språk er snittet i hovedsak det samme over flere år, men med et avvikende år, slik som arabisk (24, 33, 45, 28, 27) i 2021, somalisk (59, 47, 52, 17) i 2022 og tigrinja (26, 33, 7) i 2023. I tyrkisk varierer prosentandelen som har bestått fra 50 til syv prosent.

Dette kan være tilfeldigheter, og skyldes store utslag hvis det er få kandidater. Et eksempel er resultatet i njaruanda/rundi i 2022. Der besto hele 86 prosent, men det kun var syv som avla prøven. Samtidig kan det skyldes forskjeller i vanskelighetsgrad fra bruk av ulike tester, forskjeller mellom europeiske og ikke-europeiske språk, i oversettelsene til og fra tolkespråket, og interne forskjeller mellom sensorene og kandidatene.

Vi har spurt OsloMet om hvor mange som har bestått testen som tar den på nytt for å forbedre poengsum i forbindelse med opptak til utdanning. OsloMet har kun tall for 2024. I 2024 var det 11 kandidater som tok Tospråktesten på nytt i forbindelse med opptak. Av disse var det kun én som tok testen på nytt i forbindelse med opptak, som ikke fikk tilfredsstillende resultat. Hvis disse tok prøven i forskjellige språk, har disse neppe bidratt til å øke prosentandelen som består i sine respektive språk. Vi vet ikke om andelen som stryker er de samme kandidatene fra år til år, noe som ville indikert at det er språkferdighetene hos kandidatene alene som kan forklare strykprosenten.

7.1.1 Resultater fra ulike teststeder

Det er mulig å gjennomføre Tospråktesten digitalt over zoom fra ulike teststeder. Vi har undersøkt om andelen som består prøven varierer mellom ulike teststeder og sammenlignet med fysisk gjennomføring i Oslo. Gjennomgangen har vist oss at det er et stort sprik både mellom teststeder, og fra år til år på teststedene. OsloMet beskriver i resultatrapporten for 2023 at gjennomsnittet på *regionnivå* er det samme, og konkluderer med at digital gjennomføring ikke påvirker prestasjonene.

I intervjuene med sensorer og prøveledere var det noe ulike synspunkter på om fysisk og digital gjennomføring ga samme prøveforhold, eller om det ene ga en fordel eller ulempe. Noen synes digital prøvegjennomføring stort sett fungerer, og at digital gjennomføring bidro til å gjøre prøven mindre skremmende for kandidaten. Andre trakk frem svakheter ved digital gjennomføring, som varierende lyd kvalitet, at noen nyanser og tonefall forsvinner, og at fysiske møter gjør det lettere å etablere en kontakt og dermed legge til rette for en god prøvesituasjon.

Vi utarbeidet en oversikt over resultatene for 2022 og 2023 på ulike teststeder, og vurderte denne oversikten opp mot hvilke språk som ble avlagt på de ulike teststedene. Vår konklusjon er at det mest sannsynlig er hvilke språk prøvene er avlagt i som i hovedsak gir utslag på prosentandelen som har bestått.

7.1.2 Sensurering av Tospråktesten – vurderes kandidatene likt?

En faktor som kan innvirke på reliabiliteten i språktester, er det som kalles "sensoreffekter». Dette innebærer at sensorer kan være inkonsekvente over tid, unødvendig strenge eller milde, og ha fordommer mot visse grupper av kandidater, spesifikke typer oppgaver, eller bestemte standarder for vurdering. Det kan også være forhold som ulik toleranse for dialektforskjeller innenfor samme språk som kan resultere i at sensoren vurderer kandidaten på feil grunnlag. Sensoreffekter kan føre til urettferdige og upålitelige vurderinger. Sensoreffekter handler både om intrasensorreabilitet og intersensorreabilitet (Carlsen og Moe 2019). Intrasensorreabilitet handler om at en sensor vurderer likt og stabilt. Intersensorreabilitet handler om samsvaret mellom ulike sensorer på samme prøve, og om de er like strenge, vektlegger det samme og er enige om karaktersetningen. For å motvirke sensoreffekter og styrke reliabiliteten er det utarbeidet instruks.

OsloMet har utarbeidet en instruks til prøveledere om gjennomføring av prøven. Denne gir føringer for informasjon og instruksjoner som prøveleder skal gi til kandidatene før, under og etter prøven. Blant annet kan kandidatene be om å få gjentatt sekvensen én gang uten at det innvirker på vurderingen, men de vil bli trukket noe hvis sekvensen gjentas flere ganger. Prøveleder informerer også om at de tar lydopptak hvis sensorene trenger å høre sekvensene på nytt. Der det har vært dårlig lyd ved gjennomføring på Zoom, får kandidaten valget om å annullere prøven og avlegge den på nytt på et annet tidspunkt.

Videre er det laget en instruks til prøveverter som skal benyttes når kandidater avlegger Tospråktesten fra en annen lokasjon enn OsloMet. Denne beskriver hvilke forberedelser prøveverten må gjøre og hva som må ivaretas under prøven. Prøveverten skal blant annet overvære at telefoner skrur av, og at det ikke benyttes hjelpemidler.

Instruksen til norsksensor og sensor i tolkespråket beskriver hva prøven skal teste, hvordan sensorer skal fremføre tekstene på norsk og tolkespråket, og hva de skal vektlegge i vurderingene.

Hvordan foregår sensurering av Tospråktesten

I prøvegjennomføringene vi observerte foregikk sensureringen primært i etterkant av gjennomføring av hver prøve, og etter at kandidaten hadde forlatt prøvelokalet. Først gjennomgikk tolkespråksensor og norsksensor vurderingsskjemaet hver for seg, med eventuelle notater fra gjennomføringen. Ved usikkerheter/uklarheter diskuterte eller stilte de hverandre spørsmål om enkelte ord eller begreper var korrekt oversatt, eventuelt hvilke alternative ord eller begreper som var mulige. Inntrykket fra observasjonene er at det var få usikkerheter blant sensorene på dette punktet. Videre regnet tolkespråksensor og norsksensor hver for seg ut poengsummene på sitt skjema, før prøveleder innhentet resultatene fra begge to, og summerte deretter poengene, eventuelt dobbeltsjekket eller gjennomgikk summeringer på nytt for å sikre at summene var korrekte. I forbindelse med resultatgjennomgangen var det gjerne en kort diskusjon om, eller kanskje heller en konstatering av, kandidatens prestasjon.

Inntrykket vårt fra observasjonene er at sensureringen foregikk tilnærmet likt ved de prøvene vi overvar. Inntrykket vårt er også at sensorene legger vekt på korrekt oversettelse av ord og uttrykk, grammatikk og uttale. Men viktigere enn at uttalen er 'morsmålsaktig' er det at kandidaten har et forståelig språk, både på tolkespråket og på norsk. Lydopptak ble ikke avspilt på nytt ved noen av sensureringene vi overvar. Selve sensureringen gikk raskt. Sensorene noterte fortløpende på skjemaene underveis i

prøvegjennomføringen, og enkelte noterte enkelte stikkord i marginen. Inntrykket er at de relativt raskt besluttet hvilken karakter som skulle gis for den enkelte sekvens.

Forskjeller mellom språk/dialekt var i liten grad et tema. I et par tilfeller, var det enkelte avklaringer mellom tolkespråksensor og norsksensor om dette.

Kandidatens formål med å ta prøven (kvalifisering og/eller opptak til utdanning) var ikke et tema noen av gangene.

I et par tilfeller var det drøfting av oversettelse av fagord og ord/uttrykk, men ingen uenigheter. Hovedinntrykket er at disse sensorene var rimelig samstemte i sine vurderinger. Uttale og grammatikk syntes å vektlegges i stor grad. Både intervjuene med prøveledere og sensorer, samt våre observasjoner, tyder på at sensorene aktivt bruker vurderingsskjemaene når de skal sensurere Tospråktesten. Hvis skjemaet er utformet på en hensiktsmessig måte er det derfor grunn til å tro at dette kan bidra til at høy(ere) reliabilitet. Samtidig tyder intervjuene at det er noen utfordringer knyttet til sensuringen, og at disse dels handler om utformingen av vurderingsskjemaet og at sensorene kan vektlegge forskjellige elementer ulikt. Noen sensorer oppfattes også som «strengere enn andre».

7.1.3 Hvordan fungerer vurderingsskjemaet?

Vurderingsskjemaer for å vurdere språkproduksjon kan utarbeides på flere måter. Ved å benytte en *holistisk skala* (jf Carlsen og Moe 2019), vil man gi ett samlet resultat eller skår basert på et helhetsinntrykk. Fordelen ved en slik vurderingsskala er blant annet at den er rask og rimelig. Ulempen er at den gir lite informasjon om styrker og svakheter, og egner seg dårlig for tilbakemeldinger. Den vil heller ikke avdekke om kandidaten har et ujevnt ferdighetsnivå på de ulike kriteriene. Videre utfordrer den validitet ved at man ikke får informasjon om hva sensorene har vektlagt, og dermed ikke innsikt i hvorvidt sensorene vektlegger det samme, og om dette samsvarer med konstruktet.

Med en *analytisk vurderingsskala*, skal sensorene vurdere prestasjonen mot flere kriterier, og vurdere den opp mot de ulike kriteriene. Den vil gi mer detaljert informasjon om styrker og svakheter, og egner seg bedre i vurdering av andrespråksinnlærere som ofte har en ujevn profil (Carlsen og Moe 2019). Den anses også som hensiktsmessig i opplæring av sensorer, fordi den tydeliggjør for sensorene hva de skal vektlegge. Den anses også for å gi mer pålitelige resultater. Ulempen er at de vurderes å være mer tidkrevende og mer kognitivt krevende for eksaminatorer når de skal samtale og vurdere samtidig. Carlsen og Moe skriver at det ofte vil være praktisk at sensor bruker et analytisk vurderingsskjema, mens prøveleder/eksaminator vurderer holistisk.

For Tospråktesten er det utarbeidet et analytisk vurderingsskjema. Skjemaet som beskriver hvordan prestasjonen på Tospråktesten skal vurderes. Sekvensgjengivelse og språkføring teller hver 50 prosent. For språkføring teller grammatikk og uttale hver 50 prosent.

Hver sekvens skal vurderes ut fra følgende skala:

- A = seks poeng. Svært god oversettelse med nyanser intakt
- B = fem poeng. Få og små unøyaktigheter i oversettelsen
- C = tre poeng. Større eller flere unøyaktigheter i oversettelsen
- D = ett poeng. Meningen ble delvis borte/Kandidaten klarte ikke å oversette alt
- E = null poeng. Meningen ble helt borte i oversettelsen/Kandidaten klarte ikke å oversette

Poengene på sekvensene summeres, der 78 poeng er høyest mulig oppnåelige skår på denne delen av prøven. Denne delen av prøven teller 50 prosent.

Sensorene skal i tillegg vurdere uttale og grammatikk og språkføring, der hver av disse teller 25 prosent, til sammen 50 prosent. Skjemaet har en 10-grads skala for vurdering av uttale og språkføring. I vurdering av uttale skal sensorene vurdere hvorvidt kandidatens uttale er:

Svært god/ «morsmålsaktig»			Tydelig aksent, men godt forståelig			Forstyrrende aksent			
100%	95%	90%	85%	80%	75%	70%	65%	60%	55%

I vurdering av grammatikk og språkføring skal sensorene vurdere hvorvidt kandidatens grammatikk og språkføring er:

Svært god/ «morsmålsaktig»			Enkelte feil, men godt forståelig			Forstyrrende feil			
100%	95%	90%	85%	80%	75%	70%	65%	60%	55%

Som vi ser har *Svært god/morsmålsaktig* og *tydelig aksent/enkelte feil* tre verdier, mens *forstyrrende aksent/feil* har fire verdier. Dette finner vi ikke er logisk.

«Svært god/morsmålsaktig» har verdiene 100-90 prosent. «Tydelig aksent/enkelte feil, men godt forståelig» har verdiene fra 85-75 prosent, og «forstyrrende aksent/feil» har verdiene fra 70-55 prosent.

Prosentene for sekvensgjengivelse (50 prosent), språkføringens uttale (25 prosent) og grammatikk (25 prosent) regnes sammen til en totalsum. For å oppnå et tilfredsstillende resultat må totalsummen være 80 prosent eller mer.

Dagens sensurskjema er utformet slik at sekvensene som skal vurderes er på den ene siden av arket, og sensur av språkføring skal gjøres på baksiden.

Mens vurdering av sekvensgjengivelsen skjer underveis, er vårt inntrykk fra intervjuene at språkvurderingen skjer i etterkant av prøven. Der kan det tidvis oppstå diskusjoner om oversettelse av enkeltord. For mer uerfarne sensorer kan det være krevende å ha fokus på både sekvensgjengivelse og språkføring samtidig, noe som kan føre til at større fokus underveis vies sekvensgjengivelsen. Sensorene setter kryss på språkføringen i etterkant av prøven. Når skalaen er såpass detaljert som en skala fra 1-10 kan dette føre til at det blir noe mer tilfeldig hvor man setter kryss i etterkant av prøven.

For å beskrive en høy oppnåelse på uttale og grammatikk brukes beskrivelsen svært god/«morsmålsaktig». OsloMet har diskutert internt om hvorvidt «morsmålsaktig» er et egnet begrep. Å bruke ordet «morsmål» indikerer at det skal være et fravær av aksent. Informantene mente imidlertid selv at aksent ikke innvirker på forståelse, med mindre den er forstyrrende. Til sammenligning omtaler Hamnes og Moe (2019) Kompetanse Norges skala for vurdering under muntlige språkprøver. For å gradere nivået på uttale for B2, vurderes uttale av språkløyer og trykkfordeling ut fra grader av forståelighet. Når det gjelder grammatikk til B2, brukes hvilke grep kandidaten har om grunnleggende strukturer, og hvorvidt feil som forekommer ikke forstyrrer kommunikasjonen.

Hamnes og Moe (2019) beskriver at muntlig språk skiller seg fra skriftlig språk på noen vesentlige områder, noe som er viktig å være klar over når man skal vurdere prestasjoner. Blant annet at muntlig språk som oftest inngår i en samtale. Videre at muntlig skjer under tidspress. Dette fører til at man må planlegge mens man snakker og

innebærer bruk av avlastningsstrategier, blant annet at talespråk får en enklere morfologi, syntaks og vokabular. Setningene blir kortere og mindre varierte, og man bruker ellipser (som utelatelse av overflødige ord). Muntlig fremstår som mindre korrekt enn skriftlig språk, og talemål er i mindre grad standardisert og mer preget av variasjon og dialekter. I lys av dette mener vi det bidrar til at det blir krevende å utforme skriftlige tekster som skal illustrere muntlig tale. Spørsmålet er også om sensorskjemaet burde ta høyde for disse aspektene ved muntlig tale.

Inntrykket vårt fra intervjuer med sensorer og prøveledere er at oppfatning av aksent betyr mye for vurderingen, i tillegg til at også dialekter kan påvirke vurderingen. Som et eksempel hadde en norsksensor opplevd at noen tolkespråksensorer sidestilte dialekt og forstyrrende aksent. Det kan oppstå diskusjoner rundt hva som er akseptabelt, også basert på personlige preferanser og normer, og hvorvidt det er akseptabelt med engelske ord på urdu eller ikke. Sensorer kan ha ulike oppfatninger om hva som menes med «språkføring» når det gjelder grammatikk og «morsmålsaktig» uttale.

Noen sensorer er voldsomt strenge fordi de kommer fra en språklig og kulturell bakgrunn hvor målet er å snakke normert og hvor dialekter ses ned på, og det gir seg utslag i hvordan uttale vurderes. Sensor

Erfaringene til en av sensorene i et lite standardisert språk var at det ofte oppstår diskusjoner med kandidatene om svarene, og at utfordringen og diskusjonene blir enda større når sensoren ikke selv har oversatt teksten.

Det er ikke enighet blant sensorene om at skjemaet er enkelt å bruke under sensur. Mens enkelte (med lang erfaring i sensurering) mener skjemaet er relativt enkelt å forstå, mener andre at det kan være vanskelig å vurdere prestasjoner, og at det ikke alltid er enkelt å vite hvordan ulike prestasjoner skal skåres. En av sensorene mente det var mye skjønnsutøvelse mellom kategoriene A-C, og mindre mellom D og E, underforstått at med kategoriene D og E er det mer opplagt hvor kandidatens prestasjoner ligger. En annen mente den største utfordringen var å sensurere kandidater som lå «rundt midten». Oppfatningen er altså at det er lettere for sensorer å være enige om hvor kandidaten ligger innenfor den laveste delen av skalaen, mens det er mer krevende å skille de middels godt og de gode fra de beste.

Men man får jo minimalt med trening, så det er mye skjønn. Det blir litt trening på de første kandidatene, og da må man være ekstra nøye og høre på opptak og drøfte med de andre sensorene. Men det kan ta litt tid å komme seg opp i gir. Det er et risikomoment. Sensor

En av sensorene oppfatter prosentangivelsen i dagens skjema som upresis:

Det er jo stor forskjell på 100 og 90 prosentopptak, men hva skiller egentlig 90 og 80 prosent? Sensor

Sensoren synes ikke det fungerer helt rettferdig, og savner mer presise kriterier på hva som kvalifiserer til det ene og andre. Som et eksempel er hvordan uttale skal vurderes.

En utfordring som en av sensorene trekker frem er hvor man skal legge nullpunktet og hva skal man sammenligne kandidatens prestasjoner med. Der hvor det er flere tolkespråksensorer i samme runde vil det også øke risikoen for forskjeller i vurdering, nettopp av årsaken som nevnt over.

En av sensorene mener det hadde vært lettere å gjennomgå alle opptakene i etterkant, uten å måtte vurdere prestasjonene samtidig som kandidaten gjennomfører prøven. Sensoren tror det ville bidratt til mer likebehandling enn i dag. En annen sensor trekker

også frem at det er viktig at sensorene noterer underveis i sensuren, slik at det er mulig å rettferdiggjøre vurderingen i etterkant.

I intervjuene fortalte noen av sensorene at noen kandidater vurderes til å kunne bli gode tolker, samtidig som de ikke vurderes som klare til å praktisere som tolk. Hvordan skal da sensoren vurdere kandidaten?

"Er det å skaffe tolker til samfunnet, gjerne gjennom å sikre nok gode kandidater til en tolkeutdanning eller produsere tolker som fra dag en etter bestått kan tolke? Det virker som litt splittet mål og bør defineres enda tydeligere." Sensor

Vi vurderer, basert på gjennomgang av skjemaet og intervjuer, at det er bra at OsloMet bruker et analytisk sensorskjema, da dette egner seg for denne typen prøve. Det gir føringer til sensorene, noe som er viktig gitt at de har ulik mengde oppdrag og erfaring med sensurering av prøven. Samtidig mener vi dagens skjema ikke er helt enkelt for sensorene å bruke. Vi mener det burde utformes et mindre komplisert skjema, slik at det for sensorene blir enklere å forstå. Dette kan bidra til at sensorer blir samstemte i hvordan de skal skåre prestasjonene.

Rekruttering av sensorer

OsloMet har laget en retningslinje for oppnevning av eksterne sensorer ved deres tolkekvalifiseringsordninger. Kravene til sensorene er høy kompetanse på norsk og tolkespråket, relevant høyere utdanning, og/eller at personen oppføring i Nasjonalt tolkeregister og har dokumentert erfaring som tolk. Det kreves ikke kompetanse på tolkespråket for norsksensorene. Det er ønskelig med sensorer med høyest mulig kompetanse, og kjennskap til tolkefeltet, eller fra disipliner med nær tilknytning til feltet. Finner de ikke sensorer som oppfyller kravene, kan personer med høyere utdanning og tolkespråket som morsmål velges. Det står at OsloMet skal gjøre en helhetlig vurdering av sensorens egnethet og kompetanse på språk der det er utfordrende å rekruttere sensorer med høy kompetanse. I tilfeller de har rekrutterer sensorer med unntak fra kompetansekravene, skal OsloMet følge opp sensorene ekstra nøye. Sensorens habilitet omtales også i retningslinjen, og at sensoren ikke skal være i et konkurranseforhold med kandidatene.

Selv om de forsøker å rekruttere sensorer med høyere utdanning innenfor språkfag, morsmålskompetanse på tolkespråket, og god forståelse på begge språk er ikke dette lett, ifølge en informant ved OsloMet. Ofte rekrutterer de personer med kjennskap til tolkefeltet, men fordi prøven ikke tester tolkeferdigheter, kan de også rekruttere fra språkfag. I enkelte språk finner de ikke noen med høyere utdanning innen språkfag. De må da velge noen med har høyere utdanning, eller for eksempel statsautoriserte tolker. Spesielt i små språk er det vanskelig å tilfredsstillende krav til sensorer. I noen språk klarer de ikke å oppdrive den nødvendige kompetansen. Informanten formidler at de rekrutterer sensorer på ulike måter, blant annet fra autorisasjonsprøven, via tolkeutdanningen, via Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring og utdanning som har tilknyttet morsmålslærere, og de kan undersøke om IMDi kjenner til miljøer og sensorer.

Opplæring av sensorer

OsloMet har utarbeidet skriftlige instruksjoner og videosnutter om prøvegjennomføringen til sensorer om hvordan prøven skal gjennomføres, vurderes og sensureres. I tillegg arrangeres sensorseminarer for nye og erfarne tolkespråksensorer. Sensorseminaret har en varighet på 2,5 time. Det er mulig å delta både fysisk og digitalt.

Seminaret skal bidra til en felles forståelse av hvordan sensur skal gjennomføres. Sensorseminaret består av videoer om Tospråktesten, gjennomføring og vurdering av

sensur, innlegg om språkvurdering og sensurering, og lytting til lydfiler. Deltakerne inndeles i språkgrupper, mens tolker i øvrige tolkespråk sitter sammen og diskuterer.

Seminaret skal bidra til en felles forståelse av hvordan sensur skal gjennomføres. Formålet er å bevisstgjøre og reflektere over sensorens rolle i å sikre validitet, reliabilitet og rettferdighet i Tospråktesten. Seminaret fokuserer på å sikre likebehandling av alle testkandidater ved å oppfordre til etisk ansvarlighet og ikke å la personlige fordommer påvirke vurderingene. Det legges også vekt på viktigheten av å ha en kontinuerlig dialog om begrepers betydning for å unngå misforståelser og feilvurderinger.

Tilbakemeldingen fra intervjuene med sensorer om sensorseminaret var at seminaret var blitt mer omfattende enn tidligere, noe de synes var positivt. De synes også det var bra å bli minnet på at de ikke skal bedømme tolking, men tospråklige ferdigheter. Videre var det bra at sensorer nå blir involvert i å diskutere nyanser. Det ble formidlet et ønske om mer trening på sensurering av tekster og trening på nyanser. Dette kunne være en anledning til å kommentere og endre på oversettelsene, noe som kunne gjøre tekstene bedre egnet til prøven. Noen fremmet også et ønske om reelle rollespillsituasjoner for å kunne prøve ut bedømming.

Vår vurdering av sensorseminaret, er at et sensorseminar der nye og erfarne sensorer på tvers av språk samles og diskuterer i plenum bidrar til at sensorene får en felles forståelse og bruk av vurderingskriteriene. Blant annet inkluderer dette forklaringer av hvordan språkføring og innhold skal vurderes, samt hvordan de skal håndtere usikkerhet eller tvetydigheter i testmaterialet. Det legges vekt på å vurdere tospråklige ferdigheter og ikke tolkeferdigheter. Det legges også vekt på hvordan sensorer skal vurdere innhold og språk i testen, samt en detaljert gjennomgang av vurderingsskalaen og konkrete eksempler på hvordan oversettelser kan variere i nøyaktighet og presisjon. Presentasjonene og diskusjonene understreker viktigheten av å forstå testens formål, og hvordan ulike deler av testen skal evalueres for å sikre at de måler det de er ment å måle.

Så vidt vi kjenner til, diskuteres det ikke formålet for prøven og hvordan sensorene skal forholde seg til dette, altså at den både skal være en språkprøve som opptak til videre utdanning, og en selvstendig kvalifisering til oppføring i Nasjonalt tolkeregister.

Vi fant samtidig noen utfordringer der det kan være rom for forbedringer. Det blir fort en kommunikasjonsbarriere mellom deltakere som er med via Zoom og de fysiske deltakerne. De får ikke den samme muligheten til å engasjere seg eller bli kjent med de andre deltakerne. Dette kan påvirke deres deltakelse i diskusjonene, noe som igjen kan føre til ujevn sensoropplæring og muligens en inkonsistent forståelse av vurderingskriteriene. Videre oppfordres ikke nye sensorer til å delta i diskusjoner. Under seminaret vi observerte, tok nye sensorer lite plass i diskusjonene, og ble ikke spesielt oppfordret til å bidra. Dette kan hindre deling av perspektiver og kunnskap, samt påvirke deres evne til å lære av mer erfarne sensorer. Når det oppsto uenighet om vurderingen av en kandidat, ble det ikke foreslått noen løsning. Dette kan føre til usikkerhet blant sensorer og ulik sensurering.

Videre er vårt inntrykk at det var en ubalanse i tidsbruken på sekvensgjengivelse sammenlignet med språkvurdering av uttale, grammatikk og språkføring. Sekvensgjengivelse fikk større plass sammenlignet med språkvurdering. Dette kan føre til en skjevhet i den helhetlige vurderingen av en kandidats språkkompetanse, særlig fordi språkvurderingen på dagens sensurskjema er på baksiden av arket.

Oppsummert er vurderingen vår at sensorseminaret er viktig for å minske inter- og intrasensoreffekter. Samtidig mener vi, i lys av at seminaret kun er på 2,5 time, at særlig

nye sensorer og sensorer med lite mengdetrening kan ha behov for mer opplæring, og at mer tid brukes på språkvurdering.

7.1.4 Forskjeller mellom sensorer

Både norsksensorer, tolkespråksensorer og prøveledere har en oppfatning om at det er forskjeller i både erfaring og vurderinger mellom prøveledere og sensorer. Det fremheves blant annet at tolkespråksensorene har ulik kompetanse. I noen språk er det utfordrende å finne kvalifiserte sensorer. De har også ulik mengdetrening og erfaring med å sensurere.

Det viktige er jo eksponering for et visst volum. En ny sensor med liten erfaring på én dag¹¹, det er utfordrende. Da blir det fort veldig private eller personlige begrunnelser for resultatet. Sensor

Sensorene har også svært ulike bakgrunn. I noen språk rekrutteres sensorer med universitetsutdannelse, mens dette ikke er mulig i andre språk. I noen språk er det utfordrende å i det hele tatt finne kvalifiserte sensorer. Dette kan innvirke på deres faglige forutsetninger både for å oversette tekster og hva de vektlegger i sensuren.

Mens prøveledere kan si noe om sine erfaringer med ulike tolkespråk og norsksensorer, har ikke tolkespråksensorene erfaringer med andre tolkespråksensorer. De har imidlertid felles drøftinger på sensorseminarene, og kan gjennom dette ha opparbeidet seg et inntrykk av andre sensorer.

Det er et inntrykk av at noen sensorer er strengere enn andre. En tolkespråksensor mener for eksempel at det er forskjell mellom norsksensorene, og at en norsksensor noen ganger kan bli for streng og ha et for smalt fokus. Videre, er det en oppfatning om at sensorer og prøveledere er noe ulike når det gjelder hvor mange spørsmål de stiller til de andre i kommisjonen under sensurdrøftingen. En sensor nevner at kandidater kan fremstå gode på det ene språket og dårlig på det andre, og at det er viktig å nøste i om det er faktorer som kan forklare dette utover kandidatens egne språkferdigheter. Blant annet for å korrigere for at en sensor som selv har oversatt sekvensene blir opptatt av å forsvare egen oversettelse.

7.1.5 Habilitet

Spørsmål om habilitet i språktesting er viktig fordi inhabilitet kan påvirke testens reliabilitet. På tolkefeltet er spørsmål om habilitet særlig aktuelt fordi fagmiljøet er lite og sensorens tilgang på tolkeoppdrag potensielt kan påvirkes av hvor mange kandidater som består prøven.

Som tiltak for å ivareta sensorenes habilitet får potensielle sensorer tilsendt liste med kandidatnavn, eller det foretas en telefonsamtale. Sensorene skal melde ifra dersom de er inhabile, eller dersom de er usikre på om det kan foreligge forhold som medfører inhabilitet. Sensorene får opplæring om habilitet på sensorseminaret, i tillegg til et skriv om retningslinjer for habilitet. I det nye systemet vil de etter hvert kunne logge inn selv for å sjekke navn og melde habilitet. Dette er under utvikling.

¹¹ Med én dag menes i de tilfellene der det kun er én prøvedag i et språk på grunn av få kandidater.

OsloMet har i tillegg utviklet egne interne retningslinjer for vurdering av habilitet for sensorer ved tolke kvalifiseringstilbudene etter at Sivilombudet vurderte en klage som ble fremmet i etterkant av en sensur på autorisasjonsprøven om sensorers habilitet. Spørsmålet handlet om hvorvidt en sensor er inhabil hvis vedkommende selv jobber som tolk i det samme tolkemarkedet. Sivilombudets vurdering var at en sensor ikke automatisk blir inhabil hvis man jobber i det samme tolkemarkedet. Derimot kan det ha betydning hvis det er et lite tolkemarked med begrenset oppdragsmengde, slik at de blir konkurrenter om oppdrag.

Ut fra intervjuer og gjennomgangen av resultater er det grunn til å tro at sensoreffekter kan ha betydning for resultatene. Som nevnt tidligere består dagens sensor-sammensetning av en prøveleder, en norskfaglig sensor og en tolkespråkfaglig sensor. Vi oppfatter at norsksensorene som benyttes i dag ikke er praktiserende tolker. Når det gjelder tolkespråksensorer vil det både være språkkyndige uten kjennskap til tolkefeltet og som ikke er praktiserende tolker, og praktiserende tolker. De fleste tolkene i dag lever av frilansoppdrag, noe som forutsetter at sensorene har høy integritet og ikke lar seg påvirke av at kvalifisering av nye tolker i siste instans kan påvirke egen oppdragsmengde. Det er laget retningslinjer og praksis for vurdering av habilitet, men det vil likevel være mulig for en sensor å enten ta hensyn til egne interesser eller gi fordeler til bekjente.

Et spørsmål det er grunn til å stille seg i denne sammenhengen, er om OsloMet bør unngå å engasjere praktiserende tolker på samme tolkespråk som tolkespråksensor. Å unngå bruk av praktiserende tolker kan bidra til å utelukke enhver tvil om hvorvidt sensoren har egeninteresse i oppdraget. Et slikt tiltak vil mest sannsynlig være uproblematisk å innføre for store språk med tilgang til mange kvalifiserte språkkyndige, blant annet på universitetenes språkstudier. Vi finner imidlertid færre studietilbud i eksempelvis afrikanske og asiatiske språk. Fra intervjuene gikk det også frem at OsloMet finner det utfordrende å skaffe kvalifiserte personer i det hele tatt i noen språk. Vi antar tilgangen vil bli enda vanskeligere hvis de ikke kan bruke praktiserende tolker. Vi kan derfor ikke se at det vil være gjennomførbart å unngå bruk av praktiserende tolker. En løsning kan være at praktiserende tolker kun engasjeres når det ikke er mulig å finne andre kvalifiserte, og at dette presiseres i retningslinjen.

En annen strategi vil være å øke kvalitetssikringen på andre måter. I retningslinjen for oppnevning av eksterne sensorer står det at OsloMet foretar en helhetlig vurdering av habiliteten i tilfeller der sensor er praktiserende tolk, særlig i språk der det er få tolker og stor konkurranse om oppdragene. Vi mener dette også bør være like aktuelt der det er *mange* tolker som også kan bidra til konkurranse om oppdrag, og at den samme vurderingen bør gjennomføres i slike tilfeller.

7.2 Vurdering av reliabilitet

Vi har forsøkt å finne forklaringer på de store forskjellene mellom andelen som består Tospråktesten i ulike språk og fra år til år. Kan det ha andre årsaker enn tilfeldige prestasjonsforskjeller mellom kandidater?

Fra intervjuene og gjennomgang av testbatteriene er vår vurdering at det er noen forskjeller i vanskelighetsgrad mellom ulike tester. Noen tekster er mer krevende å tolke enn andre og mindre egnet. Noen tekster blir ekstra krevende å tolke fra noen språk tilbake til norsk når de tar utgangspunkt i norske begreper. Dette kan bidra til forskjeller mellom språk.

Vi ser at blant europeiske språk er det en svært høy andel ungarske og bulgarske kandidater som besto testen i 2023, mens langt færre som besto i språk som ukrainsk og litauisk. Når vi sammenligner prosentandelen som oppnår tilfredsstillende over flere

år, som for eksempel på somali, thai, tyrkisk, vietnamesisk og kurmanji/badinsk, er det stort sett den samme, men enkelte år er det noen tydelige unntak med en markant lavere/høyere prosentandel som består prøven. Det kan være grunn til å anta at det er forskjeller mellom sensorene i hvordan de vektlegger sensuren, som bidrar til mindre reliabilitet.

Basert på andelen som består på ulike teststeder er vår vurdering at det ikke ser ut til å ha betydning hvor kandidatene avlegger prøven. Det er ulik andel som består på ulike teststeder, men vår gjennomgang viste at det også er ulike språk som avlegges på de ulike teststedene som kan forklare forskjellene.

Når det gjelder hvordan sensuren av den muntlige prøven forløp, er inntrykket fra observasjonene at selve gjennomføringen og prosedyrene forløp nokså likt. Ved et par anledninger diskuterte tolkespråksensor og norsksensor hvorvidt enkelte ord eller uttrykk var korrekt oversatt, eventuelt hvilke alternativer som kunne benyttes innenfor ulike dialekter av språket. Men i hovedsak observerte vi lite diskusjon om kandidatenes prestasjoner, noe vi kanskje burde forvente gitt at det er dialektforskjeller i et språk. Sensorene virket stort sett samstemte i sine vurderinger av kandidatene. Vår vurdering av gjennomføring av prøven er at det formelle skjer på samme måte for kandidatene.

Det som er vanskelig å vurdere, er hvordan sensorene vurderer kvaliteten på oversettelsen til og fra tolkespråket, da det som oftest kun er tolkespråksensor som forstår tolkespråket. Vi er usikre på om alle sensorene tar like store hensyn til at de skal sensurere en muntlig gjengivelse og ha aksept for dialektforskjeller. Til tross for sensorseminaret er det likevel sensorer som synes at sensorskjemaet og kriteriene for sensur er noe komplisert å bruke. Slik vi vurderer det, vil det ikke være intuitivt lett for uerfarne sensorer å vite hvor de skal sette kryss på skalaen slik den er utformet. Videre kan det være utfordrende å tenke både på sekvensgjengivelse og språkføring samtidig. Det er derfor grunn til å tro at dagens utforming av sensorskjemaet kan bidra til at sensorer vurderer og vektlegger prestasjonene ulikt. Dette øker faren for ulik forståelse og praksis, ikke minst blant sensorer med lite erfaring og mengdetrening.

Utfordringer oppstår også for sensorer på språk med store variasjoner og lite standardisering. Disse faktorene kan bidra til å svekke reliabiliteten både mellom sensorer, mellom språk og også mellom sensorer innenfor samme språk, for eksempel der det er store dialektvariasjoner og sensorene har sterke preferanser.

Forskjellene kan altså skyldes ulik vanskelighetsgrad, ulike prøveforhold og forskjeller mellom sensorer, språk, oversettelser av tekster og nivåforskjeller mellom kandidater. OsloMet har oversikt over tilfredsstillende og ikke tilfredsstillende resultater for tekster brukt fra norsk til tolkespråket og fra tolkespråket til norsk, men formidler at bakgrunnsvariabler ved kandidatgruppene som utdanningsnivå varierer fra språk til språk. Det er derfor vanskelig å si om det gjennomgående er oppgavetekstene eller andre forhold som kan forklare forskjellene.

For å øke reliabiliteten, kunne prøvekommissjonen bestå av to sensorer som behersker begge språk, i tillegg til prøvelederen, fremfor å ha én sensor i hvert språk. Med en slik løsning vil man få to sensorer som kan vurdere begge språk. En slik løsning kunne styrke toleransen for dialekt- og språkvariasjoner innenfor mindre standardiserte språk, redusert risiko for at de tar egne hensyn, og dermed styrket intersensorreliabiliteten. Man kunne tenke seg at den norskspråklige prøvelederen med et slikt grep kunne unnværes, fordi begge sensorene behersker norsk. Dette ville imidlertid forutsette at sensorene behersket norsk like godt som tolkespråket. Vi er usikre på om det er realistisk. Vi mener også dette kunne bidra til å redusere reliabiliteten på tvers av språk, og på tvers av sensorer med mye og lite sensorerfaring fra Tospråktesten. Til tross for at vi mener det ville være hensiktsmessig å gå over til å bruke to sensorer som behersker begge språk,

er vi usikre på om dette er realistisk å gjennomføre, nettopp fordi det er krevende å finne kvalifiserte sensorer i en del språk.

Gitt at dette alternativet ikke er gjennomførbart, kan mindre omfattende løsninger for å kvalitetssikre gjennomføringen være at en annen oversetter prøveteksten enn sensoren, og at kandidatene får en annen sensor ved neste prøvegjennomføring hvis de stryker. Videre kunne det gjøres opptak av samtlige prøver som lagres, som deretter blir gjenstand for stikkprøver. Dette kan bidra til å kvalitetssikre sensuren, noe som er viktig i lys av at det ikke er klagerett på resultatet.

8 Tospråktestens og TAO-kursets rettferdighet

Rettferdighet («fairness» jf. Hamnes og Moe 2019) handler om at deltakerne skal ha like muligheter og vilkår til å delta og vise hva man kan på en pålitelig måte, sett opp mot hva som er formålet med prøven og konstruktet. «Justice» er et annet aspekt ved rettferdighet, og viser blant annet til hvordan prøveresultatene blir brukt. (ibid.) I dette kapitlet vil vi beskrive vår analyse og vurdering av Tospråktesten og TAOs rettferdighet.

8.1 Tospråktestens rettferdighet

Rettferdighet i forbindelse med språktesting betyr å sørge for like muligheter til å vise hva man kan ut fra formålet med prøvens konstrukt. Det betyr like muligheter til å prestere, og innebærer ikke en forventning om at kandidatene skal oppnå like resultater (Hamnes og Moe 2019).

Dette handler blant annet om at alle skal ha lik tilgang til informasjon om prøven, og forutsigbarhet, både før, under og etter. Informasjon om prøven kan handle om hvordan søknader behandles, hvilke instruksjoner kandidatene får ved gjennomføring av prøven og hvordan de mottar resultater. Like muligheter til å delta omhandler blant annet like muligheter på tvers av språk.

8.1.1 Tilgang til informasjon om Tospråktesten

Etter vår vurdering har kandidatene lik tilgang til informasjon om prøven. På OsloMets nettsider står det generell informasjon om Tospråktesten. Det inkluderer informasjon om selve prøven, hvordan kandidatene kan få dokumentert norskkunnskaper tilsvarende norskkravet i generell studiekompetanse, hvordan de kan forberede seg og hvordan den blir vurdert. I forkant av prøven får kandidatene en e-post med informasjon om hvordan prøven vil foregå og informasjon om hvor de kan få tips til måter å forberede seg til testen. Det står også at de vil få tilbud om TAO-kurs hvis de består prøven.

På OsloMets nettsider er det lagt ut et eksempel på prøvetekst. Etter vår vurdering har prøveteksten et noe skriftlig preg, noe som i og for seg er representativt for noen av dagens prøvetekster. Vi mener likevel det ikke er en optimal tekst å bruke for å vurdere muntlige ferdigheter. Det kunne med fordel vært flere eksempler. Det ligger også ute en film, som vi oppfatter er noe utdatert. Filmen kan blant annet gi inntrykk av at det er å foretrekke å oversette til en skriftlig fremfor muntlig form.

Det står ikke noe på nettsiden om at det ikke er tillatt å notere under prøven. Dette er noe som overrasker en del kandidater, ifølge informanter og fra spørreundersøkelsen.

I de få observasjonene vi overvar, fikk kandidatene den samme informasjonen om prøvegjennomføring, sensur, klageadgang og mulighet for å annullere prøven. Informasjon om prøven, hvordan den foregår, hvordan den blir vurdert og hvordan man kan forberede seg, ligger lett tilgjengelig på OsloMets nettsider. I tillegg får kandidatene en e-post med informasjon i forkant.

Kandidater som ikke består prøven, får tilsendt et brev med informasjon om hvilke vurderinger som er gitt på sekvensgjengivelse, uttale og grammatikk og språkføring i begge språk. I brevmalen er det en hyperlink til OsloMets nettside om Tospråktesten. Nettsiden beskriver blant annet kriteriene som sensorene benytter og poengberegning og minstekravet for å bestå. En annen hyperlink viser til retningslinjer for Tospråktesten.

Det er lagt ut en oversikt over hvilke språk det skal avholdes prøve i noe frem i tid. Per januar 2025 er det lagt ut språk frem til høsten 2026, altså halvannet år, som bidrar til en viss forutsigbarhet. OsloMet har valgt å ikke legge ut språkplan utover to år når det gjelder Tospråktesten fordi det kan skje endringer i språk- og tolkebehov. Dette mener vi er fornuftig. At noen må vente lenge på at prøven i sitt språk skal bli gjennomført, spesielt i små språk, utfordrer rettferdigheten for disse kandidatene.

Vår vurdering er at prøven i all hovedsak er rettferdig i betydningen «fair», når det gjelder informasjon om prøven.

8.1.2 Er prøvegjennomføringen lagt opp på en rettferdig måte?

Som nevnt tidligere, observerte vi til sammen åtte gjennomføringer av Tospråktesten. Det var ulike prøveledere ved de ulike gjennomføringene, men inntrykket fra observasjonene er at prøvene ble gjennomført tilnærmet likt alle gangene. Tolkespråksensor var den samme for de kandidatene vi observerte, dvs. at det var samme sensor for de to kandidatene vi observerte i arabisk, samme sensor for de to kandidatene i somali osv. Det var forskjellige norsksensorer, men det var samme norsksensor for de to kandidatene vi observerte i arabisk, samme norsksensor for de to kandidatene i somali osv.

Plasseringen av kandidat, prøveleder, sensorer og observatør var tilnærmet den samme fra gang til gang; kandidat og prøveleder satt ved hver sin ende av bordet, med sensorene på hver sin side av bordet. Observatør satt enten ved bordenden lengst unna kandidaten, alternativt ved et lite sidebord. Der hvor prøven ble gjennomført digitalt, satt kandidaten slik at vedkommende så rett i kamera. I to tilfeller av digital gjennomføring satt tolkespråksensor i samme rom som kandidaten, ved enden av bordet.

Prøvene ble innledet med en kort presentasjonsrunde (prøveleder, sensorer og observatør). Så ble opptaker satt på, før prøveleder informerte om prøvespråk og kandidatnummer, samt informerte om hvordan prøven ville bli gjennomført, herunder muligheten til å få gjentatt sekvenser, med mulighet for noe trekk dersom samme sekvens måtte gjentas flere ganger. Det ble også informert om at formålet med lydopptak var at sensorene kunne høre om igjen sekvenser ved behov, men at opptaket ville bli slettet. Ved en anledning informerte tolkespråksensor om at kandidaten sto fritt til å benytte foretrukket dialekt på det aktuelle språket.

Deretter ble prøven gjennomført ved at kandidaten først oversatte sekvenser fra norsk til tolkespråket, så en kort pause, og deretter oversettelse fra tolkespråket til norsk. Prøveleder informerte til slutt om tidspunkt for sensur, samt klageadgang og mulighet for å annullere prøven.

I ett tilfelle var det problemer med støy/lyd fra tilgrensende rom, som ifølge kandidaten påvirket prestasjonen negativt. Kandidaten fikk da informasjon om mulighet for å annullere testen.

Inntrykket vårt er også at prøven i hovedsak gjennomføres på samme måte for kandidatene før, under og etter gjennomføring. For noen kandidater som gjennomfører prøven digitalt har det vært dårlige prøveforhold enten når det gjelder lyd eller bilde. Vi har fått oppgitt at OsloMet i disse situasjonene har gitt kandidatene beskjed om at de kan annullere prøven og ta den på nytt. Tilbakemeldinger noen av kandidatene har gitt er at sensoren de fikk, snakket for fort, for tydelig eller med aksent. Dette kan bidra til dårligere prøveforhold.

Kandidatene kan velge om de ønsker å gjennomføre digitalt eller fysisk, noe som bidrar til en rettferdig behandling og til at prøven er tilgjengelig for de aller fleste uavhengig av

bosted. Resultatene fra vår gjennomgang av antallet kandidater som har fått tilfredsstillende resultat ved ulike teststeder, tyder også på at gjennomføringen er relativt lik uavhengig om kandidatene deltar fysisk eller digitalt.

Det er ikke slik at kandidatene må prestere likt på tvers av språk for at en prøve skal være rettferdig (jf Carlsen og Moe 2019). Det kan være at noen språk har større tilnærning til norsk, som bidrar til at prøven blir vanskeligere. Samtidig har tolkebrukere samme krav på rettsikkerhet og kvalitet på tolkingen uavhengig av språk, noe som er viktig å være bevisst. Imidlertid må prøvetekstene være så autentiske som mulig på tolkespråket for å gi like prøveforhold. Gitt at dialekter og variasjon er akseptert, må sensorene ha like stor aksept for denne variasjonen. At det er mer enn én sensor som er med å oversette tekster gir en viss kvalitetssikring når det gjelder variasjon. Samtidig vil det i nye språk være slik at kandidater gjennomfører prøven uten at oversettelsen er pilotert. Vi er usikre på om det er tilstrekkelig kvalitetssikring med to tolkespråklige som utformer og kvalitetssikrer oversettelser, også fordi den ene samtidig fungerer som sensor. Vi er usikre på om to personer er nok til å favne bredden av hva som vil være akseptable svaralternativer. I dagens sensurskjema er det også slik at det ikke er tillatt å skrive inn flere svaralternativer, kun ett. Dette innebærer at tolkespråksensoren selv bør ha kunnskap om hva som er akseptable varianter på ulike språk. At det fra intervjuene er oppfatninger om at noen sensorer er strengere enn andre, støtter opp om utfordringer ved rettferdigheten, «fairness» når det gjelder prøvegjennomføringen.

8.1.3 Opptak og prioritering – utdanning eller kvalifisering

Ifølge OsloMet er det mange som søker om å ta prøven på nytt, selv om de tidligere har bestått med godt resultat. Forklaringen er at tolkeutdanningene rangerer søkerne etter resultat. De med autorisasjon i tolking får 100 poeng, autorisasjon og bachelor i oversettelse får 97, de med grunnutdanning tildeles poengsum etter karakter, og resten rangeres etter gjennomsnittresultat på Tospråktesten. Ifølge en informant er det slik at i språk som arabisk og russisk kommer de ikke inn med en poengsum under 90, noe som betyr at de søker om å ta prøven på nytt. Inntil 2024 har det vært slik at kandidater som søker utdanning prioriteres når det er prøverunder. Dette innebærer at kandidater som allerede er kvalifisert til å oppføres i registeret, har blitt gitt prioritet foran andre søkere. Det kan anses som rettferdig at søkere som viser motivasjon og investeringsvilje til å ta utdanning for å kvalifisere seg ytterligere til tolkeyrket prioriteres hvis begge søker til prøven for første gang. Samtidig mener vi det ikke nødvendigvis er rettferdig at kandidater som tidligere har bestått prøven og ønsker å ta den på nytt prioriteres over kandidater som ønsker å kvalifisere seg og ta prøven for første gang. Gitt at alle som søker om å få ta prøven i et språk nå skal få avlegge prøven, antar vi at denne utfordringen er løst.

Hvis man ser rettferdighet som «justice» og hvordan resultatene blir brukt i etterkant, vil oppnådd poengsum kunne ha stor betydning for videre utdanningsmuligheter. Hammes og Moe (2019) understreker at

Jo viktigere en prøve er for de som tar den, desto viktigere er det at den holder høy kvalitet, og desto strengere krav må vi stille til at prøve holder høy kvalitet i alle ledd (Hammes og Moe 2019, s. 109)

Tospråktesten er en frittstående ferdighetsprøve, ikke en oppnåelsesprøve (knyttet til pensum), plasseringsprøve (for å plassere eleven i en språkklasse) eller fremgangsprøve (for å måle læringsutbytte). Ferdighetsprøven gir tilgang til opptak på videre studier og til å jobbe som kvalifisert tolk. Dagens utforming av opptak til utdanning er slik at hvis en stor andel av de som får tilbud om utdanning har statsautorisasjon eller

grunnutdanning fra tidligere, vil få kandidater uten annen kvalifikasjon enn Tospråktesten få plass på utdanningene. Blant disse vil de med best resultat på testen prioriteres. Små prosentfordeler kan dermed få stor betydning. For at prøven skal være rettferdig, er det derfor desto viktigere å unngå tilfeldige utslag av sensoreffekter i forbindelse med sensur. Som intervjuene viste er det oppfatninger om at sensorer vurderer ulikt, og at det kan være krevende å vurdere mellom kategoriene A-C og midten på skalaen. Dette utfordrer rettferdigheten, «justice», ved prøven slik den er i dag.

Et annet aspekt ved «justice» er konsekvenser for tolkenes markedssituasjon. Hvis det kvalifiseres flere tolker enn det er markedsgrunnlag for når det gjelder oppdrag, vil dette kunne undergrave profesjonaliseringen av tolker. Blir det for få oppdrag per tolk, blir det vanskelig å leve av oppdragene. I vurderingene av hvor mange som skal kvalifiseres må derfor også dette tas med inn i vurderingen.

8.2 TAO-kursets rettferdighet

For TAO-kurset handler rettferdighet særlig om hvorvidt deltakerne får lik tilgang til informasjon før og underveis i kurset, og om oppgaver og instruksjoner blir gitt på en forståelig måte slik at alle har gode forutsetninger til å delta og tilegne seg informasjonen.

8.2.1 Informasjon på nettside og i Canvas

Informasjonen på OsloMets nettsider er stort sett beskrevet på en enkel og forståelig måte, og legger til rette for at deltakerne har lik mulighet til å delta.

Den digitale læringsplattformen Canvas gir god oversikt og god informasjon om kurset. Oppgaver til selvstudium er også godt beskrevet. Det mener vi er positivt, og kan bidra til at deltakerne får mer ut av oppgavene.

Det kreves en viss digital kompetanse for å delta på de digitale samlingene og for å bruke læringsplattformen. En informant ved OsloMet forteller at de tilrettelegger for at deltakere med ulik digital kompetanse kan delta ved å ha en kursadministrator til stede på dialogsamlingene. Kursadministrator logger seg på i god tid, slik at hen kan veilede og bistå deltakerne dersom noen har noen utfordringer med det digitale. Ifølge informantene har de også sjekket at læringsplattformen er utformet i tråd med kravene til universell utforming, og har lagt ned mye jobb i å bygge opp plattformen på en forståelig og hensiktsmessig måte. En av informantene ved OsloMet forteller at de aldri har opplevd at noen som har henvendt seg ikke har kunnet delta på grunn av at kurset er digitalt, men enkelte har ifølge informanten gitt tilbakemelding på at de har hatt digitale utfordringer. Dette stemmer også med kursevalueringene, som viser at noen deltakere opplevde tekniske utfordringer gjennom kurset. Samtidig påpeker en av informantene at dagens tolkeoppdrag i stor grad foregår via digitale flater, og at tolker dermed må ha en viss digital kompetanse. Ifølge informanten krever ikke kurset høyere digital kompetanse enn det tolkeyrket krever. Etter vår vurdering har OsloMet gjort hensiktsmessig grep for å legge til rette for at deltakere med ulik digital kompetanse kan delta på kurset, men det er grunn til å tro at deltakere med mangelfulle digitale ferdigheter kan oppleve utfordringer i forbindelse med kursgjennomføringen.

8.2.2 Formidling av faglig innhold på kurset

OsloMets kursevaluering og vår spørreundersøkelse tyder på at deltakerne generelt er fornøyd med måten kurset ble gjennomført på, og hvordan faglig innhold ble formidlet. Blant annet opplyser et stort flertall av respondentene i spørreundersøkelsen at de var

helt eller delvis enig i at kursholder brukte forståelige ord og begreper (94 prosent), og at de hadde mulighet til å stille spørsmål underveis (93 prosent). En liten andel svarte at de helt eller delvis var uenig i de samme påstandene.

Basert på vår observasjon av kurset er vårt inntrykk at det faglige innholdet stort sett formidles på en god og forståelige måte, og er tilpasset målgruppen. Kursholder snakker tydelig, ikke spesielt fort og bruker stort sett enkle ord og begreper. Vi legger imidlertid merke til at kursholder innimellom bruker fagbegreper som ikke gis en nærmere forklaring, og som vi antar kan være ukjente for noen. For eksempel brukes begreper som «sidesekvens», «manglende transparens» og «eksplisering», uten nærmere forklaring. Til rollespillene er det utarbeidet instruks til deltakerne om hvordan de skal utføre rollene fagperson og bruker/pasient. Vi har også sett innslag av vanskelige ord og begreper i disse instruksene. I modul 3 følger det for eksempel en instruks til den som skal spille fagperson, der kursdeltakeren oppfordres til å bruke «metaforer» og «idiomatiske uttrykk». Vi antar at det ikke er kjent for alle deltakerne hva idiomatiske uttrykk betyr.

Vi mener det er viktig at fagbegreper og andre ord og uttrykk som benyttes gis en nærmere forklaring, slik at alle deltakerne har forutsetninger til å forstå informasjonen som formidles og har like muligheter til å delta i kurset. Det er viktig å ta hensyn til at det kan være store forskjeller mellom deltakerne når det gjelder utdanningsnivå, språkferdigheter, tolkeerfaring og botid i Norge. Deltakernes varierte bakgrunn gjør at de har ulike forutsetninger for å lære og forstå informasjonen som blir formidlet.

8.2.3 Informasjon om rollespill og gruppeoppgaver

Kursevalueringene som OsloMet har gjennomført blant deltakere på TAO-kurset og spørreundersøkelsen vi har gjennomført blant tolker, tyder på at de som har deltatt på TAO-kurset i stor grad opplever at de har fått god informasjon om kurset i forkant og underveis. Samtidig er det delte erfaringer med informasjon om rollespill og diskusjonsoppgaver. Noen oppgir at de fikk dårlig informasjon om gruppeoppgaver og rollespill, og noen beskriver at informasjonen om- og inndeling i grupper var «rotete». Disse tilbakemeldingene stemmer også med våre observasjoner og inntrykk.

I forbindelse med gruppeoppgavene leste kursholder først opp spørsmålene som skal diskuteres og forklarte disse nærmere. Spørsmålene var også skrevet opp i PowerPoint-presentasjonen. PowerPoint-presentasjonen er imidlertid ikke synlig i grupperommene. Kursholder informerte om dette, og ba deltakerne ta bilde av spørsmålene før de sendes til grupperommene. I grupperommene observerte vi at flere av deltakerne ikke hadde fått tatt bilde av eller notert spørsmålene, og at de dermed ikke hadde klart for seg hva de skulle diskutere. Vi observerte også at deltakerne synes det var vanskelig å forstå noen av spørsmålene de skulle diskutere. Mye tid gikk dermed bort til å finne ut hva de skulle diskutere. Dette gjaldt både i modul en og fire, som var de modulene som hadde slike gruppediskusjoner. Ved et par anledninger var det også grupper der kun én av deltakerne hadde tolkeerfaring fra tidligere, mens de andre aldri hadde jobbet som tolk. I disse gruppene brukte deltakerne mye tid på å diskutere hvordan de uten tolkeerfaring kunne delta. I begge tilfellene endte det med at det kun var den deltakeren som hadde tolkeerfaring som svarte på spørsmålet. Trolig kunne de andre bidratt med sine forventninger eller på andre måter.

Vi er usikre på om deltakerne kan ta kontakt med kursholder fra grupperommene, ved eventuelle spørsmål. I hvert fall ble det ikke informert om dette. Hvis mulig bør deltakerne også kunne kontakte kursholder fra grupperommene, ved behov for nærmere forklaring av oppgavene. Etter vår vurdering bør det legges opp til at diskusjonsspørsmål er synlig også i grupperommene. Dersom det ikke finnes en teknisk løsning for det per i dag, bør

andre løsninger vurderes. Kan spørsmålene skrives i chatten eller sendes til deltakerne? Siden flere ga uttrykk for at de ikke helt forsto spørsmålet de skulle diskutere, mener vi også at spørsmålene bør omformuleres og kanskje konkretiseres. Det bør også formuleres et skriftlig og konkret spørsmål som deltakere uten tolkeerfaring kan bidra med i diskusjonene.

Vi observerte at også oppstarten til rollespillene bar preg av å være litt ustrukturert og litt «rotete». De første minuttene gikk med til å informere om hva rollespill er og fordele oppgaver, men uten at alle deltakere nødvendigvis forsto oppgaven helt. Under de første rollespillene ble det tydelig at ikke alle hadde forstått øvelsen, da enkelte av deltakerne måtte stoppe opp for å spørre om hvordan de skulle gjøre oppgaven. Vårt inntrykk er at oppstarten skapte litt uro og usikkerhet blant deltakerne, og at behovet for oppklarende spørsmål i starten av øvelsen virket forstyrrende for rollespille(r)ne. Det er også en risiko for at deltakerne ikke forstår formålet med øvelsen godt nok, da mye av fokuset er på å fordele roller og forklare hvordan øvelsen skal gjennomføres.

Etter vår vurdering bør rollespillene forklares bedre i forkant. En mulighet kan være å sende/legge ut en skriftlig forklaring i Canvas på forhånd. Formålet med rollespillet bør også forklares tydelig. Det kan også gjerne legges ut et eksempel på rollespill i forkant, slik at rollespillveilederne kan vise til dette når de skal forklare gjennomføringen muntlig.

8.2.4 Gruppeoppgave og rollespill som pedagogisk øvelse

Etter diskusjon i grupperommene, er det plenumsdiskusjoner der deltakerne deler eksempler fra sine grupper, og der andre deltakere og kursholder kommenterer eksemplene. Vårt inntrykk er at disse plenumsdiskusjonene fungerte svært godt, og bidro til innsikt og nyansering. Her får deltakerne utdypende informasjon og veiledning knyttet til konkrete situasjoner og erfaringer som deltakerne har hatt. Kursholder fikk også korrigert og veiledet deltakerne i tilfeller der eksemplene tydet på praksis som ikke er i tråd med de etiske retningslinjene.

Videre er vårt inntrykk er at rollespillene som pedagogisk øvelse fungerte svært godt, og bidro til at deltakerne fikk kjenne på hvordan det er å tolke og det å ta valg underveis. Det er krav om at alle deltakerne skal prøve seg i rollen som tolk én gang i løpet av kurset. Dette mener vi er positivt, og sikrer at alle får mulighet til å delta i rollespill og at alle må bidra i refleksjoner. Ideelt sett burde deltakerne fått prøvd seg i rollen som tolk flere ganger.

Vårt inntrykk er også at rollespillene ble gjennomført i tråd med instruksjonen til rollespillveilederne («råd og vink til rollespillveiledere»). Vi mener det er viktig å ha en slik instruks for å legge til rette for at rollespillene blir gjennomført på tilnærmet lik måte uavhengig av hvem som er rollespillveileder.

9 Gjennomførbarhet og kostnadseffektivitet

En språkprøve kan være mer eller mindre tid- og kostnadskrevende. For å gjennomføre en språkprøve kreves menneskelige ressurser til å utvikle og gjennomføre prøven, utarbeide oppgaver og fungere som testadministratorer, sensorer og teknisk personell. Videre kreves materielle ressurser i form av rom til å gjennomføre prøven, og utstyr som lydopptakere, skjermer og øvrig datamaskiner. Det er også mer og mindre tidkrevende, avhengig av tiden som brukes på å utvikle, kvalitetssikre og gjennomføre prøven, tiden som kandidatene bruker på å gjennomføre prøven, og tiden sensorene til å vurdere dem (Hamnes og Moe 2019). Vi vil i dette kapitlet se nærmere på om Tospråktesten og TAO-kurset gjennomføres på en kostnadseffektiv måte.

Vi vil starte med å beskrive hvordan Tospråktesten og TAO-kurset finansieres (rammebetingelsene) og hvordan utviklingen har vært de siste årene. Videre vil vi beskrive de siste årenes målsetninger og resultater, samt OsloMets vurdering av ressursituasjonen. Til slutt redegjør vi for våre vurderinger av kostnadseffektivitet og drøfting av mulige tiltak for å øke effektiviteten.

Kapitlet baseres på foreliggende dokumentasjon som tilsagnsbrev, resultatrapporter, regnskapsrapporter, og skriftlig dialog mellom IMDi og OsloMet knyttet til tilsagn og resultater, samt informasjon på OsloMets nettsider og intervjuer med ansatte ved OsloMet.

9.1 Finansiering av Tospråktesten og TAO-kurset

Tospråktesten og TAO-kurset blir, sammen med autorisasjonsprøven, finansiert gjennom «tilskudd til drift av autorisasjonsprøven, Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde». Tilskuddet gis gjennom post 72 Kvalifikasjonsordningen for tolker, basert på statsbudsjett fastsatt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID). Forvaltning av tilskuddsordningen er delegert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) til Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Tilskuddsmidlene tildeles for ett kalenderår om gangen. Midlene må brukes og bokføres i kalenderåret de er tildelt, og er som hovedregel ikke overførbare til neste kalenderår.

Formålet med tilskuddet er å dekke offentlige organers behov for kvalifiserte tolker, i henhold til bestemmelsene i Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (Tolkeloven 2022). I «Retningslinjer for tilskuddet for tilskudd til utdanningsinstitusjoner til drift av autorisasjonsordningen» (udatert) heter det at Tilskuddsmottakeren skal sørge for en hensiktsmessig og faglig forsvarlig drift av gjennomføring av kvalifiseringsordningene, samt en kunnskapsbasert utvikling av de tre tilbudene. Videre heter det at tilskuddsmottaker «skal tilby et forutsigbart kvalifiseringstilbud i tolking, som skal planlegges på grunnlag av offentlige organers behov for tolking på ulike språk, sett opp mot dekningsgraden i Nasjonalt tolkeregister på hvert språk».

Tilskuddsmottakeren skal rapportere på fremdrift og bruk av midler til IMDi, gjennom en regnskapsoversikt og en årsrapport med resultatvurderinger, statistikk og regnskap. I tillegg skal det leveres midtveisrapporter og forventende prognoser.

Som følge av tolkelovens ikrafttredelse 1. januar 2022, ble det stort fokus på kvalifisering av tolker og regulering av tolkefeltet. Tilskuddssatsen økte derfor fra kr 6 400 000 i 2020 til kr 14 200 000 i 2021. I 2022 var tilskuddet på kr. 14 600 000, i 2023 var det på kr. 14 900 000 og i 2024 var det på 15 800 000. I 2023 ble det i tillegg gitt en ekstrabevilgning på 1 mill. kroner i forbindelse med kvalifisering av tolker på ukrainsk.

Fra og med 2021 har OsloMet mottatt et samlet tilskudd for alle tre kvalifiseringsordningene. Før dette ble det gitt ett samlet tilskudd til Tospråktesten og TAO-kurset, og ett separat tilskudd til autorisasjonsordningen i tolking.

9.1.1 Mål og resultater

I de årlige tilsagnsbrevene er det angitt resultatmål for ordningene, hhv. for Autorisasjonsprøven, Tospråktesten og TAO-kurset. I perioden 2021-2024 har resultatmålene for Tospråktesten særlig fokusert på å teste bredere - og mer målrettet på språk, både i språk som Tospråktesten allerede tilbyr i, og i nye språk. Det er ikke angitt noe mål på hvor mange kandidater som skal testes, men det fremgår at det skal tilbys og gjennomføres Tospråktest i de språkene som er skissert i Langsiktig språkplan og i de språkene det skal tilbys tolkeutdanning samme og påfølgende år. I tillegg skal tilskuddsmottaker utvikle og tilby Tospråktest på minimum to nye språk.

Resultatmålene for TAO-kurset har særlig handlet om å igangsette og fullføre digitaliseringen av TAO-kurset, slik at kurset kan tilbys til flere og over hele landet. Det har også vært et mål at personer som har bestått Tospråktesten skal få tilbud om TAO-kurset innen relativt kort tid.

9.1.2 Utvikling av Tospråktest ved Samisk høyskole

OsloMet har ikke avlagt prøver i samisk siden 2020, etter at det ble besluttet at Samisk Høgskole skulle ta over testingen i samiske språk. De har tidligere tilbudt testing på samiske språk og det har vært få søkere.

Fra Samisk høyskole har vi fått muntlig informasjon om at de i hovedsak har arbeidet med å bygge opp et fagmiljø med aktuelle ressurspersoner som kan inngå i et språkfaglig sensornettverk for Tospråktesten på sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk. Videre å påbegynne arbeidet med å utarbeide prøvesett for Tospråktesten i lulesamisk/norsk, sørsamisk/norsk og nordsamisk/norsk. Målsetningen var å kunngjøre og tilby testen i 2023. Arbeidet har vært noe forsinket underveis, men første Tospråktest på samisk ble avholdt ved Samisk høyskole i desember 2023. Testen ble gjennomført i norsk/nordsamisk, og det var ni påmeldte. Tre av ni påmeldte meldte frafall, og av de seks som tok Tospråktesten besto samtlige. Det har vært jevnlig møter og dialog mellom Oslo Met og Samisk høyskole i forbindelse med utviklingen av Tospråktesten på samisk, noe vi finner formålstjenlig.

9.2 Resultater for OsloMet

I perioden 2022-2023 har OsloMet hatt et merforbruk på hhv. 1,8 mill. og 2,4 millioner i denne perioden. Merforbruket skyldes ifølge OsloMet at de har gjennomført to store digitaliseringsprosjekter i denne perioden, hhv. digitalisering av TAO-kurset og administrasjonssystemet. Digitaliseringsprosjektene ble ferdigstilt i perioden 2021-2022, og er ventet å bidra til mer effektiv administrasjon av ordningene og besparelser knyttet til gjennomføring av TAO-kurset. Ifølge OsloMet vil besparelsene fra digitaliseringsprosjektene først bidra til at driften av ordningene vil komme i økonomisk balanse, og deretter bidra til å frigjøre ressurser fra administrasjonsoppgaver.

9.2.1 Antall kandidater og språk

OsloMet har lagt ut en oversikt over når det planlegges prøver i ulike språk de neste to årene på sine nettsider.¹²

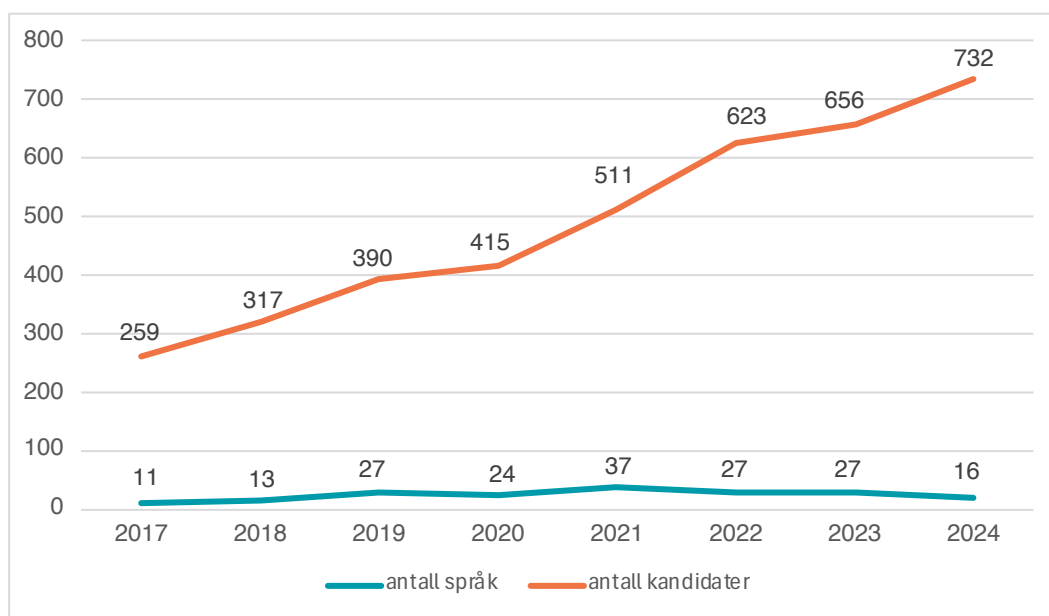
Det hender at OsloMet annonserer prøver i små språk, men ikke får (kvalifiserte) kandidater som melder seg til prøven. På nettsidene oppfordrer OsloMet interesserte til å melde inn språk de ønsker å ha prøven i, slik at de blir klar over interessen og kan vurdere å avholde prøvene i disse språkene.

Det er stor pågang av kandidater som ønsker å avlegge Tospråktesten. I noen språk har det tidligere vært flere søkere enn OsloMet har hatt kapasitet til å teste. I hovedsak har de prioritert søkere til tolkeutdanning, dersom det har vært et sammenfallende opptak med tolkeutdanninger. I noen tilfeller har de prioritert søkere i regionene der det er størst mangel på tolker, med utgangspunkt i kunnskapsgrunnlag fra IMDi og tall fra Nasjonalt tolkeregister. De har også rådført seg med IMDi når de har flere søkere enn det de har kapasitet til å teste. I noen tilfeller har de praktisert førstemann til mølla-prinsippet. OsloMet oppgir at de våren 2024 ble bedt av IMDi om å teste samtlige kandidater i arabisk og russisk. Et utvidet testtilbud i disse språkene ble derfor satt opp høsten 2024 for å kunne tilby test til alle. For å få til dette, avlyste og utsatte OsloMet en rekke andre språk som skulle tilbys den høsten. Fra og med 2024 har IMDi presisert at alle kvalifiserte søkere i tilbudte språk vil få tilbud om å ta prøven. OsloMet har fått frigjort tid og økonomiske ressurser til økt testing fordi de nå har avsluttet prosjekter som har krevd tid og ressurser, blant annet pilotering av autorisasjonsprøve i tegnspråk, fornying av autorisasjonsprøven og utvikling av nytt administrasjonssystem.

I 2023 var det 656 kandidater som gjennomførte Tospråktesten fordelt på 27 språk (Resultatrapport 2023). Det ble tilbudt testing i 33 språk og gjennomført prøver i 27 av disse. De andre tilbudte språkene manglet kvalifiserte søkere. I 2022 var det en nedgang i antall språk det ble avlagt prøve i sammenlignet med året før. Forklaringen som oppgis er at det ble avlagt tester i flere store språk og at det ble testet i rekordmange nye og små språk i 2021.

¹² Hentet 28. februar fra <https://www.oslomet.no/om/loi/spraakplan-kvalifiseringstilbud-tolk>

Figur 11 Utvikling i antall språk og kandidater (2017-2024)¹³



Som figuren viser har det vært en stor økning i antall kandidater som har tatt Tospråktesten. Fra 2019 til og med 2023 har det ikke vært en tilsvarende økning i antall språk det tilbys prøve i, med unntak av 2021 da det ble avlagt prøver i mange små språk.

9.2.2 Testkapasiteten har økt, men er begrenset

Resultatrapporten for 2023 viser at testkapasiteten på Tospråktesten har økt gradvis i perioden 2017 - 2023, fra hhv. 259 kandidater i 2017 til 656 kandidater i 2023. Vi kan ikke se at det er angitt noe mål for antallet Tospråktester som forventes å gjennomføres, men jamfør Figur 11, har antallet kandidater hatt en stor økning mens antall språk det avholdes prøve i, ikke har økt nevneverdig.

Selv om testkapasiteten har økt, har ikke OsloMet hatt kapasitet til å teste alle kvalifiserte søkere. Det har vært flere søkere til Tospråktesten enn det de har kapasitet til å teste.

Nå har vi flere søkere enn vi har kapasitet til å teste. Riggen lar seg ikke skalere opp i det uendelige, [så vi] må se på hvordan vi kan omorganisere eller rigge tilbudet.

I 2023 var det for eksempel 1416 søkere med tilfredsstillende norskkrav, og av disse fikk 870 tilbud om å ta prøven. Dette innebar at ikke alle kvalifiserte søkere fikk tilbud om å ta Tospråktesten og det var ikke formelle retningslinjer for hvilke prinsipper som skulle ligge til grunn ved prioritering. Som nevnt, er det fra og med 2024 slik at alle kvalifiserte kandidater skal få avlagt prøven. Etter at prøvene for våren 2025 er gjennomført, vil OsloMet deretter justere språktilbudet ut fra gjenstående kapasitet. Vi forstår det dithen at for å kunne teste alle kvalifiserte kandidater i et språk, vil de muligens redusere antallet språk det testes i per år.

¹³ Figur 1 og Figur 12 inneholder tall fra 2024. utover disse, benytter vi kun tall fra 2023 i rapporten, da tall for 2024 ikke var fullstendige i rapportskrivingsfasen.

9.2.3 Høyt frafall fra Tospråktesten

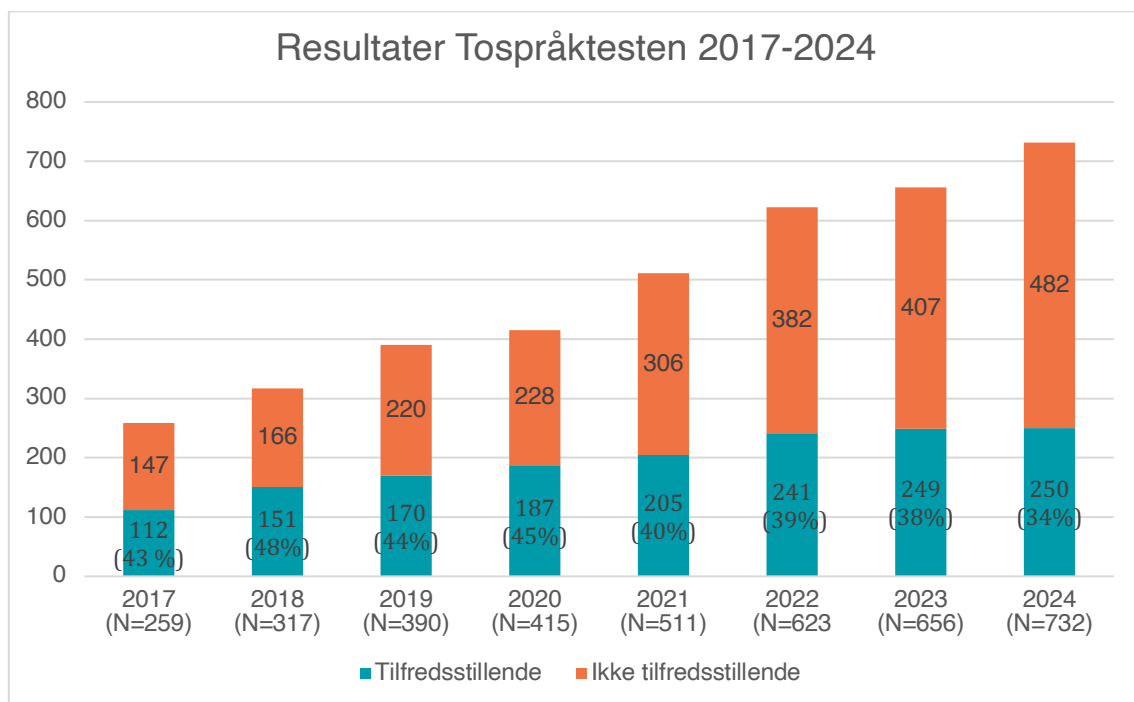
Resultatrapporter (2018, 2020, 2021, 2022, 2023 og årsrapport 2019) viser at det har vært et relativt høyt frafall blant kandidatene som har fått tilbud og takket ja til å ta testen. Av 1908 søkere i 2023, tilfredsstilte 1416 norskkravet, av disse fikk 870 tilbud om å ta prøven. Videre var det 740 som betalte egenandelen, men kun 656 som gjennomførte prøven, altså et frafall på 12 prosent. Dette medfører at det brukes relativt mye ressurser på administrativt forarbeid, og med kandidater som opptar plasser fra søkere som ikke har fått tilbud om å ta testen.

Intervjuene med OsloMet tyder på at dette er en utfordring de er oppmerksomme på og de vurderer tiltak for å redusere frafallet. Blant annet vurderer OsloMet å øke egenandelen på Tospråktesten og begrense antall prøvoforsøk, der «ikke møtt» teller som et forsøk, som mulige tiltak for å redusere frafallet.

9.2.4 Høy strykprosent

Andelen som ikke består Tospråktesten er høy, og den har vært økende i perioden 2017 - 2024. Resultatrapporter for perioden 2017-2023 og tall fra OsloMet for 2024 viser at strykprosenten har ligget på over 50 prosent i hele perioden, og i 2024 var den på hele 66 prosent. Den er altså økende.

Figur 12 Resultater på Tospråktesten 2017-2024 (fra OsloMets resultatrapport 2023 og tall for 2024 sendt pr e-post fra OsloMet)



Informanter ved OsloMet er usikre på hvorfor strykprosenten er høy, men de antar at tolkeloven kan være medvirkende til at personer som har jobbet som tolk uten nødvendige kvalifikasjoner nå er tvunget til å avlegge prøven. En informant ved OsloMet mener dette viser at Tospråktestens funksjon som silingsmekanisme fungerer. Samtidig medfører den høye strykprosenten at det brukes mye ressurser på å teste kandidater som ikke har gode nok språkferdigheter. OsloMet gir uttrykk for at det er behov for tiltak

for å redusere strykprosenten, og de vurderer blant annet tiltak som bedre informasjon til søkere om hva prøven krever, strengere opptakskrav og økt prøveavgift.

I følge OsloMet er det svært mange blant de som tilfredsstillende opptakskravet, som stryker på grunn av manglende norskerferdigheter. Gitt at prøvens vanskelighetsgrad ligger på forventet nivå, og prøven ellers er valid og reliabel, blir det relevant å stille spørsmålet om hvorvidt opptakskravet (B2 eller norsk fra videregående) ikke siler godt nok. Det er noe uenighet blant tolker som besvarte spørreundersøkelsen om hvorvidt prøven har riktig vanskelighetsgrad. Noen mener den er for lett, andre for vanskelig. Vi må ta med i vurderingen at flesteparten som har besvart er kandidater som har bestått, og antar at en større andel blant de som har strøket vil mene den er for vanskelig. Fra intervjuene er det tydelig at norskkunnskapene ofte er mangelfulle.

9.2.5 Regional testing

OsloMet har samarbeidsavtaler med de ulike teststedene i regionene. Noen blir betalt, mens andre yter gratis bistand. Samarbeidspartnerne er både universiteter- og høyskoler, private foretak (f.eks. Regus konferansesenter i Stavanger) og kommunale foretak. Ved hvert teststed har de en kontaktperson, og personer som fungerer som prøveverter under prøvene. OsloMet opplever samarbeidet med regionale samarbeidspartnere som godt. Det er en stor ressurs for dem, og for kandidatene, at de bistår med å gjennomføre tester i distriktene. Det krever administrativt merarbeid og koordinering, men bidrar til å gjøre Tospråktesten mer geografisk tilgjengelig.

9.2.6 TAO-kurset: økt kapasitet og kostnadsbesparelser

Resultatrapporten for 2022 viser at digitaliseringen av TAO-kurset og administrasjonssystemet ble fullført i 2022. Ifølge intervju med ansatte ved OsloMet har digitaliseringen av TAO-kurset innfridd målsetningen knyttet til økt kapasitet, og et mer fleksibelt og skalerbart kurs. Kurset har også blitt tilgjengelig nasjonalt, og personer som har bestått Tospråktesten får nå tilbud om kurs relativt raskt etter bestått test.

9.3 Kontors 4s vurderinger av ressurs situasjonen og rammebetingelser

Ansatte ved OsloMet forteller at ressurs situasjonen knyttet til oppdraget med å gjennomføre Tospråktesten har vært presset over tid. De forteller blant annet at økt oppgavemengde og økte krav til testaktivitet har medført nedprioritering av andre oppgaver. Dette har særlig gått utover kvalitetsarbeid som arbeid med revidering av testbatteriet.

Ifølge OsloMet vil avslutningen av en rekke tid- og ressurskrevende prosjekter, herunder digitaliseringen av TAO-kurset, utvikling av nytt administrasjonssystem og pilotering av autorisasjonsprøve i tegnspråk fra 2024, bidra til effektiviseringsgevinster som frigjør tid og ressurser til andre oppgaver som økt testing. IMDi og OsloMet bør avklare hvordan frigjort kapasitet bør disponeres.

Slik Tospråktesten er innrettet, krever testing av én kandidat at det er en prøveleder og to sensorer (norsk og tolkespråksensor) til stede. I tillegg kreves det et egnet rom/testlokale. Informantene ved OsloMet forteller at de i dag har kapasitet til å teste åtte kandidater per dag (én kandidat om gangen), fordelt på i overkant av 90 testdager i året. Dersom de skal kjøre parallelle prøver, krever det at de har ytterligere en prøveleder og to sensorer tilgjengelig, samt et ekstra testlokale. Det samme gjelder om de skal utvide antallet testdager. Ifølge informantene ved OsloMet har de kapasitet og ressurser

til å kjøre parallelle prøver enkelte dager, men ikke nok ressurser i form av personell, sensorer og rom til å gjennomføre dette gjennom hele prøveperioden. Dette begrunnes med at de også trenger ansatte til administrasjon, utvikling, og før- og etterarbeid ved ordningene, i tillegg til at de drifter TAO-kurset og har ansvar for tilbud og gjennomføring av autorisasjonsprøven. Dersom det er ønskelig å øke kapasiteten, er det derfor et behov for å se nærmere på innretningen av prøven, og muligheter for å effektivisere gjennomføringen av Tospråktesten.

Videre forteller ansatte i OsloMet at rammebetingelsene for oppdraget er krevende. Her sikter de særlig til vilkåret om at tilskuddet kun gis for ett år om gangen. Det pekes på at arbeidet med kvalifiseringsordningene strekker seg over tid, og krever investeringer og langsiktighet.

9.4 Vår vurdering av ressursituasjonen og drøfting av mulige effektiviseringstiltak

Som OsloMet påpeker, ser vi at rammebetingelsene, med ettårig tilskudd, kan gjøre det utfordrende å jobbe langsiktig, noe oppdraget delvis krever. Særlig krever effektiviseringstiltak og faglig utviklingsarbeid langsiktighet. Det ser ikke ut til at digitaliseringsgevinstene har hatt innvirkning på kapasiteten enda, men OsloMet mener tiltakene som er gjennomført vil være ressursbesparende på sikt. Det er grunn til å forvente at personalressurser som tidligere er brukt på administrasjon i større grad kan brukes på oppgaver som testing.

Tospråktesten gjennomføres kun på OsloMet, og tilskuddet går både til administrasjon av Tospråktesten, autorisasjonsprøven og TAO-kurset. Vi har derfor ikke et sammenligningsgrunnlag når vi skal vurdere ressurseffektivitet. Videre har OsloMet gjennomført digitalisering og annet effektiviserings- og utviklingsarbeid, inkludert et nytt søknads- og administrasjonssystem, som har krevd ressurser underveis.

Det vi vet, er at autorisasjonsprøven er langt mer ressurskrevende per kandidat enn Tospråktesten, og krever mer tidsbruk og personell. Av tilskuddet må vi anta en vesentlig andel går til gjennomføring av denne prøven. Vi ser at det har vært en økning av kandidater som har avlagt autorisasjonsprøven fra 2018-2023 (jf resultatrapporter), som vi antar har bidratt til økt ressursbruk til prøvegjennomføring.

Når det gjelder Tospråktesten, ser vi at langt flere tar prøven nå sammenlignet med tidligere. Samtidig er det mange som ikke møter til prøven og mange som stryker, noe vi mener er uhensiktsmessig ressursbruk. Antallet som kvalifiseres står ikke i forhold til økningen i antallet som tar prøven, og prosentandelen som består prøven er stadig synkende (jf Figur 11).

OsloMet har fått flere ansatte, men formidler at det er begrensninger på hvor mye av ansattes tid som kan brukes til testing. Det skyldes at de har vært bundet opp av andre administrative oppgaver. Blant annet har det blitt brukt mye tid til å koordinere søkerlister med opptakskontoret, slik at de kan prioritere søkere til utdanninger ved HVL og OsloMet. Dette antar vi nå er løst, ettersom samtlige søkere til et språk nå får avlegge prøven. At OsloMet kun har ansvar for å tilby prøver, mener vi vil vært tidsbesparende.

Vi antar det kan gi stordriftsfordeler å avlegge prøver i språk med mange kandidater, fordi oversatte prøvetekster brukes på flere kandidater. Samtidig er det også behov for å kvalifisere tolker i små språk. Videre, vil også en prøvegjennomføring i språk med mange kandidater fremdeles kreve en prøvekommisjon på tre personer. OsloMet oppgir at flere av sensorene er bundet opp i faste stillinger andre steder, og at de ikke har ubegrenset tid å avse til sensoroppdrag. Vi har ikke forutsetninger for å vurdere hvorvidt

OsloMet kunne rekruttert flere kvalifiserte sensorer, eller benyttet de interne personellressursene på mer hensiktsmessige måter ved å omrokkere de som jobber med henholdsvis autorisasjonsprøven, TAO-kurset og Tospråktesten, utover effektiviseringsarbeidet som er gjennomført. Vi vet heller ikke om det er et uutnyttet potensial for å rekruttere flere sensorer i språk der det er mange språkfaglige kvalifiserte som kunne påta seg sensoroppdrag. Fra intervjuer med OsloMet fremgikk det at de benyttet flere strategier for rekruttering, selv om annonsering av oppdrag ikke ble nevnt.

OsloMet oppgir en annen faktor har vært begrensning i tilgang til prøvelokaler, og at de har brukt mye ressurser på å lete etter prøvelokaler og koordinere dette. De har nå etablert faste testlokaler som vil redusere ressursbruken. Med oppdraget OsloMet har fått, følger også et ansvar for å stille lokaler til disposisjon, og hvis faste prøvelokaler ikke bidrar til å løse logistiske utfordringer bør OsloMet søke bistand fra IMDi for å finne løsninger.

Vår vurdering er at samarbeidet med regionale samarbeidsparter er et hensiktsmessig tilbud som øker tilgjengeligheten til prøven for kandidater utenfor Oslo. Riktignok øker det OsloMets utgifter til administrasjon og koordinering. Samtidig øker det prøvens rettferdighet at kandidater langt unna Oslo kan slippe å betale for reise og opphold til Oslo på en slik prøve.

9.4.1 Mulige effektiviseringstiltak

Dersom målsetningen er å øke testkapasiteten ved Oslo Met ytterligere, kan man se for seg å enten 1) bruke mer ressurser på testing enn det som gjøres i dag, eller 2) effektivisere selve prøvegjennomføringen.

Det første alternativet innebærer at OsloMet enten må bruke mindre ressurser på administrasjon og faglig utvikling, og mer på testing, og/eller at bevilgninger til gjennomføring av Tospråktesten økes. Ettersom digitaliseringen av administrasjonssystemet antas å bidra til mer effektiv planlegging og administrasjon av Tospråktesten og autorisasjonsprøven, mener vi det er grunn til å kunne forvente at OsloMet kan bruke noe mer av personalressursene på testing fremover, og mindre ressurser på administrasjon. Dette vil eventuelt kunne dekke inn behovet for flere prøveledere, dersom man skal kjøre parallelle prøver eller øke antallet testdager.

Frigjøring av ressurser ved OsloMet vil imidlertid ikke løse utfordringen med behov for flere sensorer, ettersom eksterne sensorer fremdeles må engasjeres. Testing av flere kandidater vil derfor medføre økte sensorutgifter. På noen språk vil det trolig være utfordrende å få tak i flere kvalifiserte sensorer, og dermed ikke mulig å kjøre parallelle prøver. Gitt at det er tilgang på sensorer og prøveledere til å gjennomføre flere prøver, må OsloMet skaffe tilgang til flere egnede testlokaler. Det vil kanskje være hensiktsmessig at IMDi og OsloMet inngår dialog om tilgang til lokaler, enten innenfor OsloMet eller ekstern leie.

Det andre alternativet innebærer å endre innretningen av prøven og effektivisere selve prøvegjennomføringen. Dette er noe OsloMet trekker frem som en mulighet, for eksempel ved bruk av språklab eller tolkekabin. Bruk av tolkekabin eller språklab vil innebære at prøvetekstene med sekvenser er innlest på forhånd. Kandidatene lytter til sekvensene, og oversetter dem i språklaben. Tolkekabiner er små lukkede kabiner som har godt teknisk lydutstyr, og som kan legge til rette for at flere kandidater tar prøven samtidig. Det innebærer også at man ikke trenger tilstedeværende sensorer, da de kan sensurere i etterkant. Tolkekabiner aktualiseres blant annet i forbindelse med at OsloMet fornyer autorisasjonsprøven, og vil få avtale om sambruk av tolkekabiner som i dag brukes på tolkeutdanningene. Språklab har de allerede tilgang til, og med språklab kan de teste flere kandidater synkront. Det siste forutsetter at lydforholdene er gode nok, noe

som fordrer nærmere utredning. Fordelen med denne løsningen er at alle kandidatene får nøyaktig like prøveforhold, og får opplest sekvensene på nøyaktig samme måte, noe som vil øke reliabiliteten. Det vil ikke være behov for å bruke sensorer under gjennomføringen, kun i forbindelse med sensuren i etterkant, noe som vil være kostnadsbesparende da det kan bli mindre administrasjon av å koordinere og samordne sensorer. Dette vil spare personellressurser, selv om det må være administrativt ansatte som rigger prøvene og er der under gjennomføringen.

Vi mener effektivisering av prøvegjennomføring i form av testkabin og språklab er interessante forslag, og noe IMDi og Oslo Met bør undersøke nærmere. Det er samtidig mange forhold det må tas hensyn i en slik vurdering. Blant annet kostnadseffektivitet og behovet for nye investeringer, om det vil påvirke testens validitet, reliabilitet, rettferdighet og egnethet, og om behovet for høy testkapasitet vil vedvare over lengre tid. Tilgang til tolkekabiner eller språklab på Tospråktesten, slik det er beskrevet over, forutsetter at OsloMet har kapasitet til dette. Alternativt må det investeres i nytt utstyr, og det blir en avveining av fordelene med tolkekabin eller språklab veier opp for kostnadene. Et annet forhold som er viktig å ta inn i vurderingen, er hvordan tolkekabin eller språklab vil egne seg dersom Tospråktesten endres fra en prøve der rene sekvenser leses opp, til en tospråklig test som innebærer dialog. Det er heller ikke sikkert at det er formålstjenlig med mer digitalisering av prøver til et yrke som i stor grad handler om møter mellom mennesker. Det vil også være viktig å vurdere, og beregne, hva behovet for høy testkapasitet vil bli på lengre sikt. Er det for eksempel sannsynlig at antallet søkere vil holde seg på dagens nivå, eller er det grunn til å tro at det kan gå ned? Kan det tenkes at søkertallet er spesielt høyt nå i en overgangsfase som en følge av innføring av tolkeloven, og at presset på å avlegge prøven vil avta (noe) etter hvert som flere har avlagt prøven?

OsloMet har signalisert at de har begrenset testkapasitet, blant annet på grunn av personalressurser og tilgang til testlokaler. Dersom målsetningen er å øke testkapasiteten ytterligere, kan man også se for seg et helt annet alternativ der oppdraget med å tilby og gjennomføre Tospråktesten delegeres til flere institusjoner, for eksempel også til HVL og/eller NTNU. Dette vil først å fremst være et tiltak for å øke testkapasiteten, ikke øke kostnadseffektiviteten. Trolig vil det medføre økte kostnader, ettersom det vil kreve utgifter til drift og administrasjon, personell og opplæring ved de nye teststedene. OsloMet ville fått redusert sin tilskuddsandel, og dermed redusert sin kapasitet. I noen språk er tilgangen på sensorer liten, noe som ikke ville løses ved at flere institusjoner avholder prøver. Man kunne sett for seg at institusjonene får ansvar for ulike språk. Denne løsningen ville kreve tett samarbeid og samordning mellom institusjonene for å sikre god reliabilitet på tvers av institusjoner, sensorer og prøveledere. Ettersom delegering av Tospråktesten til flere institusjoner trolig vil medføre økte drifts- og administrasjonskostnader, mener vi dagens organisering, der én institusjon har ansvaret for å tilby og gjennomføre Tospråktesten, vil være mest hensiktsmessig og kostnadseffektivt også fremover.

Vi mener også det er behov for tiltak som kan bidra til å redusere strykprosenten, og tiltakene som Oslo Met vurderer fremstår hensiktsmessige. Ved å redusere antallet som ikke har forutsetninger for å bestå prøven, vil man frigjøre kapasitet til å teste flere som har forutsetninger for å bestå, og øke antallet språk. Å øke egenandelen kan bidra til å sile ut kandidater som ikke har satt seg inn i hva prøven er, og som ikke har noen reelle språklige forutsetninger for å jobbe som tolk. En ulempe man da risikerer er at potensielle kandidater ikke tar seg råd til å avlegge prøven, men det er uvisst hvor mange dette vil være. Egenandelen i dag er lav, så trolig er denne risikoen liten.

Å begrense antall prøveforsøk, der «ikke møtt» teller som et forsøk, mener vi også er fornuftig, forutsatt at gyldig fravær godtas. Ved innføring av slike tiltak må dette

kommuniseres tydelig og bredt ut til søkere, og til de som får tilbud om å ta testen. Det bør også settes en frist for å melde avbud, og denne bør settes i såpass god tid at OsloMet har mulighet til å tilby testen til en annen kandidat.

I dag er det kandidater som tar prøven flere ganger for å forbedre resultatet for å komme inn på tolkeutdanning, men vi har ikke oversikt over hvor mange dette gjelder. Hvis det utgjør en vesentlig andel, mener vi dette ikke er en fornuftig bruk av ressursene. De har dokumentert ferdigheter til å oversette mening mellom to språk. At de tar prøven på nytt fratar en annen muligheten til å kvalifisere seg hvis det er flere søkere enn de har mulighet til å teste. Hvis kandidatene får ulike skår fra gang til gang, mener vi det er like eller mer sannsynlig at dette skyldes tilfeldigheter og svakheter i reliabiliteten i testene fremfor kandidatens ferdigheter. I mange språk er det mange som tidligere har kvalifisert seg til opptak på tolkeutdanningen. Behovet for karactersetting på Tospråktesten er mer relevant for utdanningene enn for kvalifisering til Nasjonalt tolkeregister, som i prinsippet kunne hatt bestått/ikke bestått vurdering.

Andre tiltak for å redusere strykprosenten er å innføre et begrenset antall prøveforsøk, og at udokumentert frafall vil telle som et forsøk, slik OsloMet foreslår. Det vil kunne bidra til at kandidater som får underkjent prøver ikke søker på nytt uten å forbedre språkferdighetene fra forrige runde. Et alternativ er å innføre karantenetid etter for eksempel to avlagte prøver uten tilfredsstillende resultat. Vi vet imidlertid ikke hvordan dette vil slå ut for språk som sjelden har prøver. Det kan være at disse kandidatene vil kunne måtte vente forholdsmessig lenge på neste prøve når de avholdes sjeldent, noe som vil ha konsekvenser for prøvens rettferdighet.

En mulighet er at OsloMet kartlegger hvorvidt det er større overvekt av kandidater med norsk fra videregående som stryker på grunn av mangelfulle norskferdigheter sammenlignet med de som har bestått norskprøven med nivå B2. Hvis overvekten er blant de med norsk fra videregående, kan en mulighet være å prøve ut en pilot der det innføres et karakterkrav i norsk eller krav om muntlig norskprøve med nivå B2. Ved å filtrere ut ukvalifiserte kandidater kan man redusere ressursbruken og dermed øke kostnadseffektiviteten.

Å slå sammen deler av sensoropplæringen på Tospråktesten, autorisasjonsprøven og tolkeutdanningene ville kunne bidra til å poole ressursbruken til opplæring, samtidig som det bidrar til en felles forståelse av sensur av prøver. Det er neppe gjennomførbart i dag fordi autorisasjonsprøven i mye større utstrekning er en ferdighetsprøve i tolking, noe Tospråktesten ikke er. Det ville være mer reelt hvis Tospråktesten ble en prøve i tolking av en dialog, og minne mer om autorisasjonsprøven – men på et lavere nivå.

En del av tolkene som har besvart undersøkelsen har gitt uttrykk for at de ikke kjenner igjen prøvetekstene på Tospråktesten fra tolkehverdagen og at de er lite realistiske. Et alternativt testbatteri kunne bestå av typiske dialoger som kan forekomme mellom tjenesteperson og bruker/pasient i offentlig sektor. TAO-kurset har i noen av sine øvelser grovutkast til dialoger som kursdeltakerne får øve seg på. Ved å innføre dialoger ville man kunne teste kandidatene på tolkespråket fra et brukerperspektiv, mens den andre stemmen kunne tilhøre en ansatt fra det offentlige. Dialogene kunne utarbeides i samarbeid med ansatte fra ulike sektorer som benytter tolk. Dette ville kunne bidra til at kandidatene fikk vist sine ferdigheter på tolkespråket uten å ta i bruk et vokabular som ikke finnes på tolkespråkene. Teksten på tolkespråket som skal oversettes til norsk vil muligens få lavere vanskelighetsgrad. Samtidig ville den bli mer autentisk, mer valid med tanke på å tolke i møter mellom brukere og det offentlige og mer reliabel mellom språk. Den ville videre bli mer lik autorisasjonsprøven. Ulempen er naturligvis at det vil kreve ressurser å utarbeide et nytt testbatteri, noe som vil øke ressursbruken.

Vi ser ikke bort fra at en del av kandidatene stryker fordi teksten ikke er autentisk og ikke egner seg til å bli oversatt fra tolkespråket til norsk. Ved å ha en systematisk gjennomgang av testbatteriet vil det kunne bidra til mer autentiske prøvetekster. Dette vil kreve ressurser, men kan øke reliabilitet og validitet.

10 Tospråktesten og TAO-kursets egnethet til formålet og gruppen

Tolkeloven legger føringer på at offentlige instanser skal bruke kvalifisert tolk. I dag er det flere måter å bli kvalifisert. Et spørsmål i den sammenhengen blir om Tospråktesten og TAO er egnet til å sikre at potensielle tolker har den kunnskapen og de ferdighetene de som et minimum bør ha for å operere som tolk på en forsvarlig måte, til å kunne omtales som «kvalifisert tolk».

Egnethet handler i denne forbindelse om hvor godt tilpasset Tospråktesten og TAO er for det spesifikke formålet de tjener. Herunder om de er egnet for å gi potensielle tolker kunnskap og ferdigheter de som et minimum bør ha for å kunne operere som tolk på en forsvarlig måte.

I dette kapitlet vil vi først vurdere Tospråktestens egnethet. Dette vil vi gjøre ved å ta i bruk Bachman og Palmers (1996) kriterier for vurdering av språkprøvers egnethet. I det store vil dette omhandle faktorene som er beskrevet i tidligere kapitler.

Deretter vil vi gjennomgå TAO-kursets egnethet. Dette er et kurs og ikke en prøve, og vi vil derfor ikke ta i bruk disse kriteriene i omtalen av TAO-kurset.

10.1 Tospråktestens egnethet

Bachman og Palmer (1996, omtalt i Hamnes og Moe 2019 s. 110) fremhever betydningen av å vurdere en prøves kvalitet opp mot prøvens egnethet (*test usefulness*), og hvor godt prøven egner seg til formålet. For å vurdere egnethet, mener de det kan være nyttig å vektlegge prøvens reliabilitet, validitet, autentisitet, konsekvenser, washback og praktisk gjennomførbarhet. Washback handler om prøvens påvirkning på undervisning og læring. Vi vil ikke vurdere washback-effekten fordi Tospråktesten ikke er en plasseringsprøve, fremgangsprøve eller oppnåelsesprøve som måler læringsutbytte fra undervisning. Den måler kun ferdigheter kandidatene har tilegnet seg på egenhånd.

Reliabilitet

For at en prøve skal egne seg må den være reliabel, og en prøve vi kan stole på. Den bør holde samme vanskelighetsgrad, og være stabil.

En fordel med dagens sensurering som bidrar til å styrke reliabilitet, er at sensurskjemaet benytter en analytisk fremfor en holistisk vurderingsskala. Det bidrar til å gi sensorer verktøy når de skal vurdere kandidatens prestasjoner, og tydeliggjør hva som skal vektlegges i prestasjonene, herunder nøyaktig sekvensgjengivelse, uttale og grammatikk. Samtidig er det noe uklart for enkelte sensorer hvordan de skal vektlegge sekvensgjengivelse og språkføring, selv om sensorseminarer skal bidra til en enhetlig forståelse. Ulikheter når det gjelder aksept for dialektvariasjoner og vektlegging av formalspråk er eksempler på forskjeller blant sensorene. Det er også ulikt hvor mye de oversatte tekstene er kvalitetssikret av flere språkkyndige, spesielt i nye oversettelser.

Videre har prøvetekstene hatt litt ulik vanskelighetsgrad. Noen er mindre egnet til å oversette muntlig og til noen språk. Vi mener også det er grunn til å tro at det er varierende grad av intersensorreliabilitet. Vår vurdering er derfor at det er noen svakheter ved prøvens reliabilitet i dag.

Ressursbruk

Selve prøvegjennomføringen og sensuren per kandidat tar kun litt mer enn en halv time. Materielt sett krever prøven prøvetekster, et prøverom, lydopptaker og skjerm med nettilgang for kandidater som gjennomfører prøven digitalt. De fleste av de i underkant av 30 prøvetekstene har vært i bruk lenge, og det er behov for fornyelse og oppdatering. OsloMet har opplevd utfordringer med å finne rom, men kan nå benytte faste rom, selv om kapasiteten kan bli bedre.

Når det gjelder menneskelige ressurser er den ganske krevende fordi tre personer må være fysisk til stede, og enda flere hvis prøven gjennomføres digitalt fordi det er behov for bistand og tilrettelegging fra prøvevertene. Tidligere krevde det også en del koordinering og tidsbruk å prioritere kandidater når det er for mange påmeldte, og å kartlegge hvilke kandidater som har meldt seg til videre tolkeutdanning. Dette er nå løst da samtlige kandidater skal få avlegge prøven.

Vår vurdering av prøven sett i forhold til hvor ressurskrevende den er, er at den er egnet til å kvalifisere mange kandidater på kort tid, men krever en del menneskelige ressurser. Dagens innretning av Tospråktesten er fleksibel, slik at det er lett å skalere antall kandidater på ulike språk. Det er en effektiv metode for å kvalifisere et stort antall tolker, i en tid der tolkeloven skal implementeres, og det er stor mangel på kvalifiserte tolker. Med Tospråktesten, kan mange kvalifiseres på kort tid når det oppstår plutselige tolkebehov, som ved endringer i flykningestrømmer og politiske beslutninger.

Utfordringer når det gjelder ressursbruk handler om høyt frafall og høy strykpersent, noe vi mener fører til uhensiktsmessige bruk av ressursene.

Validitet

Tospråktesten har som mål å evaluere kandidatenes ferdigheter i norsk og et tolkespråk. Egnethet kan vurderes ut fra hvor godt testen er designet for å vurdere disse spesifikke ferdighetene.

Det er åpenbart at prøven tester kandidatenes ferdigheter i to språk og også å formidle mening mellom to språk. OsloMets evalueringer fra kandidater og tolker som har besvart vår spørreundersøkelse gir prøven i all hovedsak svært gode skussmål. Videre, tester Tospråktesten muntlige ferdigheter, i motsetning til den skriftlige ToSPoT-testen. Den har dermed større validitet, og bedre egnet når det gjelder å vurdere de muntlige språkferdighetene som tolking innebærer.

Prøven skal teste kandidatene i hverdagspråk uten bruk av spesielle fagbegreper, noe som samsvarer med at prøven skal kvalifisere til det laveste nivået i tolkeregisteret. Prøven bør samtidig ikke være for enkel. Det vil gå på bekostning av minoritetsspråkliges rettssikkerhet å bruke tolker i møter som ikke har nødvendige kvalifikasjoner.

Tospråktesten har en varighet på et kvarter per språk. Sammenligner vi testen med Norskprøvens B2 lytteprøve og muntlig prøve ser vi at Norskprøven B2s lytteprøve anslås til å ta mellom 30-60 minutter, og muntlig prøve omtrent 20-25 minutter, altså til sammen halvannen time¹⁴. Dette innebærer at Tospråktesten er en tidseffektiv prøve, mens Norskprøven ser ut til å være en grundigere test for å avdekke rene språkferdigheter.

¹⁴ Jamfør HK-direktoratets informasjon om prøven, hentet 24.02.2025 fra <https://prove.hkdir.no/norskprove-a1-b2/les-om-proven-norsk-A1-B2#Norskprøven%20har%20fire%20deler>

Vi er usikre på om kandidatene som består prøven i praksis har et ferdighetsnivå i norsk og tolkespråket tilsvarende B2. Til tross for at vi vurderer prøvetekstene til i hovedsak å holde et B2 nivå, er det likevel en liten og kort prøve, med noen få sekvenser som skal oversettes. Prøven er langt mindre omfangsrik sammenlignet med norskprøvens B2. At testen er såpass avgrenset, kan innebære at den ikke i tilstrekkelig grad avdekker om kandidatens generelle nivå er på B2. Vi mener et krav om norskprøvens B2 i større grad hadde sikret tilstrekkelige norskferdigheter hos kandidatene enn Tospråktesten gjør i dag. Tospråktesten tester imidlertid også oversettelsesferdigheter mellom to språk, og potensiale for tolking, noe rene språkprøver som Norskprøven ikke gjør.

Den største utfordringen med Tospråktesten slik vi vurderer det, er at den i praksis fungerer som en ferdighetsprøve i tolking uten å være det. Den tester ikke hvorvidt kandidaten er i stand til å veksle mellom to språk, noe som er en forutsetning for å kunne tolke dialoger mellom to tolkebrukere.

Autentisitet

Autentisitet handler om sammenhengen mellom prøvens formål og virkeligheten. Jo tettere sammenheng mellom kandidatens ferdigheter på prøven og virkeligheten, jo større grad av autentisitet. I vår forståelse av autentisitet inngår også det vi tidligere har omtalt som prøvens relevans for en hverdag som tolk. Dagens prøve tester muntlige kommunikative ferdigheter, noe som styrker prøvens autentisitet. Fri muntlig produksjon ville vært en god måte å teste muntlige kommunikative ferdigheter, men dette ville medført større utfordringer ved sensurering og intersensorrelabilitet. At prøven ikke bare tester fri muntlig kommunikasjon, men også evnen til å oversette mening fra ett språk til et annet, bidrar også til å styrke prøvens autentisitet, da dette er et vesentlig element i tolking.

Vår vurdering er at noen av prøvetekstene er mindre autentiske, fordi de bærer tydelig preg av å være skriftlige tekster. En del oppleves å ha mindre relevans når det gjelder hva tolker vanligvis tolker i møter med det offentlige. Noen av tekstene er lite autentiske på tolkespråkene. Formuleringene er rett og slett ikke noe tolkebrukere ville sagt på sitt morsmål.

En annen innvending ved prøvens autentisitet, er at det ikke er tillatt å notere under prøven, og som er tillatt i dagens autorisasjonsprøve. En begrunnelse for at det ikke er tillatt er at notateteknikk er noe kandidatene ikke har lært seg gjennom et studieforløp enda, og at man derfor ikke kan forvente at de kan dette. Dette er en fornuftig begrunnelse ettersom Tospråktesten kvalifiserer til videre tolke kvalifiseringer og studier, men samtidig er prøven i kombinasjon med TAO-kurs er i dag en selvstendig kvalifisering i seg selv. Å notere vil gjenspeile en autentisk tolkesituasjon. Med dagens innretning blir prøven til en viss grad en hukommelsesprøve, noe som også er nødvendig i tolking. Imidlertid kan hukommelse reduseres under stress, noe kandidater kan føle på under en slik prøve, og kandidaten kan derfor få opplept sekvensene flere ganger. Å tillate notater samtidig som kandidaten kan få gjentatt sekvensene flere ganger vil gjøre at prøven blir for enkel. Vi mener det hadde økt autentisiteten å tillate notater.

Konsekvenser for enkeltindividet og samfunn

I vurderingen av en prøves egnethet må man også se på hvilke konsekvenser prøven har for enkeltindividet og samfunnet, altså hva prøven gir, eller ikke gir, tilgang til (Hamnes og Moe 2019).

Vi mener det er et rimelig krav at kandidater som skal tas opp til tolkeutdanninger testes i tospråklige ferdigheter og å oversette mening mellom to språk. Språk er en forutsetning for å kunne tolke.

Vi er imidlertid usikre på om den fungerer godt nok til å rangere kandidater fordi det er grunn til å tro at sensoreffekter, noe ulik vanskelighetsgrad mellom prøvetekster, og sensorskjemaet kan ha betydning for totalskåren kandidaten får. Små marginer kan dermed gi store utslag ved at kandidater ikke får blir tatt opp til tolkeutdanning. Dette virker urettferdig og innebærer store konsekvenser for enkeltindividene. Å erstatte Tospråktesten med norskprøven vil imidlertid ikke gi fullverdig erstatning, fordi det ikke er en tilsvarende prøve i tolkespråkene.

Fordi det alltid vil være uenighet blant sensorer, mener Hamnes og Moe (2019) at det er nødvendig at flere sensorer er involvert når viktige prøver som danner grunnlag for alvorlige beslutninger skal vurderes. Derfor er det vanlig praksis at to uavhengige sensorer brukes for standardiserte prøver, og en tredje trekkes inn ved uenighet. Dagens Tospråktest har færre sensorer enn det Hamnes og Moe anbefaler. Riktignok er det to sensorer i tillegg til prøveleder, men det er kun én sensor på tolkespråket. Det vil også være forskjeller i hvorvidt tolkespråksensorene og prøvelederne involverer seg i vurderingene av norskferdighetene, eller overlater dette til norsksensor. I praksis blir det i en del tilfeller derfor én sensor i hvert språk. I en del tilfeller er det i tillegg tolkespråksensoren som har oversatt prøveteksten til tolkespråket og tilbakeoversatt den til norsk, og som dermed både har utarbeidet «fasiten» og samtidig skal vurdere prestasjonen. Dette kan bidra til at sensoren blir mindre åpen for andre svaralternativer.

Bestått prøve gir anledning til å oppføres i Nasjonalt tolkeregister, og til å få jobbe som tolk i møter brukere har med offentlig sektor. Dette innebærer at tolkene er viktige aktører som skal sikre tolkebrukeres rettsikkerhet i møter med det offentlige. Ansatte tilknyttet OsloMet gir uttrykk for at det etter oppføring i Nasjonalt tolkeregister er tolkenes ansvar å vurdere sin egen kompetanse, og tolkebrukernes ansvar å vurdere tolkenes kvalifikasjoner. Som intervjuundersøkelsen med tolkebrukere (som omtales i Delrapport 2) viser, tyder intervjuene med tolkebrukere derimot på at mange tolkebrukere ikke gjør en slik vurdering i dag, og at de ikke har nødvendig kompetanse eller forutsetninger til å foreta en slik vurdering. De forholder seg til tolkeloven som tilsier at kategorien A-E er kvalifiserte tolker. Flere tilstreber å bruke høyere kvalifikasjoner, men ikke alle gjør det. Mange får heller ikke tak i høyere kategorier enn E og D. Vi mener det ikke kan forventes at tolkebrukere skal vurdere tolkenes kompetanse og kvalifikasjoner, og at det er tolkemyndighetene, og de som kvalifiserer tolker på oppdrag for tolkemyndighetene, som må sørge for at de tolkene som blir oppført i Nasjonalt tolkeregister har de nødvendige kvalifikasjonene for å jobbe som tolk.

Blant annet på grunn av manglende tilgang til utdanning, antar vi at mange tolker i kategori E vil bli værende i denne kategorien, og at det ikke er realistisk at alle vil ta videre utdanning. Som spørreundersøkelsen til tolker viser, er det mange i kategori E som oppgir at årsaken til at de ikke er i utdanning er at det ikke er noen studietilbud på deres språk, at de har søkt uten å komme inn, og at det ikke er studietilbud der de bor. Kun 13 prosent oppgir at de ikke har hatt behov for det, og samme prosentantall oppgir at de kun tolker sporadisk.

Tolk er et usikkert yrke uten utsikter til fast jobb, der mange baserer seg på frilansoppdrag. Det kan være risikofyllt å investere mye uten å vite hvorvidt de kan leve av yrket, og tolkebehovet endrer seg i takt med at nyankomne lærer seg norsk. Mange er også godt voksne når de tar prøven etter å ha jobbet i mange år, og nå avkreves prøven for å kunne få videre oppdrag. I lys av dette, har prøven store implikasjoner for tolkebrukeres rettssikkerhet, og vi mener vi kvalitetssikringen enten bør styrkes, eller at tilbud om videre kvalifisering for tolker i kategori E bør styrkes og utvides.

10.1.1 Vurdering av egnethet

Tospråktesten har i dag to formål, den fungerer både som opptakskrav til tolkeutdanning, og som kvalifisering til Nasjonalt tolkeregister. Som opptakskrav til tolkeutdanning, mener vi prøven egner seg ganske godt. Testen siler ut kandidater som ikke har gode nok språkferdigheter i norsk og tolkespråket, og sikrer et visst minimumsnivå i norsk og tolkespråket blant studentene på tolkeutdanningen. Den tester også kandidatens evne til å oversette korte sekvenser mellom to språk. Testen er samtidig begrenset i omfang, noe som kan føre til at den ikke tester kandidatene grundig nok. Norskprøven som HKDir gjennomfører, er for eksempel mer omfattende enn Tospråktesten, men den tester kun i ett språk. Oppsummert mener vi testen som opptak til utdanning tester mye, med lite tidsbruk. Den grovsiler ved å teste to språk og oversettelsesferdigheter, mens norskprøven kun tester ett språk. Hvis ansatte ved tolkeutdanningene opplever at studentene ikke har gode nok ferdigheter, tyder det på svakheter i prøven. Dagens Tospråktest kan likevel fungere som silingsmekanisme, til tross for at studenter slipper gjennom med noe svake språkferdigheter. Da er det desto viktig å med språkopplæring i begge språk gjennom studiet.

For å gjøre testen mer egnet som silingsmekanisme til opptak ved tolkeutdanningene, mener vi det er behov for å jobbe med utvikling og kalibrering av prøvetekster, og oversetting av tekster, slik at disse holder et likt nivå.

Vi mener også det er behov for å gjøre justeringer i sensorskjemaet, både for å redusere sensoreffekter, og for at sensuren skal fungere bedre som opptaksgrunnlag til utdanningen.

Når det gjelder Tospråktestens funksjon som kvalifisering til Nasjonalt tolkeregister mener vi testen kun delvis egner seg. Kandidatene testes i norsk og tolkespråket, noe som er bra og sørger for et minimum språklig nivå blant tolkene. Kandidatene testes imidlertid ikke i tolking, noe som innebærer at testen i praksis fungerer som en ferdighetsprøve i tolking, men uten være det. Et grep for å gjøre testen mer egnet som kvalifisering til tolking i offentlig sektor, kan være, å utvikle tekster som er mer relevante og autentiske for tolking i offentlig sektor. Herunder tekster som tar utgangspunkt i en muntlig samtale mellom offentlig tjenesteperson og en pasient/bruker. Da vil kandidatene både testes i språkferdigheter og det å tolke en samtale. Trolig vil dette også kunne føre til at tekstenes vanskelighetsgrad blir likere, da alle tekstene vil få en muntlig form og tekstene vil bli mer autentiske med tanke på hva som typisk oversettes fra norsk til tolkespråk og motsatt i en reell tolkesamtale. Tekstene bør i så tilfelle utvikles i samarbeid med relevante offentlige tjenester og språkkyndige med kompetanse på kalibrering av tekster. Som nevnt tidligere, mener vi tekstene som benyttes til rollespilløvelsene i TAO-kurset fremstår gode og relevante for tolking i offentlig sektor, og det kan også være relevant å innhente innspill fra dette arbeidet. Dagens prøvetekstbatteri har også vært i bruk over en lengre periode, noe som medfører en risiko for at tekstene blir kjent blant kandidatene. På bakgrunn av dette kan det også være hensiktsmessig å fornye testbatteriet.

10.2 TAO-kursets egnethet

Egnethet handler her om hvor godt egnet kurset er for det spesifikke formålet det tjener. På OsloMets nettsider fremgår det at formålet med kurset «er å kvalifisere tolker til Nasjonalt tolkeregister i laveste kategori (kategori E) og å sikre en felles minstestandard for tolking i offentlig sektor i Norge». Egnethet handler dermed om hvorvidt kurset er godt egnet til å gi deltakerne tilstrekkelige kvalifikasjoner til å jobbe som tolk for offentlig sektor, og om det sikrer en felles minstestandard for tolking i offentlig sektor i Norge.

10.2.1 Vurdering av kursets oppbygning og innhold

Vårt inntrykk er at kurset er lagt opp på en hensiktsmessig måte med tanke på å gi deltakerne en innføring i tolkens rolle og ansvarsområde, og at kurset legger opp til å styrke deltakernes forståelse av tolkens rolle og ansvar. Læringsmålene er tydelig formulert og fremstår hensiktsmessige. Videre er det god sammenheng mellom læringsmålene og temaer i dialogsamling og selvstudium. Oppbygningen av modulene, med tilhørende tema og rekkefølge, bygger på hverandre og fremstår logisk. Dette er også i tråd med evalueringen av piloten til TAO-kurset (Johansen, udatert), der det blant annet vurderes at læringsmålene i det digitale TAO-kurset oppfylles på en god måte, at det er gode og varierte undervisningsformer og god balanse mellom synkron og asynkron undervisning. Vi har ikke vurdert hvorvidt kurset også bør dekke andre temaer eller vektleggingen av de ulike temaene.

Vi mener også det er positivt at kurset kombinerer dialogsamling og selvstudium. Selvstudiet fremstår som et viktig element i kurset, og det er en tydelig sammenheng mellom læringsmål, selvstudiet og informasjonen som blir formidlet i dialogsamlingen. Det er også positivt at innleveringsoppgavene trekkes inn i dialogsamlingen. Dette bidrar til å illustrere og eksemplifisere faglige poenger og legger til rette for gode diskusjoner og refleksjoner. Det gir også kursholder mulighet til å veilede deltakerne dersom eksemplene som kommer frem tyder på praksis som ikke er i tråd med tolkeetiske retningslinjer.

Quizen er den eneste oppgaven hvor det er angitt et resultatkrav for å få kurset godkjent, og bør etter vår vurdering innrettes på en slik måte at den gir innsikt i hvorvidt deltakerne har forstått informasjon som er formidlet gjennom dialogsamling og selvstudiet. Vi mener quizen i dag kun delvis er lagt opp på en slik måte. Noen av spørsmålene handler om tolkers rolle og ansvar, og er formulert på en slik måte at de belyser, eller tester, om deltakerne har forstått informasjonen som har blitt formidlet i dialogforlesningene og selvstudiet. For eksempel «Hvilke av utsagnene under beskriver best hva tolkens rolle skal være?». Slike spørsmål mener vi fungerer godt, og bidrar til å gi innsikt i deltakernes forståelse av tolkens rolle og ansvar. Andre spørsmål i quizen fremstår mindre relevante. Disse er i liten grad relatert til tolking eller tolkens rolle, og er formulert på en slik måte at de tester om deltakerne har gjennomført selvstudiet, men sier ikke noe om forståelse av informasjon som er formidlet og tolkens rolle. Eksempler på slike spørsmål er «Hva vil Stian som er på NAV-kontoret og snakker med en saksbehandler, aller helst gjøre?» og «Hvordan reagerer saksbehandleren på NAV på at Stian gjentatte ganger har kommet for sent til jobben?».

Innleveringsoppgavene krever at deltakerne reflekterer rundt det de har hørt, sett og lest, eller at de omsetter kunnskapen i en praktisk øvelse. Det mener vi er positivt. Den siste innleveringsoppgaven, der deltakerne skal reflektere rundt det de lært på kurset, gir også et visst innblikk i deltakernes utvikling, men kurset gir likevel kun begrenset innsikt i deltakernes kunnskapsnivå ved fullført kurs.

Vårt inntrykk er at rollespillene som pedagogisk øvelse fungerte svært godt, og det virker å være en viktig øvelse for læring og refleksjon. Etter hvert rollespill, får den som har spilt rollen som tolk spørsmål om de valgene hen tok underveis, og det oppsto interessante og viktige refleksjoner i plenum. Det samme inntrykket har vi av plenumsdiskusjonene i dialogsamlingen, der kursholder kommenterer innleveringsoppgaver eller eksempler fra gruppediskusjoner. Disse sesjonene gir deltakerne mulighet til å reflektere rundt det de har lært, og i tilknytning til en simulert tolkesituasjon. Ut fra våre observasjoner fremstår plenumsdiskusjonene og rollespillene som viktig for å tydeligere de tolkeetiske retningslinjene, og for å gi tilbakemelding på praksis som ikke er i tråd med retningslinjene.

Vi vil også trekke frem at rollespillene er utformet på en god måte og fremstår relevant for tolking i offentlig sektor. Tolkesituasjonene fremstår realistiske, og rollespillene dekker til sammen flere ulike offentlige tjenester og sektorer.

En utfordring med rollespillene, slik vi ser det, er imidlertid at tidsrammen er stram. Deltakerne fikk kun prøvd seg i rollen som tolk en gang. I den ene gruppen var det også så vidt at den siste deltakeren rakk å prøve seg i rollen som tolk, og det var lite tid til refleksjonsoppgaver i etterkant. Ideelt sett burde deltakerne fått prøvd seg i rollen som tolk flere ganger.

I en av rollespill-gruppene var det to deltakere som ikke hadde felles tolkespråk med noen andre i gruppen. De fikk derfor i oppgave å tolke fra norsk til norsk. En fordel med denne måten å gjøre det på, fremfor å tolke fra norsk til tolkespråket og tilbake, var at det var lett for alle å høre hva som ble oversatt. Det ble veldig tydelig hva som ble borte og endret i oversettelsen. En utfordring når deltakerne tolker mellom norsk og eget tolkespråk, er nemlig at det kun er to eller et fåtall andre deltakere som kan forstå hva som blir oversatt, og hvordan. Kanskje det kan være hensiktsmessig å inkludere en variant der deltakerne tolker fra norsk til norsk som en fast rollespill-øvelse.

Et sentralt mål med digitaliseringen av TAO-kurset, var å øke kapasiteten og gjøre kurset mer skalerbart. Det digitale TAO-kurset fremstår som godt egnet til dette formålet, og det fremstår som et effektivt tiltak for å gi et stort antall deltakere en innføring i tolkens ansvarsområde.

10.2.2 Uklar sluttkompetanse

En utfordring med kursets innretning er at det er svært mye informasjon som skal formidles og læres på kort tid. Kursdeltakerne er også en heterogen gruppe, som har ulike forutsetninger for å forstå informasjonen som blir formidlet og å omsette denne til egen praksis som tolk.

Basert på våre observasjoner av kurset og intervjuer med ansatte ved Oslo Met, har vi inntrykk av at læringsutbyttet varierer en god del blant deltakerne. Vi mener det er grunn til å stille spørsmål ved om alle som tar TAO-kurset faktisk oppnår et felles minimumsnivå, som tross alt er formålet med kurset. Inntrykket vårt er at læringsutbyttet og sluttkompetanse varierer, og at det er risiko for at det kan være for lavt noe noen. Dette samsvarer også godt med funn fra intervjuene med oppdragsgivere, som blir omtalt i delrapport 2, nemlig at det er stor variasjon blant tolker i kategori E, og at det er en god del tolker i denne kategorien som ikke utviser god (nok) rolleforståelse.

Samtidig som vi har inntrykket av at sluttkompetansen varierer, er en annen utfordring med kurset at det ikke gir spesielt god innsikt i læringsutbyttet og deltakernes kunnskapsnivå ved endt kurs. Det er for eksempel ikke noen avsluttende test eller krav til å få godkjent kurset, utover å delta på samlingene og fullføre selvstudiet. I praksis betyr dette at man ikke vet om de som får kurset godkjent, og blir oppført i kategori E i Nasjonalt tolkeregister, har tilstrekkelig forståelse for tolkens rolle og ansvarsområde til å jobbe som tolk for offentlig sektor. Dette mener vi er en vesentlig svakhet med kurset, ettersom formålet med kurset, slik det er beskrevet, er å sikre en felles minstestandard.

Intervjuene med ansatte ved OsloMet bekrefter langt på vei vårt inntrykk av at læringsutbyttet og sluttkompetanse varierer og er uklart. Vi spurte blant annet kursholder og rollespillveiledere om hvilket inntrykk de har av læringsutbyttet blant deltakerne, herunder om de har inntrykk av om deltakerne forstår informasjonen som formidles, og klarer å omsette dette til egen praksis. Kursholder gir uttrykk for at det er vanskelig å måle hva deltakerne faktisk har lært, men at innleveringsoppgavene gir et visst inntrykk. Blant annet ser de i innleveringsoppgaven til modul 4, om egen læring og hva de må

jobbe ekstra med, at deltakerne gjennom kurset oppdager at tolking er mer avansert enn de trodde, og at de skjønner at de forstår at de må fortsette læreveien. Kursholder har også inntrykk av at det digitale kurset, med dialogsamling og selvstudium, gir et bedre læringsutbytte enn det tidligere fysiske kurset. Samtidig gir kursholder også uttrykk for at det «godt kan hende deltakerne ikke forstår alt, men at hovedformålet med kurset er å bevisstgjøre deltakerne om at de påtar seg et alvorlig ansvar. Tolkene er også ansvarlig for å vurdere sin egen kompetanse.

Rollespillveilederne gir uttrykk for at det største utbyttet av TAO-kurset trolig er en innføring i tolkeetiske retningslinjer og hvordan deltakerne skal oppføre seg som tolk. De gir også uttrykk for at det er stor variasjon blant deltakerne, og at kurset ikke nødvendigvis vil gi alle tilstrekkelige kvalifikasjoner til å jobbe som tolk. Noen vil trenge mer trening og kvalifisering. Samtidig påpeker de at de som har tatt TAO-kurset, i motsetning til ukvalifiserte tolker, i det minste har fått en innføring i tolkens ansvarsområde.

Beskrivelser av kurset og vurdering av læringsutbytte leder oss inn på en annen utfordring med kurset, nemlig at formålet med kurset ikke fremstår helt tydelig. Dette beskriver vi nærmere i neste avsnitt.

10.2.3 Uklart formål med TAO-kurset

Formålet med TAO-kurset er å «kvalifisere tolker til Nasjonalt tolkeregister i laveste kategori (kategori E) og å sikre en felles minstestandard for tolking i offentlig sektor».¹⁵ I Tolkeloven defineres tolker i kategori E – A som kvalifiserte. Legger man formuleringen på OsloMets nettside og tolkeloven til grunn, bør man kunne forvente at tolker som har gjennomført Tospråkttest og TAO-kurs har de kvalifikasjonene som trengs for å jobbe som tolk. Oppdragsgivere oppgir også at de forholder seg til tolker i kategori E som kvalifiserte (Jf. Tolkeloven). Samtidig beskriver ansatte på OsloMet, slik vi så i 10.2.2, at hovedformålet med TAO-kurset er å gi en innføring i tolkens rolle og ansvarsområde og å bevisstgjøre deltakerne på det ansvaret de tar på seg når de arbeider som tolk, men at det ikke nødvendigvis gir gode nok kvalifikasjoner til å jobbe som tolk. I interne dokumenter om TAO-kurset beskrives kurset i samme vendinger. Det fremgår for eksempel at kurset skal gi en innføring, sikre minstestandard, at deltakerne skal forstå og kjenne på det ansvaret de tar på seg som tolk og «innse» behovet for å ta videre utdanning (IMDi 2019, OsloMet 2021). Det siste ble også vektlagt av informanter vi har intervjuet.

Et relevant spørsmål i forlengelse av dette, er hva formålet med TAO-kurset faktisk er, og hva det skal gi og dokumentere av kvalifikasjoner. Skal det være et innføringskurs som sikrer at myndighetene har gitt fremtidige tolker informasjon om tolkeetiske retningslinjer, det ansvaret de tar på seg som tolk og behovet for å ta videreutdanning? Eller skal det være et kurs som kvalifiserer til yrket som tolk og sikrer at de som blir oppført som tolk i Nasjonalt tolkeregister har god nok forståelse for tolkens rolle og ansvar, og til å jobbe som tolk for offentlig sektor.

10.2.4 Vurdering av TAO-kursets egnethet

Vår vurdering er at kurset, slik det er innrettet i dag, er godt egnet til å gi en innføring i tolkens rolle og ansvarsområde, og at det stort sett er lagt opp på en hensiktsmessig måte med tanke på å styrke deltakernes forståelse av tolkens rolle og ansvar. Imidlertid

¹⁵ Hentet 26. februar 2025 fra <https://www.oslomet.no/studier/loi/evu-loi/kurs-tolkens-ansvarsomrade-tao>

mener vi at kurset, slik det er innrettet i dag, ikke er lagt opp på en slik måte at det sikrer at de som blir oppført i Nasjonalt tolkeregister har oppnådd en felles minstestandard.

Vi mener det er behov for at tolkemyndighetene tydeliggjør hva som skal være formålet med TAO-kurset, slik at involverte aktører, altså myndighetene, kurstilbyder, kursdeltakere og tolkebrukere, har en felles forståelse av hva formålet med kurset er og hva kurset gir, og/eller ikke gir, av kvalifikasjoner. De fleste tolkebestillere vil ikke ha kjennskap til kursets omfang. Dersom formålet er å gi tolkene en innføring i tolkens ansvarsområde, og ikke en kvalitetssikring av at tolkene har tilegnet seg nødvendig kunnskap om tolkens ansvarsområde og rolleforståelse, mener vi kurset stort sett fungerer godt og er innrettet på en hensiktsmessig måte. I så fall bør det fra tolkemyndighetens side kommuniseres tydelig at tolkene i kategori E kun har tatt et kort innføringskurs og en tospråklig test, og ikke har dokumenterte kunnskaper eller ferdigheter i tolking. Kurset fremstår også kostnadseffektivt, skalerbart og godt egnet til å kunne gi et stort antall deltakere en innføring i tolkens ansvarsområde.

Dersom formålet med kurset skal være å kvalifisere tolker til tolkeyrket, og sikre en god nok minstestandard, mener vi kurset ikke er tilstrekkelig i sin nåværende form. IMDi og OsloMet bør eventuelt også sikre at de som får godkjent kurset har forstått og tilegnet seg informasjonen og kunnskapen som er formidlet på kurset.

11 Anbefalinger

I dette kapitlet presenterer vi våre anbefalinger.

11.1 Anbefalinger til nasjonale myndigheter

Tilpasse Tospråktesten og avklare og tydeliggjøre formålet med TAO-kurset.

Det bør tydeliggjøres hva som er formålet med TAO-kurset, altså hva kurset skal gi av kvalifikasjoner. Dersom kurset skal fungere som en kvalifisering til tolkeyrket, og gi et kvalitetsstempel på tolkene slik oppføring i Nasjonalt tolkeregister i praksis i dag gir, bør tolkemyndighetene sikre at deltakerne har tilegnet seg nødvendig kunnskap og rolleforståelse. Dersom formålet skal være å gi tolkene en innføring i tolkens ansvarsområde, bør det fra tolkemyndighetens side kommuniseres tydelig at tolkene i kategori E kun har tatt et kort innføringskurs og en tospråklig test, og ikke har dokumenterte kunnskaper eller ferdigheter i tolking.

ToSPot- og Tospråkprøven ble i sin tid utviklet med intensjon om å være en rekrutteringskategori. I dag er den, i tillegg til å være en rekrutteringsprøve til tolkeutdanning, en selvstendig kvalifiseringskategori. I lys av at den gir en selvstendig kvalifisering i registeret, mener vi det er behov for en tilpasning av prøven, både når det gjelder hva sensorene skal vektlegge, og hva prøven skal inneholde.

Hvis formen på prøven beholdes, bør dette tydeliggjøres i Nasjonalt tolkeregister

Skal prøven være en tospråklig test som i dag, bør det tydeliggjøres til offentlige tolkebestillere at de som er i kategori E har bestått en tospråklig test, men ikke har dokumenterte ferdigheter i tolking.

Dette vil gi et tydelig signal til oppdragsgiver om at de må være bevisste på hvilke oppdrag disse tolkene tildeles.

Skal den være en selvstendig kvalifisering, bør den i større grad være en ferdighetsprøve som tester tolking av dialoger.

Vurdere å gjennomføre færre Tospråktester i språk det allerede er mange kvalifiserte i kategori E

I noen språk kan det være stor etterspørsel etter tolker. Samtidig er det ønskelig at de som kvalifiseres får tilstrekkelig antall oppdrag, og at tolker i kategori E kan kvalifisere seg videre. Det bør være større fokus på å heve tolker fra kategori E til D, fremfor å flomme markedet med tolker i kategori E i språk der det allerede er mange kvalifiserte.

Vurdere finansieringsordningen, post 72

Tospråktesten og TAO blir, sammen med autorisasjonsprøven, finansiert gjennom «tilskudd til drift av autorisasjonsprøven, Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde». Tilskuddet gis gjennom post 72 Kvalifikasjonsordningen for tolker, basert på statsbudsjett fastsatt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID), i henhold til § 8 i Reglement for økonomistyring i staten og kapittel seks i Bestemmelser om statlig økonomistyring. Dette innebærer at Oslo Met må søke om tilskuddet hvert år og at tilskuddet kun innvilges og utbetales for et år om gangen. OsloMet forteller at forvaltningen av ordningen krever langsiktig planlegging, investering og utvikling, noe som blir krevende når tilskuddet kun innvilges og utbetales for et år om gangen. Det bør

vurderes om det finnes andre mer hensiktsmessige finansieringsmuligheter, som kan legge til rette for utvikling og mer langsiktig planlegging, som en flerårig tilskuddsordning.

Opprettholde ansvaret for gjennomføring av Tospråkprøven hos OsloMet og Samisk høyskole

OsloMet oppgir at de bruker mye tid på å gjennomføre Tospråktesten. Et alternativ kunne være at ansvaret for prøven ble fordelt på flere fagmiljøer. Det kunne sikre faglig utvikling og unngå en monopolsituasjon. Å la flere kandidater avlegge prøven kan bidra til at flere består prøven. En slik løsning vil imidlertid innebære at det brukes mer tid på administrasjon og drift, samt på dialog mellom andre aktører og OsloMet for å ivareta reliabilitet og validitet på tvers av institusjoner. Videre vil en slik løsning innebære at utdanningsinstitusjonene bruker mer ressurser på det laveste kvalifiseringsnivået, samtidig som det er for få plasser på tolkeutdanningene. Vi mener det er viktigere at tolkeutdanning prioriteres. Vi mener derfor det mest hensiktsmessige er at OsloMet beholder ansvaret for Tospråktesten (foruten samisk) og TAO-kurset. Vi mener det er positivt at det er opprettet samarbeid mellom Samisk høyskole og OsloMet i forbindelse med utvikling av Tospråktest på samisk, og at samarbeidet bør videreføres. Samarbeid på tvers kan bidra til å sikre god reliabilitet mellom minoritetsspråkene og samisk.

11.2 Anbefalinger til utdanningsinstitusjonene

Vurdere å pilotere ny Tospråkprøve

- Vi mener det kunne være hensiktsmessig å prøve ut en prøveform der kandidaten skal oversette en dialog mellom norsksensor og tolkespråksensor. En slik dialog kunne illustrere et møte mellom en bruker og en offentlig instans, der det er tolkespråksensoren som leser opp sekvensene fra brukerens ståsted.

Utarbeide nytt testbatteri

Gitt at prøven skal være en selvstendig kvalifisering er det viktig at den har gode tekster. Det er også viktig å forhindre at tekstene blir kjent på forhånd.

Vi anbefaler at OsloMet

- Utarbeider nye testbatterier
- Vurderer å utarbeide tekster i dialogform der den ene er «bruker» som skal tilbakeoversettes til norsk. Dialoger kan gjøre prøven mer relevant som kvalifisering til tolking. Brukerperspektiv på tolkespråket kan gjøre prøven mer reliabel og autentisk på tvers av språk.
- Vurderer å utarbeide to testbatterier, et for norsk til tolkespråk og et fra tolkespråk. Tekstene fra tolkespråk til norsk bør bære brukerstemmen.
- Samarbeider med offentlige instanser som NAV, flyktning, barnevern, helse og politi for å lage autentiske tekster i dialogform
- Samarbeider med tolker på ulike språk slik at tilbakeoversettelsene fra tolkespråket til norsk oppleves autentiske på tvers av språk.
- Samarbeider med språkpesialister med kompetanse på kalibrering av språktesting slik at prøvene holder riktig, og samme, vanskelighetsnivå.

Vurdere å tillate bruk av notater under prøven

I en presentasjon OsloMet har laget om Tospråktestens språksyn står det:

Tolketeknikk og erfaring som tolk er ikke en del av konstruktet for prøven, kun evnen til å overføre budskapet (mediere). Derfor tillater vi for eksempel ikke notater på prøven, som ville ført til konstruktirrelevant relevans.

Gitt at det kvalifiserer til kategori E, og E blir vurdert som kvalifisert, bør testene være mest mulig autentiske, og notering og tolkeferdigheter burde tillates. De fleste som tar disse prøvene har ikke gått på kurs i notateteknikk, men de kan nyttiggjøre seg penn og papir. Gode notater bidrar til å gjøre dem bedre som tolker.

På samme måte som på autorisasjonsprøven vil kandidatene ha ulike forutsetninger for å bestå. Noen har lang erfaring og andre ikke. Vi mener dette ikke reduserer prøvens rettferdighet («fairness») ettersom den i praksis fungerer som en ferdighetsprøve.

Hvis notering tillates, må det samtidig gjøres justeringer når det gjelder å få sekvensene lest opp flere ganger. Å tillate begge deler vil mest sannsynlig gjøre testen for enkel.

La primært andre enn tolkespråksensor oversette prøveteksten

Dette kan forhindre at tolkespråksensoren blir opptatt av å forsvare egen oversettelse.

Det bør minst være to som oversetter til tolkespråket, helst flere for å kvalitetssikre og ivareta variasjon av svaralternativer og dialekter.

I dag skal det kun stå ett svaralternativ i oversettelsene. I veiledningsinstruksen som gjelder oversettelse og revisjon av tekster står det at den som oversetter til tolkespråket ikke skal legge inn

parenteser eller skråstreker, det skal ikke være valgmuligheter i framførelsen, den skal være lik for alle kandidater

Hvis det utarbeides et dokument med godkjente svaralternativer, kan det bidra til å øke habiliteten, redusere sensoreffekter og øke prøvens rettferdighet, særlig på språk der det ikke finnes ekvivalenter på tolkespråket. Dette vil være i samsvar med OsloMets språksyn (powerpoint, udatert) om at

prøven skal teste språk i bruk, den tilstreber autentisitet som reflekterer språk i det daglige liv, og at de vurderes kvalitativt. Alle spørsmål har ikke ett rett svar, skjønnsbasert bedømming kreves.

Vurdere innføring av lydopptak med stikkprøver og annen tolkespråklig sensor ved neste prøve

Dette kan bidra til å kvalitetssikre at sensoren går riktig for seg og er rettferdig, noe som er viktig i lys av at det ikke er klagerett på resultatet.

Pilotere utprøving med å avholde Tospråktesten i tolkekabiner

En pilot kan avdekke hvorvidt dette kan bidra til at flere kandidater kan gjennomføre prøven uten at det går på bekostning av kvalitet på prøven. I dag kan diskusjoner sensorene imellom bidra til at en kandidat får aksept for en oversettelse som ellers ikke ville blitt godtatt. Det må også vurderes hvorvidt en slik gjennomføring innvirker på prøvens rettferdighet, i tillegg til validitet og reliabilitet.

Informere om prøvens vanskelighetsgrad og tilgjengeliggjøre flere eksempeltekster

Vi kan ikke se at det er tydeliggjort at det forventes et språklig B2 nivå på Tospråktesten. Hvis det er bestemt og vurdert at prøven skal være på B2 nivå, bør det tydeliggjøres i informasjon om prøven og på nettsidene. Det kan bidra til at søkere som vet at de er på B1 nivå ikke melder seg opp

For at kandidatene skal få et reelt innblikk i prøvens vanskelighetsgrad, bør det legges ut noen flere eksempler.

Kartlegge hvem som stryker og vurdere innføring av endrede krav til norskerferdigheter

I dag er kravet for å kunne ta Tospråktesten at de må dokumentere norskkunnskaper tilsvarende kravet til generell studiekompetanse. Det er likevel mange som stryker på prøven fordi de ikke har nødvendige språkerferdigheter. Dette medfører unødige ressursbruk for OsloMet.

Hvis OsloMet ikke har gjort dette allerede, kan det være nyttig å kartlegge om hovedvekten av kandidatene stryker på grunn av manglende norskerferdigheter, og om disse har norskprøven med B2, eller norsk Vg3-nivå fra videregående eller eksamen fra trinn tre i norsk for utenlandske studenter. Hvis kartleggingen viser en vesentlig overrepresentasjon blant de som stryker med norsk fra videregående, kunne OsloMet vurdere å innføre en prøveperiode med karakterkrav i norsk, eventuelt 4 i muntlig norsk fra videregående for å få avlegge prøven.

Alternativt vurdere innføring av krav om at kandidatene har avlagt norskprøven B2s delprøver lytteprøve og muntlig prøve. Dette vil være i tråd med Carlsens (2025) anbefaling om innføring av B2 for opptak til UH-sektoren for å skape en rettferdig, pålitelig og sammenlignbar dokumentasjon av språkkunnskaper.

Vurdere innføring av en maksimumsgrense for hvor mange ganger en kandidat kan avlegge prøven i et språk

En del kandidater vil ikke kunne tilegne seg gode nok språkkunnskaper i to språk. Det øker ressursbruken at det ikke er en øvre grense for antall ganger kandidatene kan ta prøven. Å redusere antallet til for eksempel tre ganger vil redusere arbeidsmengden. Det kan også bidra til at kandidatene nedlegger en innsats for å forbedre språkerferdighetene sine før de tar prøven på ny.

Alternativt vurdere innføring av karenstid for de som stryker flere ganger

Et alternativ til å innføre en grense på antall ganger en kandidat kan ta prøven, er å innføre en karenstid før kandidaten kan avlegge prøven på nytt. Det kan bidra til at kandidatene jobber med språkerferdighetene i karenstiden. Å tillate to prøveforsøk før karenstiden vil ivareta kandidater som av ulike årsaker har hatt en dårlig prøvedag.

Vurdere økning av egenandelen for å avlegge prøven eller for å ta TAO-kurset

Egenandelen i dag er lav. Vi mener det ikke vil være urimelig å øke egenandelen for å avlegge prøven, gitt at den kvalifiserer til å stå i registeret. Samtidig må egenandelen stå i forhold til at prøven også gjelder som opptakskrav til studier. Det vil være kandidater som tar prøven for å søke seg til utdanning, men ikke får plass. Et alternativ til å øke egenandelen på Tospråktesten kan derfor være å innføre egenandelen på TAO-kurset, da det er dette kurset, i kombinasjon med prøven, som samlet kvalifiserer til å stå i registeret. Med en slik løsning vil de som kun tar prøven for å søke utdanning ikke

belastes uforholdsmessig. Dette alternativet kan gi noen økte inntekter, men vil muligvis ikke heve terskelen for å melde seg til prøven.

Vurdere å endre utforming av dagens sensurskjema

Skal skjemaet være lett å bruke for sensorer uavhengig av sensurerfaring, bør skjemaet forenkles. Vi mener flere elementer bør endres:

- Begrepet «Morsmålsaktig» bør fjernes for å redusere tvetydighet
- 100-55 prosent som benyttes på side to er ikke intuitivt forståelig og bør endres.
- I dag er det 10 underkategorier, noe som øker kompleksiteten. Vi foreslår at OsloMet enten reduserer antallet til for eksempel A-E, alternativt gir underkategoriene et symmetrisk antall (nå er det tre+tre+fire)
- Gjengivelse og uttale, grammatikk og språkføring bør være på samme side. Det kan bidra til at sensorene under gjennomføringen er like bevisste på begge deler.
- Ta utgangspunkt i sammenlignbare vurderingskriterier fra andre prøver, som for eksempel piloten til sensurskjemaet på autorisasjonsprøven i tegnspråk eller den muntlige delprøven til norskprøven, og se om noe tilsvarende kan utarbeides. For eksempel:

1	Flyt (fremfor språkføring)	Kandidaten uttrykker seg språklig flytende og uanstrengt
2	Grammatikk	Eventuelle grammatikalske feil virker ikke forstyrrende på kommunikasjonen
3	Uttale	Kandidaten snakker tydelig, og artikulasjonen virker ikke forstyrrende på kommunikasjonen
4	Hverdagsspråk	Kandidaten kan produsere oversettelser innen hverdagslig vokabular ved å bruke termer, vokabular og fraser korrekt

Hvis formålet med prøven kun er å kvalifisere til Nasjonalt tolkeregister, kunne sensuren ytterligere forenkles ved å innføre bestått/ikke bestått fremfor dagens poengberegning. Som rekruttering til utdanning forstår vi behovet for differensiering.

For å forbedre sensorseminaret kan man vurdere følgende tiltak:

- Forbedre integrasjonen mellom fysiske og virtuelle deltakere, for eksempel ved å legge til flere interaktive elementer som kan inkludere de som deltar på Zoom.
- Aktivt oppmuntre til deltagelse fra nye sensorer, eventuelt ved å ha egne sesjoner for nye sensorer der de kan øve på diskusjoner og gi vurderinger under veiledning.
- Implementere en praksis som i større grad gir sensorene forslag til løsning når sensorene er uenige i vurderingene av en kandidat. Dette for å redusere ulik sensurering og motvirke usikkerhet blant sensorene.
- Balansere tidsbruk mellom vurdering av ulike ferdigheter ved å sette tidsrammer, eller ved å ha dedikerte sesjoner som fokuserer på uttale, grammatikk og språkføring.
- Utdype og forbedre retningslinjene for gjengivelse av tekst på norsk, med klare eksempler på hva som forventes og regelmessige sensortreff med øvelser for å sikre konsekvent kvalitet.

- Vurdere muligheter for å samkjøre opplæring av sensorer på Tospråktesten med sensorer på autorisasjonsprøven

Vurdere å innføre en samling til med øvelser i tolking på TAO-kurset

Da tolkeyrket er et ferdighetsyrke, kunne deltakerne hatt nytte av en økt til med praktiske øvelser i å tolke.

Innføre en flervalgsprøve i etterkant til TAO-kurset

OsloMet er engstelige for at det å innføre en prøve i etterkant av TAO-kurset vil innebære at OsloMet «går god» for deltakerne som tolk. Vi mener at lenge kandidatene blir formelt kvalifisert er det i praksis slik det fungerer i dag. Som nevnt er vi noe usikre på i hvilken grad deltakerne tilegner seg kunnskapen de får gjennom kurset. Vårt forslag er å utarbeide en flervalgsprøve etter TAO-kurset som dokumenterer at kandidatene har lest pensum og forstått hovedbudskapet i det som er formidlet om tolking og tolkens rolle.

12 Litteratur

Bestemmelser om økonomistyring i starten. (2004). *Bestemmelser om økonomistyring i starten*. (FOR-2010-06-08-1903). Lovdata. Hentet her: [Reglement for økonomistyring i staten - Lovdata](#)

Carlsen, C. H. (2025) *Hvordan skal norskkravet dokumenteres?* Debattinnlegg. Khrono. Hentet 1. februar 2025 fra <https://www.khrono.no/hvordan-skal-norskkravet-dokumenteres/935094>

Carlsen, C. H. og Moe, E. (2019). *Vurdering av språkferdigheter*. Fagbokforlaget.

IMDi. (2019). *Overføring av kurs i tolkens ansvarsområde (TAO) fra IMDi til OsloMet, 2018*.

IMDi. (2021, a). *Nasjonalt tolkeregister*. Hentet her: <https://www.imdi.no/tolk/veileder-foroffentlige-anskaffelser-av-tolketjenester/nasjonalt-tolkeregister/>

IMDi. (udatert). *Retningslinjer for tilskuddet for tilskudd til utdanningsinstitusjoner til drift av autorisasjonsordningen, tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde*.

Johnsen, Å. (udatert). *Evaluering av TAO-PILOT*. Institutt for fremmedspråk, UIB. Tolkeutdanningen på HVL.

Messick, S. (1995). *Validity of psychological assessment: Validation of inferences from person's responses and performances as scientific inquiry into score meaning*. *American Psychologist*, 50(9), 741-749

NOU 2014: 8. *Talking i offentlig sektor – et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

OsloMet. (2021). *Digitalisering av kurs i tolkens ansvarsområde (TAO)*. Prosjektforslag.

OsloMet, Høgskolen Vestlandet og IMDi (2021) *Test- og kvalifiseringstilbud for tolker – mot en langsiktig språkplan*.

OsloMet. (udatert, a). *Tospråktesten*. Hentet fra: [Tospråktesten - OsloMet](#).

OsloMet. (udatert, b). *Kurs i tolkens ansvarsområde (TAO)*. Hentet fra: [Kurs i tolkens ansvarsområde \(TAO\) - OsloMet](#)

OsloMet. (udatert, c). *Språkplan for kvalifiseringstilboda i tolking*. URL: [Språkplan for kvalifiseringstilboda i tolking - OsloMet](#)

Tolkeloven. (2022). *Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv.* (LOV-2021-06-11-79). Lovdata. Hentet her: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-11-79>

Tilsagnsbrevene 2021-2024

IMDi. (2020). *Tilsagn til OsloMet*

IMDi. (2021, b). *Tilsagn til OsloMet – storbyuniversitetet til drift av autorisasjonsordningen, Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde for 2022*.

IMDI. (2022). *Tilsagn til OsloMet – storbyuniversitetet til drift av autorisasjonsordningen Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde for 2022.*

IMDI. (2023, a). *Tilsagn til OsloMet – storbyuniversitetet til kvalifiseringstiltak i tolking for 2023.*

IMDI. (2023, b). *Vedtak om tilskudd til Post 72 kvalifiseringsordninger for tolk.*

IMDI. (2024, a). *Tilskudd til autorisasjonsordningen, Tospråktesten og TAO-kurs for 2024.*

Resultatrapporter:

OsloMet. (2018). *Resultatrapport for Tospråktesten 31.desember 2018.*

OsloMet. (2019). *Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde (TAO). Årsrapport til IMDI per 31.12.2019.*

OsloMet. (2020, a). *Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde (TAO). Årsrapport til IMDI per 31.12.2020.*

OsloMet. (2021, a). *Resultatrapport for Autorisasjonsprøven i tolking, Tospråktesten og Tolkens Ansvarsområde per 31.12.2021 Kontor 4.*

OsloMet. (2022, a). *Resultatrapport for Autorisasjonsprøven i tolking, Tospråktesten og Tolkens Ansvarsområde (TAO). Kontor 4.*

OsloMet. (2023, a). *Resultatrapport for Autorisasjonsprøven i tolking, Tospråktesten og Tolkens Ansvarsområde per 31.12.2023. Kontor 4. (STU-4).*

Regnskapsrapporter:

OsloMet. (2020, b). *Regnskapsrapport pr. 31.12.2020. Tospråktesten, kurs i tolkens ansvarsområde (TAO) og autorisasjonsprøven i tolking.*

OsloMet. (2021, b). *Regnskapsrapport 2022 for autorisasjonsprøven i tolking, Tospråktesten og Tolkens ansvarsområde per 31.12.2021. Kontor 4 (STU-4).*

OsloMet. (2022, b). *Regnskapsrapport 2022 for autorisasjonsprøven i tolking, Tospråktesten og Tolkens ansvarsområde (TAO). Kontor 4.*

OsloMet. (2023). *Regnskapsrapport 2023 for autorisasjonsprøven i tolking, Tospråktesten og Tolkens ansvarsområde (TAO).*

Skriftlig dialog mellom IMDI og OsloMet:

IMDI. (2024, b). *Svar på spørsmål om tidligere års merforbruk.*

IMDI. (2024, c). *Svar på henvendelse om oppdrag i 2024.*

IMDI. (2023, c). *Tilbakemelding på henvendelse om kapasitetsutfordringer.*

OsloMet. (2024). *Tilbakemelding på brev om tilsagn til OsloMet-storbyuniversitetet til drift av autorisasjonsordningen, Tospråktesten og kurs i tolkens ansvarsområde for 2022.*

OsloMet (2023, b). *Svar på spørsmål om redegjørelse for ressursbruk.*

Studentevaluering TAO

OsloMet. (2023, c). *Evaluering av digitalt TAO-kurs høsten 2022.*

OsloMet. (2023, d). *Evaluering av digitalt TAO-kurs juni 2022.*

OsloMet. (2023, e). *Evaluering av digitalt TAO høsten 2023.*

OsloMet. (2023, f). *Evaluering av digitalt TAO januar-februar 2023.*

OsloMet. (2023, g). *Evaluering av digitalt TAO april 2023.*

OsloMet. (2023, h). *Evaluering av digitalt TAO mai og juni 2023.*

Instrukser Tospråk og TAO

OsloMet. (udatert, d). *Råd og vink til rollespillveiledere.*

OsloMet. (udatert, e). *Instruks til sensor i tolkespråk ved Tospråktesten*

OsloMet. (udatert, f). *Instruks til norsksensor*

OsloMet. (udatert, g). *Instruks for prøvevert ved zoom-møte med OsloMet/regionkontor*

OsloMet. (udatert, h). *Prøvelederinstruks – gjennomføring av prøven*

OsloMet. (udatert, i). *Prøvelederinstruks – gjennomføring av prøven 2*

OsloMet. (2023, i). *Testspesifikasjon Tospråktesten. Sammendrag av testspesifikasjon*

OsloMet. (udatert, j). *Vurderingskriterier for Tospråktesten ved OsloMet.*

OsloMet. (udatert, k). *Begrunnelse for prøvenemdas vedtak for Tospråktesten på tolkespråk, prøvedato.*

OsloMet. (udatert, l). *Svar til kandidat som har bedt om begrunnelse*

OsloMet. (udatert, m). *Svar til kandidat som har bedt om begrunnelser*

OsloMet. (udatert, n). *Veiledende retningslinjer for sensur.*

OsloMet. (udatert, o). *Rekruttering av sensorer.*

OsloMet. (udatert, p). *Vurdering av hver sekvens.*

OsloMet. (udatert, q). *Oversettelse av tekster til tolkespråket.*

OsloMet. (udatert, r). *Utrekning av prosentert - Tospråktesten*

OsloMet. (udatert, r). *OsloMets språksyn. Powerpoint.*

Prøvetekster – ikke offentlig tilgjengelig